

Zivot

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC 1991 (ČÍSLO 394) • CENA 1000 ZŁ

TROJSTRANNÉ STRETNUTIE VO VISEGRADE

Poľsko-česko-slovensko-maďarským zblížením a šancou pre strednú Európu nazvali viacerí komentátori stretnutie najvyšších predstaviteľov Poľska, Česko-Slovenska a Maďarska na čele s prezidentmi Lehom Wałęsom a Václavom Havlom a predsedom vlády Jozefom Antallom.

Delegácie sa najprv stretli v Budapešti v budove maďarského parlamentu, kde prerokovali základné zásady, ktorími sa bude riadiť zahraničná politika týchto troch štátov. Okrem textu Deklarácie bolo o.i. dohodnuté podporiť kandidatúru Poľska do Pentagonály — združenia, ktorého členmi sú Rakúsko, Taliansko, Maďarsko, Česko-Slovensko a Juhoslávia, ako aj vytvoriť pracovné skupiny, ktoré vypracujú konkrétnu riešenie jednotlivých bodov Deklarácie. Výsledky ich práce majú byť schválené o rok v Krakove, kde sa uskutoční nasledujúce vrcholné stretnutie. Pre rozšírenie spolupráce našich troch krajín má vzniknúť rada veľvyslancov (pôsobiacich v iných štatoch) a zvýšiť vzájomnú súčinnosť. Zároveň sa každý rok majú konáť pravidelné stretnutia ministrov a námestníkov ministrov jednotlivých rezortov.

Účastníci sa zhodli v tom, že namiesto rozpustenej Varšavskej zmluvy nebudú tvoriť žiadny nový blok. Každá krajina sa bude osvedčovať o prijatie do NATO, ale svoje stanoviská budú koordinovať. Jednotný bol tiež názor na zrušenie RVHP, ako aj na otázku stiahnutia sovietskych vojsk, ktorá má byť spoločne konzultovaná. Napokon sa účastníci rozhovorov dohodli na príprave fóriem predbežnej inštitucionalizácie spolupráce troch krajín na konkrétnych rovinách.

Po skončení rozhovorov sa druhá časť vrcholného stretnutia konala v historickom Visegráde nedaleko Budapešti, kde najvyšší predstaviteľia podpisali Deklaráciu o spolupráci Poľska, Česko-Slovenska a Maďarska na ceste k európskej integrácii, ako aj slávnostné vyhlásenie týkajúce sa vôle zachovať mier a rozvoj troch štátov.

Vzhľadom na význam podpísanej Deklarácie pripomieneme hlavné tézy tohto dokumentu. Zdôrazňuje sa v ňom, že začiatok nových vzťahov v novej Strednej Európe znamenalo stretnutie predstaviteľov troch štátov v Bratislave. Situácia týchto troch štátov je veľmi podobná a podobné sú aj ich ciele. Patrí k nim odstránenie pozostatkov totalitného systému, prinášanie plnej štátnej nezávislosti, slobody a demokracie, budovanie moderného štátu práva, parlamentnej demokracie a trhového hospodárstva, dodržiavanie ľudských práv a realizácia ideálu občianskej spoločnosti. Veľkou šancou pre dosiahnutie týchto cieľov bude koordinácia úsilia troch štátov. Ich spoluprácu uľahčí historicky podobný systém hodnot, kultúrne dedičstvo a dosiahnuté výsledky, ako aj vzájomný vplyv (susedstvo).

Pre plné rozvinutie demokratického systému je nevyhnutná súčinnosť národov a občianskych spoločenstiev troch štátov. Národnostné, etnické, náboženské a jazykové menšiny musia v nich požívať všetky práva vo všetkých oblastiach. Uskutočnenie univerzálného humanitného systému predpokladá zachovanie národnnej kultúry a specifity. Ideálom je občianska spoločnosť opierajúca sa o humanitné hodnoty a vlastnú národnú identitu.

Signatári Deklarácie sa zaviazali:

- zosúladíť svoju činnosť v prospech celoeurópskej integrácie,
- uskutočňovať konzultácie v otázkach týkajúcich sa ich bezpečnosti,
- odstrániť prekážky v stykoch osôb, inštitúcií, cirkví a spoločenských organizácií,
- umožniť slobodný priesvitok kapitálu a pracovných sil a rozvíjať spoluprácu na základe trhového hospodárstva,
- rozvinúť telekomunikačnú štruktúru medzi signatárskymi krajinami a inými európskymi štátmi,
- rozvinúť súčinnosť v oblasti ekológie a vytvoriť podmienky pre slobodnú výmenu informácií a kultúrnych statkov,
- realizovať všetky práva národnostných menšíns a podporovať spoluprácu medzi jednotlivými regiónmi a samosprávami.

Na záver Deklarácie sa zdôrazňuje, že realizáciu podpísaných rozhodnutí zaistia vzájomné stretnutia a konzultácie.

Počas stretnutia v Budapešti prezident ČSFR Václav Havel označil, že česko-slovenská vláda sa rozhodla obnoviť od 1. marca

malý pohraničný ruch s Poľskom. Zároveň je už pripravený návrh novej turistickej konvencie medzi oboma našimi štátmi.

Celkovo možno povedať, že vrcholná schôdzka vo Visegráde prakticky znamená zaväzenie obdobia súperenia týchto troch krajín. Znamená tiež koniec ilúzie, že cestu do Európy môžu zdolať osvedčené ukázať, že nás spája mnoho spoločných záujmov a že bude lepšie, keď si budeme navzájom pomáhať a nie so sebou súperiť.

POZOR KRAJANIA!

SPOLOČNOSŤ PRIATEĽOV SLOVÁKOV V POĽSKU

Na Slovensku bola nedávno založená Spoločnosť priateľov Slovákov v Poľsku (SPSP), so sídlom v Bratislave. Na čele je prípravný výbor s týmto zložením: Dr. Matej András (predseda), Ján Miškovič (tajomník) a členovia: Ing. Anton Džúban, akademický sochár Ľubomír Korkoš, Ing. Vendelin Tomáš Ing. Ján Rusnák a Ing. Jakub Vojčík. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky zaregistrovalo Spoločnosť 4.1.1991.

Spoločnosť za svoju hlavnú úlohu považuje rozvíjanie priateľských stýkov so Slovákmí žijúcimi v Poľskej republike. Vo svojej činnosti chce zároveň v duchu európskych politických snažení prispievať k utužovaniu priateľstva medzi slovenským a poľským náromom najmä tým, že bude napomáhať poznávaniu života, kultúry a dejín Slovákov na Severnom Spiši a Hornej Orave v Poľsku. Hodlá pôsobiť v pozitívnom duchu proti prejavom nevraživosti medzi prislušníkmi našich národov a cestou odstraňovania nedozumení a krívd, ktoré sa popáchali za posledných štyridsať rokov v oblasti národnostných práv slovenskej menšiny v Poľskej republike — napr. v rozvíjaní slovenského školstva, užívania slovenčiny v kostole, zanedbávania kultúrno-spoločenského života a podobne — dospiet k takému stavu, aby spoluúžívanie Slovákov a Poliakov v tomto regióne nebolo brzdou, ale naopak kladným príspevkom pre celkové dobré vzťahy medzi Slovenskou republikou a Poľskou republikou.

Spoločnosť si preto väží skutočnosť, že Slováci, ktorí žijú na Severnom Spiši a Hornej Orave napriek značným ťažkostiam, ktoré museli za posledné štyri desaťročia prekonávať, vytrvali a stále sa nevzdávajú svojich národných práv a hľásia sa k späťosti svojimi koreňami so slovenským náromom.

Adresa:

Spoločnosť priateľov Slovákov v Poľsku
P.O. BOX 170
814 99 Bratislava 1

PREZIDENT PR LECH WAŁESA na svojej prvej zahraničnej návštive po zvolení za hlavu štátu bol v Taliansku, kde sa stretol s pápežom Jánom Pavlom II. Počas stretnutia pápež zdôraznil, že je veľmi potrebné, aby sa celý národ zjednotil a spoločne prispieval k budovaniu slobodnej a demokratickej vlasti. Cirkvi veľmi záleží na tom, aby v každej krajine boli rešpektované ľudské práva... Lech Wałęsa sa počas pobytu v Taliansku stretol tiež s prezidentom Francescom Cossigom a rokoval s talianskym premiérom Giuliom Andreottim o.i. o otázkach rozšírenia vzájomnej hospodárskej spolupráce, redukcie poľskej zadlženosťi a aktuálnej mezinárodnej situácií.

NA CELOSTÁTNEJ KONFERENCE OBČIANSKÝCH VÝBOROV vo Varšave sa hnutie rozhadlo zachovať svoju doterajšiu formulu. Zmenilo však svoj názov na Krajinské občianske výbory a za ich predsedu bol opäťovne zvolený Zdzisław Najder. Konferencia sa vyslovila za urýchlenie parlamentných volieb v Poľsku a navrhla termín ich uskutočnenia — 26. mája, ktorý podporil prezident Lech Wałęsa a viaceré ďalšie politické strany a hnutia.

POČAS ZASADANIA SLOVENSKÉJ NÁRODNEJ RADY sa konštatoval rýchly rast neza-

mestnanosti v Česko-Slovensku. Na 1. II. 1991 v Slovenskej republike bolo evidovaných 60.583 nezamestnaných a v Českej republike — 58.895. Predvída sa, že do konca tohto roka nezamestnanosť prekročí 5%. Poznamenajme, že v Poľsku na 1. januára 1991 bolo evidovaných 1.126.000 nezamestnaných, pričom najväčší rast bol zaznamenaný v druhej polovici min. roka.

V LITOVSKOM PARLAMENTE oznámili, že vyše 90% účastníkov referenda sa vyslovilo sa nezávislu a demokratickej republike a len 6,5% bolo proti. Frekfencia na referende bola veľmi vysoká — zúčastnilo sa ho až 85% voličov. Podobné referenda sa majú konať i v ďalších republikach.

KOLKO ZARÁBAJÚ? Pod takým titulom Gazeta Wyborcza predstavila vo februári správu o platoch najvyšších predstaviteľov, štátu a vlády v PR. Vyplýva z nej, že prezident dostáva 8.600.000 zl, predseda vlády — 6.076.000 zl, podpredseda vlády — 5.456.000 zl, minister — 4.960.000 zl, šéf prezidentskej kancelárie — 4.500.000 zl, hovorca prezidenta — 4.500.000 zl, hovorca vlády a námestníci ministrov — 4.340.000 zl, poslanci Sejmu (keď nikde nepracujú) — 3.870.000 zl, a keď pracujú — 2.210.000 zl + plat vo svojom závode.

V ČÍSLER:

Na vlastnom chlebíčku	4
Bujná fantázia	5
Návrat volyňských Čechů	5
Romové	6
Nepovšimnuté paralely	8
Tragický osud biskupa Vojtaššaka	9
Hej koleda, koleda...	12—13
Problém pre samosprávu	16
Ovos robí kariéru	18

3. ZASADANIE ÚV KSSČaS

27. januára sa v Krakove konalo zasadanie ústredného výboru našej Spoločnosti, ktoré viedol predsedajúci Eugen Mišinec. Bolo venované zhodnoteniu činnosti našej organizácie v pozjazdovom období, schváleniu bilancie KSSČaS za rok 1990 a plánu práce na rok 1991. Popri členoch ÚV sa rokovani zúčastnil generálny konzul ČSFR v Katowiciach Miloslav Zbořil a konzul Ján Jacko.

Účastníci zasadania si vypočuli správu tajomníka ÚV Ľudomíra Molitorisa o činnosti Spoločnosti v období od VIII. zjazdu do konca roka 1990 a o plnení zjazdových uznesení a po diskusii správu schválili. Prerovali tiež návrh plánu práce KSSČaS na rok 1991, ktorý po doplnení konkrétnymi príponkami schválili. Výťahy z oboch dokumentov uverejňujeme vedľa. Clenovia ÚV si tiež vypočuli správu hlavnej účtovníčky o finančnej bilancii Spoločnosti za rok 1990 a prijali návrh rozpočtu na rok 1991.

Počas diskusie prehovoril generálny konzul ČSFR v Katowiciach Miloslav Zbořil, ktorý o.i. zdôraznil, že naša stará vlast si hlboko váži snahu krajov o zachovanie národnnej identity a venuje menšinám veľkú pozornosť. Súvisi s tým i poverenie otázky stykov s našou Spoločnosťou osobitnému konzulovi. Podotkol, že v súvislosti s terajšimi hospodárskymi ťažkoťami a prechodom česko-slovenskej ekonomiky na trhový systém CSFR môže do určitej miery obmedziť pomoc pre našu Spoločnosť. Uistil však, že konzulát sa nám v rámci svojich možností bude snažiť pomáhať a súčasne tlmočiť naše problémy vládnym orgánom v Česko-Slovensku.

So situáciou časopisu Život oboznámi zdrojdený šéfredaktor Ján Spernoga. Zdôraznil, že po vlaňajšom prudkom poklese počtu odberateľov Života sa situácia zlepšuje a tento rok sa čítateľská základňa zvýšila asi o tretinu. Nie je to uspokojivý stav, najmä na Orave a v českých strediskách. Svoju činnosť by mali zaktivizovať dopisovatelia časopisu, v tom i naši absolventi stredných a vysokých škôl na Slovensku pôsobiaci na Orave a Spiši.

V diskusií účastníci zasadania venovali najviac pozornosť aktuálnym problémom, ktorími v súčasnosti žije naša Spoločnosť. S uznaním prijali výsledky hospodárskej činnosti ÚV, ktorá priniesla našej organizácii pozoruhodné príjmy. V tejto činnosti — podľa všeobecnej mienky — treba nutne počkať. V súvislosti s tým bolo rozhodnuté podniknúť kroky pre kúpu domu v Krakove, ktorý by bol vhodný na sídlo ÚV a súčasne znamenal istú základňu pre vyvinanie ďalšej hospodárskej činnosti.

Treba tak tiež, — zdôrazňovalo sa v diskusii, — pokračovať v úsili pre zavedenie slovenských bohoslužieb vo všetkých spišských a oravských farnostach, kde si to krajania žiadajú. Je už načase, aby cirkevná hierarchia tento naľehavý problém čo najskôr a definitívne vyriešila tým viac, že iné menšiny už bohoslužby vo svojich národných jazykoch majú. Pred niekoľkými mesiacmi, o čom sme písali v Živote, bola povolená i nemecká liturgia na Sliezsku.

Pred 40 rokmi z iniciatívy nášho krajanského aktív bola založené Všeobecnovzdelávacie lycéum so slovenským vyučovacím

jazykom v Jablonke. V súvislosti s tým členovia ÚV rozhodli, že pri príležitosti jubilea má byť na budove odhalená pamätná tabuľa pripomínajúca vznik a zakladateľov lýcea. ÚV zároveň rozhodol zhotoviť a odhaliť druhú pamätnú tabuľu našej Spoločnosti v Černovej, rodisku Andreja Hlinku.

Veľa pozornosti venovali účastníci pléna problematike vyučovania slovenčiny, ktorá, — ako sa zdôrazňovalo, — bola zanedbaná. V súvislosti s tým sa do akcie náboru mládeže na vyučovanie materinského jazyka majú aktívnejšie zapojiť výbory miestnych skupín. Výbory MS, podotýkali diskutujúci, — maliby sa samostatnejšie pracovať, organizovať viac vlastných podujati a nečakať, až im niečo organizuje ústredný výbor.

Tento rok podľa mienky členov ÚV by mal byť prelomovým rokom. Zmena štátneho systému a budovanie demokracie v oboch našich susediacich krajinách vytvára šance na vyriešenie mnohých problémov českej a slovenskej menšiny v Poľsku, ktoré treba rozhodne využiť. V tomto kontexte navrhli pozvať predstaviteľov Česko-Slovenska na návštavu na Spiš a Oravu.

J.S.

ZO SPRÁVY ZA ROK 1990

Pozjazdové volebné obdobie našej Spoločnosti začalo v dobe veľkých politických zmien a demokratizácie života v strednej Európe, — zdôrazňuje sa v správe ústredného výboru KSSČaS. Zmenila sa tým aj situácia našej Spoločnosti, ktorá prešla spod dozoru Ministerstva vnútra pod opaterom Ministerstva kultúry a umenia. Je to po každej stránke lepšia situácia.

Správa zdôrazňuje, že po nežnej revolúcii v Česko-Slovensku stúpol záujem o našu menšinu, vďaka čomu mohlo dôjsť k stretnutiu s krajanskou prezidentom ČSFR Václavom Havlom, bývalého podpredsedu federálnej vlády Jána Čarnogurského a premiéra Slovenskej republiky Vladimíra Mečiara. Boli to pre krajovcov mimoriadne povzbudzujúce udalosti.

Veľmi pozitívne sa zmenil vzťah štátnej správy k menšinám v Poľsku a fakt vytvorenia pri Rade ministrov vládnej Komisie pre otázky národnostných menšíň je príslušom vyriešenia národnostných problémov v Poľskej republike.

V oblasti kultúrnej činnosti, tak ako v predošlých rokoch, Spoločnosť zorganizovala také tradičné podujatia ako: recitačná súťaž, prehliadky divadelných krúžkov, folklórnych súborov a dychových orchestrov, ktoré sa tešili veľkému záujmu krajovcov. Naše ochotnícke súbory: Kordon z Malej Lipnice, Veselica z Nedece, divadielko z Podvylka a dychovka z Novej Belej úspešne vystupovali v Česko-Slovensku. Na druhej strane sme hostili niekoľko umeleckých kolektívov z Česko-Slovenska, ktoré vystúpili vo viacerých obciach na Spiši a Orave. Celkovo možno povedať, že najlepšie sa rozvíja činnosť dychových orchestrov, ktorí folklórne a divadelne hnutie (okrem výnimiek) zaostávajú.

Nie je uspokojivá ani práca krajanských klubovní, z ktorých len časť býva pravidelnne otvorená. Je sice pravda, že väčšina z nich pôsobí v ťažkých podmienkach (pod-

nájom v súkromných domoch) a je veľmi skromne vybavená, ale aj tak by mali prejavovať viac aktivity a iniciatívy.

V minulom roku nastal veľký rozmach našej spolupráce so slovenskými a českými kultúrnymi organizáciami, tzn. s Odborom pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej. Československým ústavom zahraničným, ako aj s ustanovizňami v pohraničnej oblasti. V rámci dohody s MS sa uskutočnili takmer všetky plánované podujatia, teda o.i. choreografický kurz, zájazdy pre školskú mládež, vystúpenia súborov, kúpeľná liečba, zásilky kníh a časopisov do škôl a klubovní atď. ČsÚZ prijal skupinu detí na rekreáciu a poskytol istú finančnú pomoc. Veľkým úspechom pre nás bolo prijatie na stredné, odborné a vysoké školy na Slovensku až 18 krajanských uchádzacov.

Nie je uspokojivá, napriek určitým zmenám, situácia v oblasti národnostného školstva. V súčasnosti na 23 školách na Spiši a Orave sa slovenčinu učí len asi 520 žiakov, čo je nevyhovujúce. Zväčšil sa zato počet žiakov na vyučovanie slovenčiny v jablonskom lýcea. Nadáľ problémom zostáva nedostatok učiteľských kádrov, ktorý by mohol vyriešiť len príchod učiteľov zo Slovenska. Žiaduce sú tiež nové učebnice.

Od minulého roku Život prestal vychádzať vo vydavateľstve "Współczesnom". Novým vydavateľom je Spoločnosť a činnosť redakcie dotuje Ministerstvo kultúry a umenia. Zmenilo sa tiež vedenie redakcie. Novým šéfredaktorom časopisu je Ján Spernoga.

Pripravované pomoci Ministerstva kultúry a umenia vo forme účelových dotácií Spoločnosť začala hospodársku činnosť, ktorá priniesla značné príjmy. Umožnilo to využiť bežnú kultúrnu činnosť a v značnej miere uspokojiť najnutnejšie potreby súborov, klubovní a vôbec miestnych skupín Spoločnosti.

PLÁN PRÁCE NA ROK 1991

Tohoročný plán práce, schválený na 3. zasadanej ÚV, zahrňuje v podstate všetky najdôležitejšie úlohy, vyplývajúce zo stanov a uznesení 8. zjazdu KSSČaS a zodpovedá aktuálnym kádrovým a finančným možnostiam Spoločnosti.

Plán, rozpracovaný na jednotlivé mesiace, zahrňuje také podujatia ako: príprava a účasť ochotníkov Spoločnosti na prehliadke koledníckych skupín, prehliadky krajanských divadelných krúžkov (apríl), folklórnych súborov (máj), dychových orchestrov (august), recitačná súťaž pre žiakov zo Spiša a Oravy, letné stretnutie krajanskej študujúcej mládeže, zájazdy na Slovensko detí navštievujúcich hodiny slovenčiny, 40. výročie založenia slovenského lýcea v Jablonke, organizovanie výstav — grafických prác L. Mšálovej a fotografii z dejín Slovákov v Poľsku, účasť našich súborov na festivale v Detve a na iných podujatiach na Slovensku, výmenu súborov a vystúpenia slovenských umeleckých kolektívov na Spiši a Orave, krajanske stretnutia a iné podujatia na Sliezsku, v Želové a vo Varšave a pod.

Okrem kalendária konkrétnych kultúrnych podujatí sa v pláne práce venuje hodne pozornosti problematike vyučovania materinského jazyka v základných školách na Spiši a Orave. Ide o dokladné oboznámenie krajovcov s novými podmienkami vyučovania materinských jazykov v súvislosti zo zrušením povinnej výučby ruštiny, o zaktivizovanie akcie zápisov na slovenčinu, čo by malo priniesť podstatné zvýšenie počtu žiakov navštievujúcich hodiny materčiny.

Plán práce má pochopiteľne na zreteľ dalsí rozvoj Spolupráce s Maticou slovenskou, Československým ústavom zahraničným a inými kultúrnymi ustanovizňami, ako aj rozšírenie tradičnej pohraničnej spolupráce so starou vlasťou. Zahrňuje tiež pomoc krajovcom vo vybavení tak doležitej otázky ako zavedenie slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave, investičnú činnosť, vybavovanie súborov a klubovní nevyhnutným zariadením, no a samozrejme, ďalšie vyvijanie hospodárskej činnosti.

Na vlastnom chlebíčku

Ako už určite mnohí krajania, no najmä obyvatelia Oravy vedú, 3. januára tohto roku sa ústredné úrady pre otázky územnej samosprávy rozhodli vytvoriť a lepšie povedané obnoviť činnosť gminy Veľká Lipnica. Ako vieme, Veľká Lipnica existovala ako samostaná administratívna jednotka do roku 1976, kedy bola pripojená ku gminnej správe v Jablonke. Dnes pri veľkých ekonomických zmenách a reštrukturizácii národného hospodárstva sa podľa mňa Lipničania správne rozhodli obnoviť činnosť miestnej samosprávy a osamostatniť sa.

Naša redakcia sa preto vybraťa priamo do novovznikajúcej

Gminy, aby sme zistili, prečo sa obyvatelia Veľkej Lipnice rozhodli osamostatniť a čo očakávajú od novej, vlastnej gminnej správy.

Poznamenajme, že väčšina obyvateľov obce bola v roku 1976 proti administrativnému pripojeniu Veľkej Lipnice k Jablonke. Boli si vtedy istí — a sú aj dnes — že sa sami udržia z vlastných fondov. Dokonca tvrdia, že ich doterajšia účasť v gmine Jablonka nepriniesla tejto obci žiadnen osoh, že sa na nich skrátka zabúdalo. Pripomene čitateľom, že Veľká Lipnica patrí k najväčším dedinám v súčasnom Poľsku: jej dĺžka do-

sahuje asi 18 km. Spolu s Kicorami má asi 1200 čísel a okolo päť tisíc obyvateľov.

Do roku 1976 ku gmine Veľká Lipnica patrila aj susedná Malá Lipnica. Dnes sa však Malolipničania k pôvodnému gminnému usporiadaniu nechceli vrátiť a rozhodli sa zostať v gmine Jablonka. Vraj pre zlé cestné spojenie. Možno neskôr si to rozmyslia.

Aké úlohy čakajú nový gminný úrad vo Veľkej Lipnici? V prvom rade sa musia uskutočniť doplnkové voľby miestnej samosprávy. Predpokladaný termín je

Novootvorené obchodné stredisko — predviadané sídlo (na poschodi) nového gminného úradu

stanovený na prvého apríla tohto roka. Tieto voľby majú zabezpečiť pätnásť členov Gminnej rady, z ktorých bude neskôr demokraticky zvolený šéf, čiže vojť gminy.

Aký smer miestnej politiky si zveli nová, demokraticky zvolená samospráva — ukáže budúcnosť. My sme sa však obyvateľov obce a gminy spýtali, čo očakávajú od novej samosprávy.

Väčšina z nich sa sústredovala na otázkach poľnohospodárstva a cenových reláciach. Mnohí zdôrazňovali, že domáce zdravé produkty nemajú odbyt a obmedzuje sa ich vývoz, kým na druhej strane štát dováža zo západných krajín sice lacnejšie, hoci niekedy menej kvalitné poľnohospodárske produkty. Podľa ich mienky by štát a teda aj miestna samospráva mali chrániť našich roľníkov. Druhým, veľmi pálčivým problémom, je stavba miestnej základnej školy č. 2, ktorá sa tiahne príliš dlho. Preto je potrebné, aby nový úrad tento problém rýchlo a definitívne vyriešil. Nútne je tiež oprava nielen poľných ciest, ale aj prístupových ciest do obce.

Pokiaľ ide o sídlo nových administratívnych úradov, bude sa nachádzať pravdepodobne na poschodi nedávno otvoreného (7. januára 1991) obchodného centra, ktoré si obyvatelia vybudovali čiastočne svojpomocne a čiastočne za spoluúčasti Gminného úradu v Jablonke.

Čo povedať na záver? Treba hádam len popriat novovznikajúcemu gminnému úradu, aby sa mu čo najlepšie darilo a aby splnil očakávania roľníkov a všetkých obyvateľov veľkolickej gminy.

Text a foto:
JOZEF PIVOVARČÍK

V centre Veľkej Lipnice

BUJNÁ FANTÁZIA

Vlaňajší nástup ekonomiky na trhový systém zasiahol i poľskú tlač. Najprv z tlačového trhu začali postupne miernut' viaceré noviny a časopisy, najmä deficitné, nerentabilné, aby neskôr na ich miesto, ako huby po daždi, vznikali nové, úmerne s tým, ako si dokázali zabezpečiť finančné prostriedky.

Prednedávnom sa mi dostalo do rúk 1. a 3. číslo práve novozaloženého časopisu „Hale a Dziedziny“ s podtitulom „Miesiečnik Ziem Górskich“, ktorého vydavateľom je, ako sa uvádzá v titrári, Zväz Podhalancov a Podhalanská zakladina. Nebolo by na tom nič zvláštne keby nie skutočnosť, že časopis už v tých prvých číslach uverejnil príspevky z dejín Spiša, ktoré skresľujú historické fakty a popierajú existenciu Slovákov na tomto území.

Kým však prejdem k spomínaným príspievkom, niekoľko slov k článku z 1. čísla časopisu pod titulom Kto sa boji. Józefa Kurasia?, ktorého autorom je Ireneusz Kasprzysiak. Józef Kuraš, ako mnohí čitatelia — najmä starší — iste vedia, je vlastné meno „Ognia“, povestného vodcu bandy, ktorá po vojne šarapatila na Podhali. Podnetom pre napísanie článku bola televízna reportáz, predstavujúca v pravom svetle, aj keď podľa mňa mierne a neúplne, postavu a činnosť tohto zločinca a násilníka a jeho bandy. Autora I. Kasprzysiaka, ktorý s „Ogniom“ zreteľne sympatizuje, ba je priam jeho obdivovateľom — rozhorčuje fakt, že reportáz bola tendenčná, keďže ukázala Kurasia ako banditu. A predsa dnes, — snaží sa sugerovať I. Kasprzysiak, — keď sa mnohé fakty prehodnocujú, treba sa pozrieť na túto postavu zo širšieho zorného uhla, spoznať motívy jej konania a nanovo oceniť, keďže doterajšie hodnotenia boli podľa neho často nespravidlivé. Autor naznačuje, že „Ogieň“ bol vraj pýchou a nekorunovaným kráľom Podhalia, bojovníkom za práva rolníkov a spravidlivé, ľudové Poľsko a týmto ideálom zostal verný do smrti.

Až sa nechce veriť, že po skúsenostiach druhej svetovej vojny ešte existujú ľudia, ktorí schvaľujú zabijanie alebo ho aspoň spravidliu. Vedľa v prípade Józefa Kurasia vel „Ognia“ ide predsa o obyčajné hoci mimoriadne kruté vraždy, ktoré nemožno absolútne níčim ospravedliť. Ako možno ináč chápat konanie „bojovníka za práva rolníkov“, ktorý lúpi a vraždi nevinných a bezbranných rolníkov, najčastejšie nemajúcich nič spoločné s politikou, ktorí najvyšši mohli len protestovať proti rabovaniu ich majetku. A to ich stálo život. Takého netvora, ktorý si podľa mňa nezasluhuje na meno človek, by autor chcel rehabilitovať.

V poslednom období boli už takéto pokusy o rehabilitáciu „Ognia“, ktoré, ťiaľ, mali na Podhali privržencov, ale na šťastie aj, — možno ešte viac, — odporcov. Ti prví chceli dokonca postaviť Kurašovi pamätník. Dúfam však, že k tomu nikdy nedôjde, že zlo neprejde.

Mimoriadne trpké skúsenosti s „Ogniom“ majú i naši krajania na Spiši, kde banda robila časté výpady, lúpila a vraždila. Čímže sa previnil kacviňský kováč, krajan Jozef Soľava, alebo novobel'skí krajania — Ján Krak, Jozef Šturek, Jozef Chalupka a Ján Lapšanský, že museli zahynúť? Hám len tým, že boli Slováci. Hovorí o tom i malý pomník na novobel'skom cintoríne so slovenským nápisom: Zomrel za svoju národnosť. Keď teda autor tak veľmi zdôrazňuje vlastenectvo Józefa Kurasia, neprekvapilo my ma, keby mu pripísal ešte jednu „vlasteneckú“ črtu a motív vráždi krajana — boj za poľskosť Spiša. Vari sa psychopatia riadia nejakými motívmi? Zdá sa mi, že na titulnú otázkou: Kto sa boji Józefa Kurasia? — je asi jediná správna odpoveď, že sa boji sám autor. Boji sa preto, že jeho idol, čo z článku nepochybne vyznieva, bude aj dnes, v dobe prehodnocovania faktov, naďalej považovaný za zločinca.

3. číslo časopisu „Hale a Dziedziny“ je už v značnej miere venované Spišu a Orave. Obsahuje totiž dokončenie z 2. čísla obširnej článku Tadeusza M. Trajdosu pod názvom K 70. výročiu návratu Spiša (kúsku) k Poľsku, reportáz J. Plucinskéj-Piksy z kakovských osláv tohto výročia nazvanú Spiš a Orava pri Waweli, ako aj homiliu knaza Józefa Tischnera prednesenú v Krakove pri tejto priležitosti.

Písací Tadeusza M. Trajdosu o Spiši a Orave už viacerí naši čitatelia poznajú. Vychádza v nich spravidla z idey, že celý Spiš a Orava sú vlastne odveké poľské územia. V súvislosti s tým kde a kedy len môže, snaží sa popierať existenciu Slovákov najmä na Severnom Spiši a Orave a nahýnat historicke fakty k svojej teórii. V takomto duchu je napísaný aj jeho článok v časopise Hale a Dziedziny, venovaný hlavne otázke plebiscitu na Spiši a neskoršiemu zavádzaniu poľskej administratívy, lepšie povedané polonizácií Spiša. Zdá sa, že autor vôlem neuznáva Slovákov, snaží sa dokonca nepoužívať takéto podstatné meno, aj keď tematický článok by si to vyžadovala. Spomína zato Čechov a len v poslednom odstavci, keď dochádza k obdobiu druhej svetovej vojny, uvádza Slovenskú republiku.

Nemiem dnes polemizovať s autorom o otázkach plebiscitu, zabralo by to príliš veľa miesta. V jednom z nasledujúcich čísel Života venujeme tomu osobitný článok. Čechem len dodať, že Tadeusz M. Trajdos písuc o 70. výročí návratu Spiša k Poľsku, vychádza z chybnejho predpokladu, že toto územie už voľkedy tvorilo súčasť poľského štátu. Nie je to pravda. Spiš pred rokom 1920 nikdy nepatril Poľsku, teda ani nemohol sa k Poľsku vrátiť, ale bol násilím pripojený. Stalo sa to, ako mnohí iste vedia, na základe rozhodnutia Rady veľvyslancov v Spa z 28. júla 1920. Do rozpadu Rakúska-Uhorska v roku 1918 územie Spiša patrilo v politickom zmysle k Maďarskému kráľovstvu. Patrilo mu ako súčasť Slovenska,

ktoré Maďari sami nazvali Horným Uhorskou.

Súhlasne so svojou teóriou T.M. Trajdos nienlenie „osídliť“ samými Poliakmi Horným Spiš, pripojený k Poľsku, ale za čisto poľské dediny považuje aj Lendak, Ždiar, Spišskú Javorinu, Lesnicu a ďalšie. K silným poľským strediskám zaraduje Starú Lubovňu, Podolinec, Spišskú Starú Ves, Golembark, kým Spišská Belá a Slovenská Ves sú podľa neho poľsko-nemecké obce. A tak by sa dalo vyrátať ešte ďalej a všade Slováci akýmsi zázrazkom kdesi zmizli.

V spišských obciach pripojených k Poľsku, ako píše autor, — začala veľmi intenzívna spoločenská, kultúrna a výchovná práca pre ich zintegrovanie s Poľským štátom. Išlo sa možrejme o polonizáciu slovenského obyvateľstva, ktoré tam, či to autor chce alebo nechce, predsa žilo a tvorilo veľkú väčšinu. Obyvateľstvo, ktoré si napriek tejto silnej poľskej národnovo-výchovnej práci zachovalo podnes svoje slovenské národné povedomie. Naproti tomu o poľskom tak početnom obyvateľstve na slovenskej strane Spiša akosi nepočuť. Co sa s ním stalo?

Pochopiteľne, Tadeusz M. Trajdos má aj na to svoju úplne fantastickú teóriu, ktorú predstavil na stretnutí Karpatskej spoločnosti vo Varšave, venovanom súčasným problémom Spiša. Podľa tejto teórie sa vraj spišské obyvateľstvo poľského pôvodu odnárodnilo a asimilovalo a pričinili sa k tomu... Maďari. Ti Maďari to boli veľkí bežci. Veľmi sa im nepáčilo, že sa poľské obyvateľstvo a poľské dediny na celom Spiši tak pekne rozvijajú, preto si v druhnej polovici 19. stor., najmä po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867 zaúmienili nienlenie zastaviť tento rozvoj, ale vôlem vyniť všetko čo je poľské. Vymysleli si preto veľmi perfidny plán ako to uskutočniť. Rozhodli sa vraj, že nebudú Poliakov maďarizovať, ako to robili na celom Slovensku, ale... slovakizovať. A keďže im to šlo ľahšie, už v osmdesiatych rokoch min. storočia poľské obyvateľstvo z maďarských štatistik zmizlo...

Nuž čože, ľudská fantázia nepozná medze, tobôž bujná. Ľahšie je však vymýšľať teórie, ničím nepodložené, ako vec poctivo preskúmať a zdôvodniť faktami. Ostatne, ešte dnes žijú ľudia na Spiši, ktorí museli chodiť do maďarských škôl, modlit sa maďarsky. Stačilo sa s nimi porozprávať, lenže vtedy by sa teória rozpadla ako domček z kariet.

O odvekej príslušnosti Spiša k Poľsku hovorí i homilia knaza Józefa Tischnera, uverejnená pod titulom Morálne zdjednotenie. Vyzdvihuje v nej o.i., — čo sa dalo čakáta, — zásluhy tých, ktorí speli k pripojeniu Spiša k Poľsku: knaza Ferdynanda Machaya, Piotra Borowého a Wojciecha Halczyna. Zároveň však protirečí teórii pána T.W. Trajdosu, keďže poukazuje na maďarizovanie spišských detí, ktoré sa v škole museli učiť modlitby po maďarsky. Vari vtedy ešte nepočul o tejto teórii? Alebo to boli slovenské deti, čo by bolo bližšie pravde, lenže opäť by odporovalo bujnej fantázii T.M. Trajdosu.

JÁN ŠPERNOGA

Návrat volyňských Čechů

Zakusili býdy, zakusili hľadu — zpívají o sobě v jedné smutné písni volyňští Češi a výstižnéim charakterizujú osudy enklávy českých krajanov, žijúcich od šedesiatých let minulého storočia na Ukrajine. Dnes zakoušejí ješ-

té viac — trpí následky černo-bylské havárie. Jejich bledé, dýchavie děti strávily v loňskom roku časť leta ve staré vlasti, tisk se čas od času zmíni o vesnicích Malá Zubovčina a Malinovka, charitatívni instituce vy-

pravily na Ukrajinu zásilkou nezávadných potravin.

V únoru loňského roku se zástečníkem volyňských Čechů podarilo probrojovať do Moskvy a setkať se s Václavom Havlem. Ten tragédii národnostního ostrúvku pochopil a ujistil je, že dvere domu mají otevřené. Poté začalo ministerstvo zahraničí rozpracovávat materiál o jejich přijetí. Potřebovalo k němu vyjádření mnoha dalších ministerstev a institucí. A tak se např. ministerstvo vnitra vyjádřilo, že povolení k pobytu vystavit nemůže, protože tito lidé nemají v

Československu trvalé bydliště a zaměstnání. Podobně obezřetně se k tomuto problému stavěla i jiná ministerstva. Konečně byl připravný materiál dokončen a zaslán po podepsání Jiřím Dienstbierem české a slovenské vládě k posouzení. Odtud měl putovat na vládu federální a k jednání se sovětskou stranou.

Je zbytečné připomínat, že každý den prodlení znamená pro české krajanov další ohrožení zdraví. Jsou odkázáni na místní kontaminované potraviny a tak-

DOKONČENÍ NA STR. 16

Romové

Romové jsou v ČSFR jednou z početně i společensky významných etnických menšin. Soustředují se především ve Slovenské republice, kde bylo závěrem roku 1989 statisticky doloženo 253 943 Romů. V České republice bylo ke stejnemu datu celkem 145 711 Romů. Odhady však hovoří až o 800 tisících obyvatel romského původu.

Přestože v celku obyvatel federace představují Romové jen relativně malý zlomek (2,6%), ve Slovenské republice představují již 4,8% všeho obyvatelstva, v oblasti východního Slovenska dokonce 10,6% a v okrese Rimavská Sobota 18,7% všeho obyvatelstva.

Romové žijí na území Československa již nejméně pět století. První zmínky o jejich pobytu na Slovensku jsou datovány těsně před závěrem 14. století a v českých zemích v roce 1417. Souvisejí s pohybem Romů někdy počátkem 15. století z oblasti Balkánu do střední a západní Evropy, kde byli nejen kočovníky, ale i usazovali se ve městech i na vesnicích.

Střední a západní Evropa a v jejich rámci také české země reagovaly na přítomnost Romů tvrdou perzekuci. Nepríznivé přijetí vystřídaly zákazy pobytu, vyhánění i fyzická likvidace. Vrcholom tohoto postupu jsou v českých zemích první desetiletí 18. století. Období zhruba 50 let představovalo skutečně realizovaný pokus o vyhlazení tohoto etnika na celém území Čech, Moravy a Slezska.

Osud Romů na Slovensku v období 16.–18. století měl mnohé odlišnosti od osudu těch, kteří žili na území střední a západní Evropy. Naopak se v mnohem podobně vývoji tohoto etnika v zemích karpatského oblouku. Mezi historickými doklady se tu střídají zákazy pobytu kočovným Romům s povolením k usazení pro ty, kteří ovládali některou z obecně prospěšných dovedností, služeb nebo řemesel. Osívěnské pokusy 2. poloviny 18. století tak v českých zemích řešily především problém nutného trvalého usidlení, zatímco na Slovensku již „jen“ přizpůsobení Romů ostatnímu obyvatelstvu a jejich trvalejší zapojení do hospodářského života.

Absolutistický postup asimilace Romů v poměrně krátké době odezněl a po celé 19. století je problém Romů v českých zemích i

na Slovensku spíše problémem administrativním. V českých zemích je to především trvalý problém tzv. „potulných cikánů“.

Koncem 19. století žilo na Slovensku kolem 36 000 Romů. Z výsledků tehdy provedeného soupisu je patrné, že tato etnická menšina zde byla z naprosté většiny desítky let trvale usazena, a v řadě případů se napojila ekonomicky a sociálně na ostatní společnost. Soupisové výsledky z r. 1893 však zároveň signalizují některé pozdější velmi významné faktory ekonomického a sociálního života romského obyvatelstva. Především je to významný problém jejich územní koncentrace, ale také postupující proměna jejich tradičních způsobů obživy.

Do nového čs. státu vstupovali Romové s významnými rozdíly v českých zemích a na Slovensku. Přestože v 1. republice (1918–38) měl být řešen politicky především problém „potulných“ Romů, hlavním problémem bylo pokračující zanikání tradičních způsobů obživy, významný populační nárůst a omezené možnosti řešení ekonomického a sociálního nedostatku. Tento problém se v kvantitativní i kvalitativní rovině dotváří především jako problém Slovenska, zvláště východního.

Řešení tzv. cikánské otázky v protektorátě Čechy a Morava i v tzv. Slovenském štátě neobyčejně acelerovalo. Obecně jej charakterizoval přechod od křehkých forem tolerance ke stále výraznější perzekuci a také – likvidaci. Nejprve jako asociální, poté jako méněcenná rasa se stali Romové obětí genocidy. Známa jsou i osudová místa českých a moravských Romů: tzv. Zigeunerlagry v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu a především v Osvětimi. Symboly utrpení Romů na Slovensku jsou místa „pracovních útvarov pre asociálov a cigánov“ v Hanušovicích n.T., Nižném Hrabovci, Dubnici n.V. či v Revúci, ale také místa vyplálených a vyvražděných osad v Žiaru n.H., Slatině, Lutile, Čiernom Balogu, Tisovci či v Ilji.

Genocida válečných let vyhladila téměř bez zbytku české a moravské Romy a také slovenský štát přinesl do života Romů mnoho přímého i nepřímého utrpení. Pro ty, kteří přežili, umocnila válečná léta sociální bídou a izolaci od ostatních. Desítky tisíc Romů po celém Slovensku čekaly na pomoc při řešení svých ekonomických a sociálních

problémů. Odpověď však v prvních letech svobody bylo jen rozšíření původního protokočovnického zákona na veškeré romské obyvatelstvo.

Přelom 40. a 50. let přinesl nové přístupy k řešení tzv. cikánské otázky, které se však záhy rozplynuly pro nepřipravenost, malý zájem a nepochopení. V polovině 50. let se situace začala přechylovat od nezájmu k nové aktivizaci státní správy, tentokrát však směřovala k násilné asimilaci. Nová politická linie vztahu k Romům byla v r. 1958 kodifikována zákonou úpravou zakazující údajným „kočujícím a polokočujícím osobám“ jakýkoliv pohyb. Přestože byly, hlavně zpočátku, soustředěny nebývalé prostředky, nepodařilo se po r. 1958 zastavit narůstání sociálních problémů romského obyvatelstva. V r. 1965 se proto státní správa aktivizuje znova, tentokrát programem tzv. organizovaného rozptylu romského obyvatelstva. Do popředí však záhy začaly vystupovat negativní stránky tohoto v podstatě nelidského programu, mj. také tlaky uvnitř romského etnika, které posléze vyústily ve vznik Sazká Cikánů-Romů.

Počátek 70. let je novým obdobím hledání cest k řešení tzv. cikánské otázky v Československu. Za spoluúčasti organizací Romů byla postupně zformulována nová konцепce alespoň zčásti respektující etnickou specifikou Romů. Po zrušení obou organizací v r. 1973 se program tzv. společenské integrace stal postupně znova jen asimilačním tlakem státní správy na tuto část československého obyvatelstva.

Program tzv. společenské integrace Romů měl některé pozitivní, ale také řadu negativních důsledků. Koncem 80. let bylo zřejmě, že reálný vývoj předběhl prostředky, kterými tento program řešení tzv. cikánské otázky disponoval.

Listopadem 1989 se začala nová etapa v životě československých Romů. Charakterizovala ji od počátku vysoká aktivita různých romských reprezentací, obhajujících – skutečně i jen deklarativně – reálné potřeby této části československého obyvatelstva. Přinese-li budoucnost skutečné řešení romského problému v Československu anebo prohloubení dosud kritického stavu, je dnes otázka. Změny v politicko-spoločenském klimatu jsou příslibem lepších perspektiv. Nová ekonomická orientace však bude vyžadovat, aby se na romské obyvatelstvo v dalším nezapomělo tak, jak tomu bylo vždy dosud. Ponechání sami sobě stáli by Romové před problémy, se kterými by se – bez významné pomoci státu – nemohli vyrovnat.

(ORBIS)

Poliaci

ločensko-politickom postavení polské menšiny v ČSFR.

Podľa posledného sčítania v Česko-Slovensku žije asi 75 tis. obyvateľov polské národnosti, pričom vyše 72 tis. v Čechách a asi 2600 na Slovensku. Podľa údajov hostí vo Východoslovenskom kraji žije 844 Poliakov, v Stredoslovenskom kraji – 969, v Západoslovenskom kraji – 388 a v Bratislavskom kraji – 386. Najväčším strediskom je tešínska oblasť (54 tis.), kde pôsobí v Poľský kulturno-osevtový zväz. Okrem neho v poslednom roku začali pôsobiť aj ďalšie organizácie: Zväz polskej mládeže, Spoločnosť polských učiteľov, Syndikát polských novinárov, Zväz polských spisovateľov v ČSFR a harcer-ská organizácia.

Práva národnostných menšín v plnom rozsahu zaručuje Ústa-

va ČSFR. Poznamenajme, že národnostná problematika je v kompetencií federálnej vlády, ktorá vytvorila osobitný výbor pre otázky národnostných menšín. Ako zdôraznil tajomník PZKO, federálne a české vládne orgány im podľa možnosti vyhľadzajú v ústredy. Dokazujú to i štátne dotácie na ich činnosť, ktoré im umožňujú o.i. vydávať Noviny Glos Ludu, mesačník Zwrot, detske časopisy Jutrzenka a Ognivo (kvalifikované ako učebné pomocky) a ďalšie, rozvíja činnosť desiatok folklórnych súborov a pod. Menšina má možnosť vzdelať mládež v základných školach s poľským vyučovacím jazykom a na stredných školach t.j. na priemyslovke v Karvinej, strednej ekonomickej škole v Tešíne, ošetrovateľskej škole v Karvinej, na gymnáziu v Tešíne a jeho filiále v Orlovej. Okrem toho na

Pedagogickej fakulte v Ostrave je Katedra poľského jazyka.

O tom, že česko-slovenské vládne orgány vychádzajú poľské menšine v ústrety svedčí i fakt, že PZKO mohol navrhovať príslušníkov menšiny, aby obdržali stále prieprasky na cestu od Poľska. Do januára t.r. takéto prieprasky dostalo asi 2500 občanov poľskej národnosti. Samozrejme v oblastiach obývaných poľskou menšinou sa konajú bohoslužby v poľskom jazyku a sú tam i dvojjazyčné tabule.

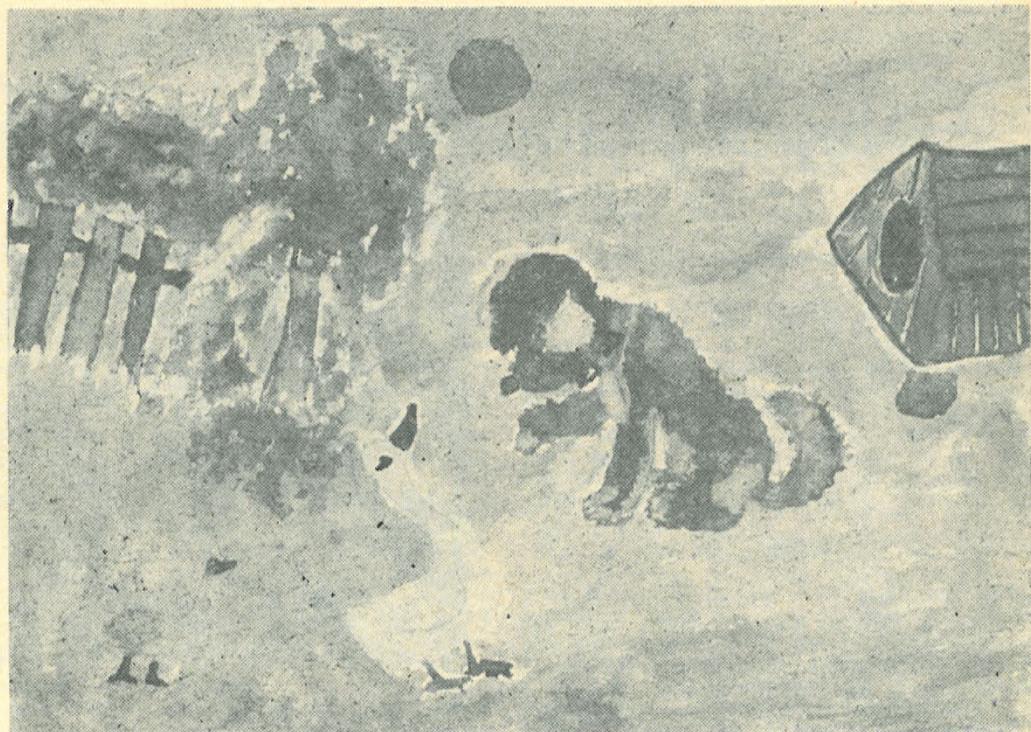
Poľska menšina aktívne posobi v politickom hnutí Spolužitie, čo jej umožnilo o.i. zvoliť svojho predstaviteľa do Federálneho zhromaždenia a získať hodné mandátov v komunálnych volbách.

J.S.

**MARKÉTA
PROCHÁZKOVÁ**

Kudy k lásce

Kde mi poví kudy k lásce
když je cesta zavolená
kameny a všude sněhu
najednou až po kolena
Kdo mi poví kudy k lásce
když jsou kolem stále vyšší
stále vyšší závěje
a jen samota
jak démantová hora
říká Slyším
zpívat příští jara
z hloubi každé šlépeje

„Môj dunčo“ — Kresba Evy Laciakovej (VIII. trieda) z Dolnej Zubrice

JÁN STACHO

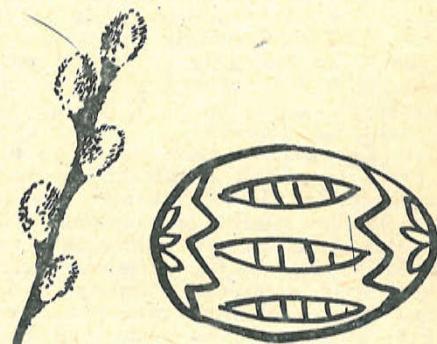
Jar

Mŕtvy vzduch blúdi vôkol môjho tieňa.
Čakám len, kam sa schúli napokon.
Otváram veľké okno do zvonenia
a do izby mi vchádza jarný zvon.

Vzduch v čírom svetle hustý odvar varí,
kým civiem na čierneho pavúka...
Čierny vták, slepý z oslnivej žiary,
vše na okno mi hlávkou zafuká.

Smrť sa moje ľudské srdce zdráha.
Už pocitujem drobnú štipku blaha;
pokožkou cítim, ako sála zem...

Patrím sem, na zem, veď som zasa živý!
Život je čudný. Často robí divy:
Ja ešte žijem — zasa milujem!

SLOVNÍK ŽIVOTA (190)

ZLOMKY (1)

Slovko raz v zlomkových výrazoch používame v podobe ráz, napr.: jeden a pol ráz, tri a pol ráz, dvadsať jeden a pol ráz. Zlomkové výrazy s — krát, -násobný, -násobne píšeme takto: jedenapolkrát, triapolnásobný (triaštrínásobný), triapolnásobne: 21,5-krát (21,5 ráz), 17 1/2-krát (17 1/2 ráz). Zmeravené výrazy napoly, dopoly, odpoly sa stali príslovkami miery.

Zlomkové výrazy štvri a tri štvrti bývajú nesklonné pri mierach a váhach. Napr.: štvri hodiny (metra, kila, litra) — tri štvrti hodiny (metra, kila, litra); po štvri hodine (metri, kile, litri) — v tri štvrti hodine (metri, kile, litri); pred štvri hodinou (so štvri metrom, kilom, litrom) — pred tri štvrti hodinou.

Ale: štyri štvrti mesiaca, štyroch štvrti mesiaca, medzi dvoma štvrtami mesiaca atď.

Podstatné meno štvri sa skloňuje podľa vzoru dlaň mestská štvrt, z mestskej štvri, v mestskej štvri atď.

POESKY
leboda
lec, legnac
leciuchny
leciwy
lecznica
lecznicstwo

SLOVENSKY
loboda
lahnút
lahučky
postarší, dlhorocný
liečebna
zdravotníctvo

ČESKY
lebeda
lehnot
lehoučký
letitý, starý
léčebna
zdravotníctví

leczniczy	liečebný	léčebný
ledwie	liečit	léčit
legalny	ledva, sotva	sotva
legia	legálny	legální
legionista	légia	legie
legislatywa	legionár	legionář
legitymacja	legislativa	legislativa
legowisko	legitimácia	legitimace
legumina	pelech, brloh	pelech, brloh
lej-	múčnik	moučník
bik	lajblík, brusliak,	lajblík,
lejce	živôtlik	živûtek
lek	opraty, liace	opraté
lekarz, lekarka	liek	lék
lekarski	lekár, lekárka	lékař, lékařka
lekárstwo	lekársky	lékařský
lekko	liek	lék
lekceważacy	Fahko	lehko
lekeja	pohľadavý	pohradavý
leikki	úloha, hodina (učebná)	úloha, hodina (učební)
lekkoatleta	Fahký	lehký
lekkoatlyka	Fahký atlét	lehký atlet
lekkoduch	Fahká atletika	lehká atletika
lekkomyślny	Fahkomyselný človek	lehkomyslný člověk
lekkosc	Fahkost	lehkost
lekoznawstwo	náuka o liekoch	nauka o léčích
lektura	čítanie	čtení

Nepovšimnuté paralely

Pred necelým rokom som prišla do Poľska. Ludia na ulici sa mi zdali unavení a smutní. Chcelo sa mi povedať: „Poliaci, usmejte sa!“ Dnes viem, ako ľahko sa rodia spoločenské zmeny, ako veľmi sa dotýkajú jednotlivcov. Uplynul čas, sametové víťazstvo je za nami. Je mi rúto, ale asi dnes net vety, ktorá by sa dala bezstarostne vyšloviť — na čo len jednej z ulíc Slovenska...

DIALEKTika ŽELEZNEJ OPONY

Nie som lingvistka, ale odjakživa, či už v detských úvahách, ale aj neskôr, v trochu vyzbrojenejších komparativných hľadaniach, som si odpovedala: najbližšie k slovenčine je čeština, potom poľština...

V slovenskej rodine nebolo zvykom chodiť do Poľska. Pozvania utlmovali vzájomný pohraničný styk. Postupne sa obmedzil len na ojedinelé pracovné návštavy, služobné cesty a výmenné pionierske tábory. Z ušetrených peňazí sa chodilo radšej k teplejšiemu moru. Fiaty, trabanty a škodovky mali medzi ostnatými drôtkami bezproblémovú, len jednu cestu na juh. A tak tam v radoch čakajúc na bulharský kaškaval, frffajúc medzinárodne na socializmus, dalo sa spozať čo-to z poľskej mentality.

Strach zo Solidarity umocňoval mlčanlivé tabu. Sedo-šedé zábery poľských ulíc s prázdnymi obchodmi a s hrôzou inflácie dvihali nad Slovákmi a Čechmi výstražný prst: Tak pozor! Lepšie ticho ako buchot...

Prečo to všetko spominam. Aj dnes som svedkom, čo všetko takýmto dlhoročným okresávaním vziačili do povedomia obidvoch národov takzvané „internacionálne vzáhy“. Vzájemná izolovanosť, skreslené predstavy, obojstranný nezáujem, diagnózy nacionalizmu... Ružové okuliare priateľstva, umocneného susedným Slovanstvom, boli však dané na oči prázdných fráz. Môloko sa o skutočnom Poľsku. Dodnes môloko zo Slovákov vie, aká netaktná, skôr antinárodnostná, ako národnostná politika sa viedla voči tu žijúcim menšinám. Nikto na Slovensku nespomenul, s akými problémami sa v Poľsku trápia naši rodáci z druhej strany Spiša a Oravy. Aj my sme zabúdali, aj pre nás bolo Poľsko monolitné...

Ruska, Ukrajinka, Juhoslovanka, Maďarka, Svédka, Češka?... Alebo najskôr Maďarka a až potom Ukrajinka a tak ďalej... Češka?... „Z Česko-Slovenska“, kričím a mám pocit, že Slovensko je prinajmenšom za Tibetom a nie za Tatrami... Zdá sa, že posledná železná opora naďalej prispieva k vzájomnej izolovanosti, k upevňovaniu skreslených predstav o obidvoch krajinách. Poľská strana prejavila úsilie vziať sa závor. Naša slovenská a federálna vláda plní vôle ludu. Môloko z našich obyvateľov vie, ako je zásobený poľský trh. Pri pomyslení na otvorenie hraníc ich opantáva zúrivý ekonomický nacionalizmus. Naše obchody sú prázdne, poľské preplňené tovarom. Cenové relácie sú už približne rovnaké. A tak si zubači-nejchami, ako malá myš, chránime kus ohryzeného syra. Slovami „múdrejších“, je to akási ochrana pred totálnym rozpadom nestabilnej ekonomiky. Nuž, ale tak ako v každom inom jave, aj tu pracuje dialektika. Takzvané „socialistické spoločensko-ekonomicke formácie“ fungovali, alebo lepšie povedané nefungovali na tých istých principoch. Postkomunistické krajinu ich zdedili. Prechod k inému spoločenskému zriadeniu s tržnou ekonomikou a voľne zmienitelnou menu je založený na podobných zákonoch, s väčšími alebo menšími odchýlkami. V hospodárskej reforme je postkomunistické Poľsko určite ďalej. Jeho súčasná ekonomická

situácia nie je ideálna, ale k cieľu je určite bližšie ako my. Na Slovensku, ale aj v Čechách sa nevieme zbaviť predstavy o našej ojedinelosti na ceste do Európy. Omotávame si okolo nosa predvojnové vavrínky a spominame na 40-ročnú uspávanku o našej vyspelosti oproti susedom. A tak Česko-Slovensko, aj keď si to neuvedomuje, preskuakuje za Poľskom tie isté prekážky. Bez sledovania dôležitých paralel, s chybami a chybami, s tvrdohlavým učením na vlastnom.

POLITICKÉ PARALELY

Ojedinelosť pociújú Slováci a Česi aj na svojej ceste za demokraciu. Nevšimavosť voči politickým paralelám sa prejavila aj pri voľbach poľského prezidenta. Jedna z mala tém o našich susedoch, ktorá zaujala česko-slovenské oznamovacie prostriedky. Ich prístup sa však nepodobal novinárskemu hľadaniu, ale senzáciechtivosti. Snáď z každého iného bodu zemegule by sa tieto správy mohli reprodukovať štýlom, akým boli podané našim občanom. Od krajiny, ktorá si chce budovať nové demokratické princípy, sa čakala hlbšia a častejšia analýza volebných výsledkov po 1. kole prezidentských volieb.

V Česko-Slovensku sa dnes veľa hovori o budúcnosti Občianskeho fóra a Verejnosti proti násiliu, hnutiach, ktoré sa vzopreli totalitnému režimu u nás. Ich triestenie a nejednotnosť nám predznamenala poľská Solidarita. Akonáhle komunizmus stratil svoju moc, politická sila tak široko rozvrstveného hnutia sa zákonite presunula na nové spoločenské javy, na otázky spojené s novou vládou a jej politikou. Vytváranie nových skupín, nových strán vedie aj u nás k neúmernému politizovaniu, neadekvátnemu hospodárskym a spoločenským zmenám. Ludia strácajú záujem o nové politické programy, túzia po rýchlych a prudkých zmenách. Tažká ekonomická situácia nechce prehnane politizovanie, súrodenecké hádky a zmierovania, pretože všetko nové potom straca hodnovernosť. A tak prichádza tretia sila s vidinou rýchleho zbohatnutia. Občianske fórum a Verejnosc proti násiliu akoby sa rkok po krokom posúvali po stopách Solidarity. Politické šarvátky sú možno u nás ešte pre niekoho zaujímavé... Mnoho ľudí si však uvedomuje, že miesto pre demokraciu je poväčšine v odpolitizovaných krajinách...

DIAGNÓZY NACIONALIZMU

Pred rokom, po šťastnej eufórii z víťazstva demokracie, sme si na Slovensku a v Čechách — vtedy ešte zdanlivo neohrozenom Česko-Slovensku, — počítali, kedy asi dobehneme Európu. Koľko rokov nám to bude trvať. A tak aj moje nepovšimnuté paralely, ak sa dostanú do rúk dnešných Slovákov, možno ostatú nepovšimnuté. Sociálne a ekonomicke problémy sú sice u nás predinfarktóv, ale zostávajú pred problémom nacionálnym nepovšimnuté. Žiaľ, slovenský nacionálizmus treba oddeliť od túžby rozumne presadzovať ľudske slobody a práva v rámci prednovembrového federálneho centralizmu.

Rasová neznašanlivosť, antisemitizmus, veľkáštvvo — to všetko sa objavuje v obidvoch našich postkomunistických spoločnostiach. Dokonca v Poľsku by som k tomu pridal preukaz s čistokrvným poľským rododom.

Na jednej strane vyzdvihovanie Poľstva, na strane druhej amerikanizácia kultúry. Vytváranie idolu schopného obchodníka alebo šikovného zbohatlíka. Naozaj, akoby všetci zrazu mali dostať od Boha dar vedieť obchodovať — herci, technici, vedeči, lekári, rolníci. Aj napriek prehnanému zdôrazňovaniu národnnej identity sú tak ako v Poľsku aj na Slovensku mnohým ľuďom peniaze prvotné. Aj zo Slovenska odchádzajú lekári, zdravotné sestričky, programátori, inžinieri hľadať pracovné miesta s výhodnejším valutovým zárobkom.

PO SUSEDSTVY DO EURÓPY

Senzáciechtivá je aj poľská tlač voči diaľniu v Česko-Slovensku. Niekoľko mi to prípadá ako zbieranie informácií o tom, čo všetko sa môže stať susedom na vandrovke do sveta.

V parku pri našom byte sa hráva milé dievčatko. Už pät mesiacov mi dáva tú istú otázku: „Pani jest Rosjanka?“ A ja Ani po každej vysvetľujem, že nie. Že som Slovenska a že aj v Poľsku žijú slovenskí spoluobčania. Naposledy som sa jej snažila niečo povedať o Slovanoch. Počúvali ma aj iné deti z parku. Nesúhlasne sa na mňa pozerali, aj keď som im hovorila niečo zo slovenských tradícií bez akéhokoľvek pátosu, stroho, reálne. Videla som, že s výkladom nesúhlasia. Nakoniec prehovoril akýsi chlapec: „Pani, nemáte pravdu, Slovania to bolo za socializmu. My už nie sме Slovania, sме iba Poliaci, všetci sa učíme angličtinu.“

Aj my..., ale... deti sa rozpŕchli a pokračovali v hre. Zišlo mi na um, kam to až so svojou láskou dopracovali 40-ročné internacionálne vzáhy. Vzápäť som si spomenula na myšlienku istého amerického študenta slovenských jazykov: Ste vy Slovania naozaj menej jemni, keď si nedokážete vybudovať štát s domináciou ľudskej práv a slobôd?“

HENRIETA KRIŠTOFOVÁ

Typický pouličný varšavský predaj. Prežije v konkurenčnej nárožnej obchodu?

Tragický osud biskupa Vojtaššáka

Máloktočnému Slovákom, cirkevnému hodnostárovi bolo dožičené zažiť taký búrlivý a prevratovo-tragický život, ako sídelnému spišskému biskupovi Jánovi Vojtaššákovi. Dožil sa 88 rokov a od konca 19. storočia až do polovice 60-tých rokov prežíval pomery konštitúčnej Rakúsko-uhorskej monarchie, prvého česko-slovenského štátu, druhej ČSR, Slovenskej republiky, povojnovej tretej republiky, až napokon na sklonku života, za komunistickej vlády mu prišlo prežívať roky vo väzení a ukončiť život vo vyhnanstve.

Vo Vojtaššákovom životopise ako by sa stretávali a zrkadlili osudové epochy historického vývoja slovenského národa, uhorškej, česko-slovenskej a slovenskej štátnosti. Všetkým prechádzal vo svojom povolení od študenta kňažského seminára až po významného predstaviteľa rímskokatolíckej cirkvi, autoritativného, no aj uznávaného duchovného správcu spiškej diecézy. V tomto zmysle je jeho život spojený s prenasledovanou cirkvou, na jeho osude sa výrazne odzrkadlila intolerancia, ktorá neuznáva slobodu presvedčenia, náboženského vyznania a plnohodnotného cirkevného života.

Pre historika, ktorý by chcel pochopiť a zobraziť tento pohnutý a dramatický život, vzniká úloha pochopiť 80-ročný vývoj našich krajín, politických a kultúrnych, cirkevných pomerov, ich zmien a premien a v konfrontácii s vývojovými prúdmi študoval život a dielo tejto osobnosti, ktorá v slovenských dejinách zohrala dôležitú úlohu. Tento historik, pokiaľ by chcel byť objektívny, sotva by prevzal hodnotenia Jána Vojtaššáka z Encyklopédie Slovenska, kde ho pouzáľne označili za „ideológia klerikálneho antikomunizmu“, ako arizátora židovského majetku, na ktorom sa vraj dokonca osobne obohatil, napokon po oslobodení ako aktívneho nepriateľa ČSR. Odsúdenie na dlhorčný žalárik potom vyzerá ako logické vyústenie činnosti tohto knaza.

Vo vyhnanstve, na sklonku svojho života, Ján Vojtaššák, napísal vlastnú autobiografiu. Je to dielo vzácné a pravdivé, hoci historik nemusí so všetkými jeho hodnoteniami súhlasíť. Toto dielo bolo písané späť, bez príručiek, výstrežkov z novín, bez osobného archívu a dostatočnej dokumentácie. Avšak možno práve preto sa vyznačuje jasnosťou koncepcie, prehľadom, sústredením sa najmä na dobu zrenia a mužného veku. Musíme si uvedomiť, že Vojtaššák v čase vzniku ČSR mal už vyše 40 rokov, že už mal za sebou politické boje, bol uznávanou osobnosťou slovenského národného a cirkevného života.

Vojtaššákov životopis ukazuje cestu plebejského chlapca k najvyšším mŕtam. Rodák z najodľahlejšieho kúta Oravy, zo Zakanenného (14. novembra 1877) z dediny „za kamenným“ hrebeňom, syn malého roľníka, zažil nemálo biedy, ba i hladu, núdze a ne-

dostatu. V mnohodetnej rodine bolo treba mnoho odvahy dať deti na štúdiá. Jeho detstvo bolo typickým pre tisíce slovenských detí. Avšak Vojtaššákovu detstvo a nápojom aj život sa vyznačovali neustálou pracovitosťou a cielavedomosťou, ktorá ho viedla k tomu, aby neopakoval chyby a vlastnosti, ktoré urobil a ktoré nepovažoval za prospěšné.

V detstve sa v ňom rodil cit rodovej a národnej zakotvenosti, prirodenej hudobnosti, oddanosť k tým, ktorí mu pomáhali a vernosti ideálom, v ktorých vyrástal. Preto sa dostaol vo svojej generácii do popredia a patril k tým niekoľkým seminaristom, ktorí sa nebáli priznať slovenčinu za svoj materský jazyk. Odpór voči násilnej maďarizácii mu spôsobuje už ako mladému kaplánovi mnohé protivenstvá, za čo ho prekladali z miesta na miesto: v najvypätejších mesiacoch politických bojov roku 1905 za 8 mesiacov vystriedal štyri kaplánske miesta. Maďarská cirkevná vrchnosť ho naháňala po celej spišskej diecéze, od Hornej Oravy až po najzapadnejšie miesta Spiša, a ešte po ôsmich rokoch knažstva ho poslali na faru, kde mal vystriedať novoknaza. Vojtaššákov život sa v týchto rokoch krutej maďarizácii v čomsi podobá Hlinkovmu životu, i keď nebol v žalári. Nechali ho tajne sledovať policiou, čo bol isto — pre knaza — výnimcočný prípad. Žiadost o faru v Nemeckej Lúči mu roku 1909 zamietli z „mravných dôvodov“. Za farára ho ustanovili roku 1911 vo Veličnej, keď mal 34 rokov, hoci jeho rovesníci zo seminára už dávno mali vlastné fary.

Do povedomia slovenskej verejnosti sa dostal okrem svojho kňažského pôsobenia na mnohých miestach severného Slovenska aj ako redaktor mesačníka Svatá rodina, ktorý prevzal po Antonovi Hromadovi roku 1913. Tento časopis slovenského razenia redigoval 14 rokov, až do roku 1927. Jeho životom — ako napísal v autobiografii — bola práca. A nepochybne bola to ona, ktorá upozornila slovenské cirkevné vrchnosti, aby ho v máji 1919 pozvali do Spišskej Kapituly za správnu diecézneho úradu a po obnovení diecézneho seminára ho vymenovali za jeho rektora. Dňa 16. novembra 1920 ho konferencia kardinálov vybrala za nástupcu na úrad biskupa spišského. Biskupská konzkrácia v Nitre vo februári 1921, kde boli vysvätení ďalší slovenskí biskupi, bola celoslovenskou slávnosťou.

Ján Vojtaššák svoje menovanie za biskupa považoval sprvu za prekvapujúcu „desívú zvest“. V autobiografii o tom napísal:

„Táto zvest ma prestrašila a považoval som to za nemožné. Veď na biskupskej stolici sa dostávali len šľachtici, grófi, baróni, ľudia s veľkými protekciami. Osoby, ktoré sa roky na tieto stolice pripravovali. Kde by si mohol i len pomyslieť na to zabudnutý dedinský farár?“

Škoda, že Vojtaššák v polemickej zaujatości proti ČSR nepochopil, že to bola parlamentná republika, ktorá svojim demokratizmom aj umožnila, aby sa nešľachtic, dedinský farár, stal biskupom. Aj napriek istej jednostrannosti voči ČSR sa Vojtaššák podielal na urovnaní cirkevných vzťahov ČSR s Vatikánom a na vyrovnaní sa s maďarskými diecézami, ktoré mali majetky na Slovensku, alebo na vyrovnaní rozdielov majetkov spišskej diecéze v Maďarsku. Bolo to mnoho práce, ktorú spišský biskup vykonal. Jeho autorita stúpala a niet divu, že za Slovenskej republiky ho ako predstaviteľa slovenského biskupského zboru vymenovali za podpredsedu štátnej rady. Jeho autobiografia zachytáva obdobie Slovenskej republiky iba na pár desiatkach riadkov a chýba v nej stanovisko ku genocide slovenských židov.

Po roku 1945 československá vláda žiadala Vatikán aby zosadil Vojtaššáka, k čomu však nedošlo. Zato však po nástupe komunistov k moci nastala pre spišského biskupa pravá kalvária. Vojtaššák odsúdil Katolícku akciu, založenú v júni 1949, ktorou sa mala vnútorne rozložiť rímskokatolícka cirkev. Začiatkom júna 1950 ho odstránili z biskupského úradu a uvalili naň domáce väzenie. V polovici septembra 1950 ho v noci tajne uniesli do Ruzyne, kde ho vypočúvali a 13. januára 1951 ho v Bratislave v procese s biskupmi dr. Buzalkom a Pavlom Gojdícom odsúdili na 24 rokov väzenia. Navyše bol zbavený občianskych práv na 10 rokov po skončení trestu, zhabanie majetku, zaplatenie súdnych trov a nato ešte i pol milióna korún pokuty. „Nuž, bola by to fraška, komédia, celý ten proces, keby nemal takých tragickej následkov; v sedemdesiatom štvrtom roku veku byť za živa pochovaný,“ napísal v autobiografii.

Vystriedal vtedajšie najťažšie väzenia. Mužel pracovať a napokon od neho prácu nepríjimali, aby nemuseli platiť poistné. To už mal 83 rokov. V októbri 1963 ho ako 86-ročného amnestovali. Ihneď sa ponáhľal na svoju milovanú Oravu, k synovecovi — farárovi do Oravskej Lesnej. Ale tu smel byť iba tri dni. Trvalý pobyt mu nariadili v Charitnom dome pre katolíckych knazov v Senohraboch v Benešovskom okrese. Tu, vo vyhnanstve, 4. augusta 1965, vo veku 88 rokov umrel. Podľa vlastnej vôle ho prevezli do jeho rodnej obce Zakamenné, a tam ho pochovali.

Ale aj tu akoby nenávist šla až za hrob. Laik lúčiaci sa s biskupom, ktorý ho kedy si birmoval, povedal, že v štáte vládne nespravidlivosť, za čo ho odsúdili na poldruhočné väzenie.

Problém Vojtaššákovej historickej osobnosti je problém obecnejší. Je problémom stykov a modus vivendi Vatikánu s Česko-Slovenskom, je to problém postavenia a pôsobenia cirkevi v spoločnosti, napokon je to problém prenasledovania cirkevi. Ak raz niekto bude zobrazovať tieto súvislosti, plasticky vynikne, ako sa rozdielne jednotlivé režimy k cirkevi chovali. Konštitučná Rakúsko-uhorská monarchia a prvá ČSR tu v porovnaní s režimami po roku 1945, a najmä po roku 1948 vyznievajú ako osvetľenosť, demokratické štaty, rešpektujúce sloboedu myslenia a vyznania. Preto vtedy bolo miesto knaza a biskupa medzi svojimi vereiacimi. Keď však nastúpili totalitné režimy, neuznávajúce základné duchovné hodnoty, spojené s kresťanskou kultúrou a etikou, miesto knaza bolo vo väzení, v diaspornom rozohnaní po celom štáte, vo vyhnanstve. Vojtaššákov život to názorne dokazuje.

Je tu však aj problém politického katolicizmu, otázka vzťahu štátu a cirkevi. Vojtaššák robil starosti každému režimu. Avšak ako rozdielne sa tieto režimy dokázali s ním vypořiadať? Na tom sa zase dá študovať stupeň demokraticnosti režimov a ich pravda, pozitívne riešenie v tomto spore nikdy nepoznali. V tom bola aj Vojtaššákova tragédia, ako aj tragédia katolíckej cirkevi po komunistickom nástupe k moci.

JÁN MLYNÁRIK
(Slovensko č. 1/91)

Karel Poláček

Bylo nás pět (14)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Avšak já jsem si najednou vzpomněl, že naši přece musí vidět tu slávu a Kristýna taky musí vidět tu slávu, aby to mohli každému vypravovat, pročež jsem přestal stát na ulici a začal jsem velice utikat.

Eva za mnou křičela: „Kam letíš, ty blázne? Teď přece přijde to nejlepší“ ale já jsem odvětil: „Nezdržuj mne, jelikož musím běžet domů, aby tatínek s maminkou a i Kristýna viděli tu slávu a mohli každému o tom vypravovat“ a Eva pravila: „Ale přijď brzy.“

Když jsem přiběhl domů, tak jsem byl celý udýchán, jelikož jsem děsně rychle utíkal a byl jsem celý říčný a ve spáncích mně tukalo a ústa jsem měl celá spálená. A křičel jsem mocně: „Už jdou, už jdou!“

Maminka mně domluovala, ať se uspokojím a tatínek pravil žalostným hlasem: „To je trápení, to už opravdu není k vydržení.“

Ale já jsem byl celý netrpělivý, že mluví řeči a začínám třeba už bude po všem, pročež jsem pravil: „Utičeji, oni rozehazují koláče a lidi je chytají, abysme si taky nějak chytili a kde je Kristýna? Ona musí jít s námi.“

Maminka pravila, že Kristýna šla k vancům máchat prádlo a já jsem velice křičel, ať všechno nechá a honem jede, dřív než bude po všem. A maminka mi chtěla dát meducinu, já jsem ji odstrkával ruku se lžíčkou a bylo mně do bréče, že se naši k nítemu nemají, pročež jsem rával na celý barák a lidi, co byli v krámcích, se koukali do pokoje, kdo to tak říve a bylo tam také Kozi Kuncku a ta se velice rychle křížovala a pravila: „Pětranná hodina, aby se mu to nevrazilo do hlavy, to by byla pěkná polizanice.“

Ale nebyl čas k mluvení řečí, pročež jsem popadl maminku a tatínka za ruku a vyskočili jsme ze dverí a vyletěli jsme do výšky a letěli jsme porád výš, až naše město bylo malinké jako krabička s hračkami a lidi byli jako pinkalinky a byli jsme hrozně vysoko. A Kristýna utíkala za námi a nesla košík s prádlem, a jak tak utíkala, tak rozehazovala po nebi košíčky, podvláčky, jupíčky a žívutky a vítr do toho foukal a kusy prádla pluly po obloze, ale Kristýna na to nedbal a utíkala porád pryč. A byli jsme už u samého nebe, já jsem utíkal napřed, abysem jim ukazoval cestu, jelikož jsem všude trefil a tatínek pomáhal maminec skákat přes obláčky, ona si stoupala nohou na jeden, tatínek jí podal ruku a ona skočila na druhý obláček a bála se, aby se nesmekla, jelikož měla vysoké kramfličky a Kristýna děsně kvičela, jelikož se bála lézt po těch hrozných vejkách a my jsme byli hnědlinko u samého slunce, bylo vám tam tam hrozné horko, ve slunci to hučelo a praskalo a škvářilo se a my jsme porád skákal a velice jsme se udýchali, tak jsme spěchali.

A já jsem měl porád děsný strach, že bude po všem, než tam přiběhnem, ale naštěstí jsme přišli včas, i slyšeli jsme, jak zvonily hlaholí, děla strašlivě bouchají a hudba hraje neobyčejně krásně.

Postavili jsme se na ulici na bednu od cikorky, abysme lépe viděli a já jsem násim ukázal panu maharadžu s paní maharadžou, jak seděli v altánku, nevěstu jsem jim ukázal i Pepka Zilvarovou a vojenské pány a vůbec všechno, všeckino. A byl tam s námi také pan Brabec a paní Brabcová a pan

krajčí se chlubil, že ušil ženichovi Pepkovu soukenný obleček a že udělal do kabátku futro z tuplovaného hedvábí a že ten obleček užije, až to bude mrzet. A tatínek si zapálil cikáro a spokojeně baflil a moc se koukal, maminka se také koukala a Kristýna se nejvíc koukala a pravila, že v Rampuši se taková paráda nevidí, jak je rok dlouhý a že v Indii užijí lidi zadarmo více než u nich v horách za celou desítkorunu.

Já jsem se našich ptal, jak se jim to líbí a tatínek pravil: „Indie se mně líbí ze všeho nejvíce“ a maminka pravila to samé, pročež jsem byl velice hrdý a maminka ještě pravila, abych si to tak nebral, že by se mně pak o tom v noci zdálo a já jsem pravil, ať nemá strach, že se mně o tom nebude zdát.

A Eva stála s námi také na bedýnce, vystupovala na špičky a děsně kulila vočadla a pravila, že by zrovna takovou veselku chtěla mít, jelikož by holky pak měly obrovského vzteka a nejvíce Božena Šebková.

Najednou z něčeho nic naši už nestáli na bedýnce, ale někam se mně ztratili a já jsem je začal hledat a porád jsem je hledal, lezl jsem vám pod postel, koukal jsem se do všech skříní, nahlížel jsem pod pekýlek a za kamna, pak jsem šel na půdu a nikdež nic, měl jsem hrozný strach, kde by mohli být, nařídil jsem Kristýně, aby rozsvítila svíčku, že se musí podívat do sklepa a porád jsem se koukal, kde by naši byli, až mně Eva povídala: „Kam to porád lezeš, kam se to porád koukáš? Už tě hezkou chvíli pozoruju, co vyvádíš. Vždyť jsme v kostele, tak se chovej mravně a dávej pozor, jak si řeknou před oltářem své neodolatelné „ano“...“

Pročež jsem na chvilku zapomněl na rodíce a Pepek Zilvar s královskou princeznou stáli před oltářem a velebníček k nim mluvil řeči a na kúru zpívali velice tenkým hlasem a nevěsta měla hustý závoj a ženich zase bílé rukavičky a dival se velice mravně. I udělalo se v chrámu silné ticho a Eva mně šepotala: „Teď přijde to hlavní, já jsem báječně žádostivá,“ když tu Bejval Antonín zařval strašlivým hlasem: „Přiblížila se chvíle neobyčejné pomsty, kterou jsem extra vynalezl!“ a hodil k oltáři zasmráclem pštrosím vejcem, které před tím nosil několik dní pod košíli, aby bylo jakerát.

Vejce zasáhlo ženicha do hlavy a puklo, ono mu teklo po tváři a vzápětí se rozlehl prostorou chrámovou neslyšchaný západ, jehož není pamětníka.

V chrámu nastalo ustrnutí a nikdo ani nedusal. Do toho ticha pravil ženich silným hlasem: „Který pacholek to učinil?“ a brečel.

Kněz přestal mluvit a měl otevřená ústa a řeči mu umlkly. My jsme také mlčeli, ani jsme se nehybali, já bysem byl nejradiš, kdybysme šli od toho pryč a tahal jsem Bejvala za šos, abysme už raději byli venku, ale on se nehybal, jelikož se kochal svým vynálezem, tak jsem zůstal, Cenda taky zůstal, Eda taky zůstala i Eva zůstala a všechni jsme se koukali, jak ženichovi teče žloutek po obličeji a kape mu na nový obleček, až byl celý zamazaný a ukrutně to zatouchalo.

Podruhé se ozval ženichův hlas: „Který pacholek to učinil?“ a brečel a my jsme neříkali nic. Pan maharadža neobyčejně zčervenal a sáhl si na meč a paní maharadži taky zčervenala a oba byli zlá a po nich zčervenalo veškeré panstvo. Každý se točil

po nás, ale my jsme stáli spravedlivě a koukali jsme se ctnostně.

Potřetí se ozval ženichův hlas: „Který pacholek to učinil?“ a nevěsta pravila: „To nemohl být nikdo jiný než Péta, jelikož on se na nás příšerně šklebil, když jsme šli k oltáři.“

„Tak?“ otákal se Pepek děsným hlasem a pravil: „Pusťte mne na něho, já mu to musím vykreslit a budu s ním hotov ajnevaj.“

A on utíkal na mne a princezna se zase řítila na Evu a pravila: „Tahle ho ke všemu poňouká!“

A jak to pravila, tak všichni lidé v kostele začali křičet, že je to škandál a pan maharadža pravil silným hlasem, že musí zakročit, aby se to podruhé neopakovalo a ten tlustý generál hrozně točil šavli, až se to blýskalo a všecko panstvo tasilo meče a přisahalo pomstu.

Princezna popadla Evu za pačesy a Eva ji popadla taky za pačesy a tahaly se za ruky a Eva křičela: „Myslím si, ty duro, že když máš vlečku na dva metry čtyřycet, že si smíš dovolovat?“ pročež nastala děsná ostuda, ano i mela.

Pan maharadža skočil na Bejvala Antonína a Bejval pravil hrdě: „Tak si pojď!“ a pan maharadža pravil: „Ty kluku uvozřená, já tě musím zabít“ a Bejval odvětil chladno-krevně: „Zab si — tvůj tatínek bude platit pokutu,“ načež se začali boxovat. Paní maharadžová pravila: „Jen pomalu, já to nemám ráda.“

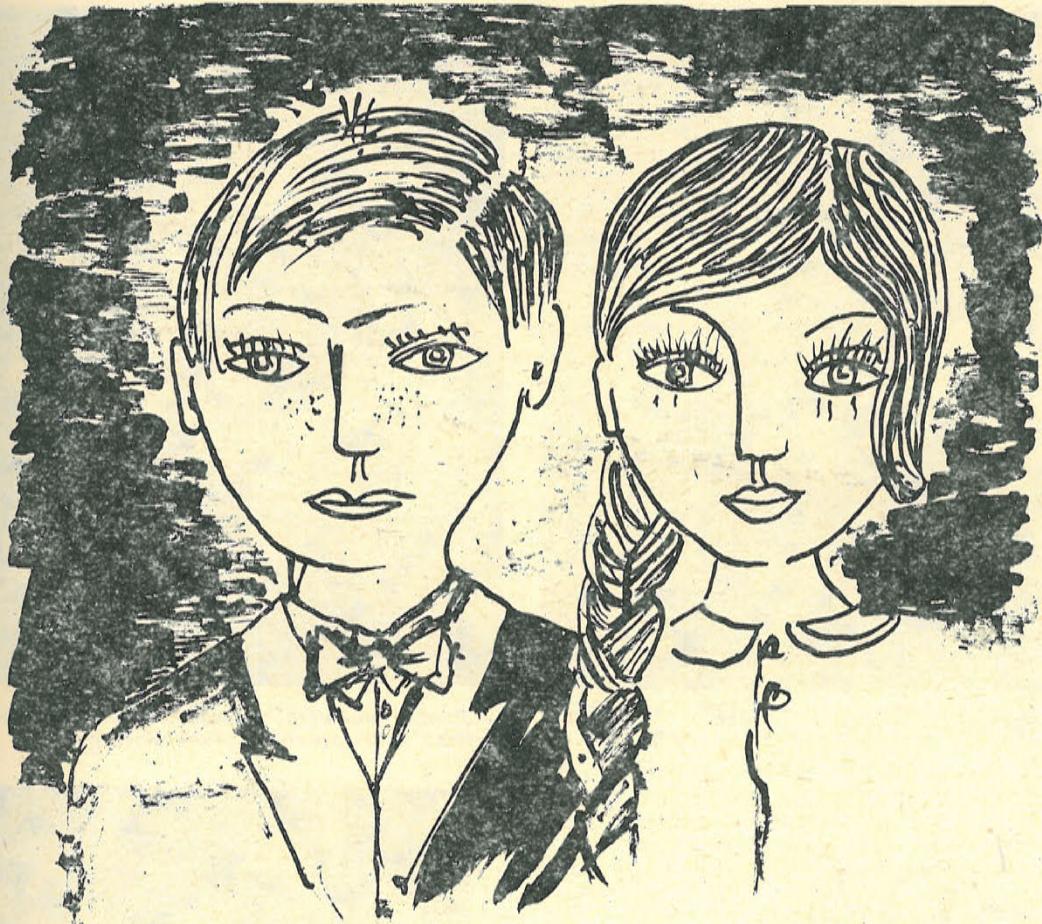
Nějaký vojín dal Čendovi obrovskou facku a ten mu ji vrátil a vojín pravil: „Tak ty se pereš? Dobře!“ a dal mu zase jednu facku a ještě obrovštější, ale Čenda se vyzná, pročež mu dal dvě facky rychle za sebou a vojín brečel: „Počkej, ty votronku, až půjdeš kolem našich, tatínek ti dá!“ a utíkal.

Mne popadl za límeč indický kostelník a táhl mne ke dveřím a pravil: „Ty pohane, ty uličníku, ty povstalce, ty zbrojnosti římský, teď půjdeš se mnou na obec,“ ale já jsem se mu vysmekl a pravil jsem: „Nechte si to, jo? Já vám taky nic nedělám,“ on však porád křičel, že musím na tu obec, jelikož dávám špatný příklad a jsem černá ovce mezi bílými a já jsem hravil: „Náhodou jste ještě černější ovce“ a pravil: „Podívejte se na něho, on má ještě hubu“ a strčil do mně a já jsem pravil: „Strkejte si do své babičky, dědku plesnivý“, a on pravil, že to není ode mne žádné chování v chrámu Páně a honil mne sem i tam.

Viděl jsem, jak Eda Kemlink seděl jednomu generálovi na prsou a kroutil mu vší silou nos a ten generál těžce oddychoval a křičel: „Lidičky, kde jste kdo? Pomoc! Ten raubíř by jednoho zmrazil!“ a když jsem běžel kolem, tak jsem k němu pravil: „Jste si sám vinou, proč nás nenecháte bejt?“ a generál odvětil hrdě: „Kroutíš ty mně nos nebo mně ho kroutí někdo jiný? Tak vidíš a koukej mazat než něco popadnul!“ Chápel jsem mu na to něco odvětit, ale kostelník mně honil.

A ten křík a ten rámus byl čím dál, tim větší, cukky litaly na všecky strany a byla to děsná měla. Všichni hoši potom říkali, že to byla nejkrásnější pranice vůbec. A jako by toho bylo ještě málo — zástup opic vnikl od chrámu a účastnil se rvačky. V tom chumlu jsem zpozoroval, jak Jumbo praští chobotem maharadžova slona přes hřbet a pravil: „Na tebe mám, holomku, žízeň“ a maharadža slon, divoce se zachechtav, praštíl zase Jumba chobotem přes hřbet a veče: „Ty Nácku jeden, já tě tak zmaluje, že uslyšíš anděličky zpívat“ a tak se horlivě potýkali.

Veliký tygr, už trochu postarší byl skokem uvnitř a smál se: „Tohle jest mi pěkné vyražení, jsem zvědav, kdo si to se mnou rozdá.“ Sotva to dořekl, již mu skončil jiný tygr na záda a oni se vleli po koberec a strašlivě řvali. Připletla se do toho chumlu krajta tygrovitá a praštila ocasem jednoho ministra. Bylo to jako bejkovcem přes záda, pročež ministr ukrutně zaječel, popadl levovrér a strelil hada do břicha a had křičel žalostným hlasem: „Pánové, on mne načisto, ale načisto zavraždil a ja jsem ho jenom trošku pohlabil.“

Kresba: Empe

Ono se to rvalo všecko, venku před chrámem se prali lidé, koně i krávy, prali se psi i ptáčkové na stromech, i motýli na zahradě a mouchy v kuchyni a každý dělal, co mohl. A když to bylo v nejlepším, tak paní maharáni pravila vysokým hlasem, že to musil každý slyšet: „Co se panstvo perte? Já se vám divím. Vždyť všim je vinen ten kluk Bajzuv, ten je všechno původa a nikoho nenechá bejt.“ A pan maháradža odvětil hlubokým hlasem: „To je prauda praudoucí, pročež vzhůru na něho!“ A rázem ustala rvačka a všecko, lidi, šlechtici, kluci, dobytek, panstvo, kněz, i kostelník, ano i princezna se řítili na mě, jako by sem já za všecko mohl a já jsem přece nic nedělal a ještě jsem jiné napominal k slušnosti a teď to bylo všecko na mně. Potýkal jsem se udatně, ale co to bylo všecko platné, když jich byla přesila, všichni byli najednou proti mně, tak jsem chtěl utéci, ale ono to vůbec nešlo, nohy mne nechály poslouchat, jako by patřily cizímu a já jsem začal kříjet: „Ať mě nechají, když jím nic nedělám! Oni sami začali, já jsem si hledí svého a teď je všecko na mně!“ a rával jsem čím dále, tím více, až jsem zpozoroval, že mne tatínek drží za rameno a praví: „Tak už dost a konec, my jsme u tebe a neboj se.“

Když jsem uviděl tatinka, tak jsem se upokojil, jelikož tatinek je ze všech nejsilnější a každého přemůže, takovou jim dá, no uvidíte! a maminka pravila jemným hlasem: „Ale, ale, Petinko, kdo bude takhle vyvádět?“ A já jsem ještě trochu brečel, ale ne moc a pravil jsem vyčítavě: „Vy jste si šli pryč, jakoby nic a nechali jste mne tam samotného, abysem se pral se všemi“ a byl u mně taky pan doktor a ten pravil: „Nonono, junáku!“ a já jsem pravil zamračeně: „Nejsem u vás žádny junák a nechte si to!“ Jelikož jsem měl podezření, že pan doktor také patří mezi nepřátele, mně porád připominal toho generála, co mu Eda Kemlink kroutil nos. Pročež jsem pravil: „Můžete být rád, že vám nos ještě drží,“ čemuž se pan doktor zasmál silným hlasem: „Ho-hohó!“

Potom se pan doktor podíval na teploměr, zavřel svůj kufříček a pravil: „Nyní jsme z nejhorského venku, hlavní věc jest klid, je-

nom klid a porád klid,“ a podal našim rukou a ještě pravil: „Jsem váš nejuctivější sluhu.“

* * *

Co asi dělá pan maháradža a paní maháraní a co ta princezna? Co dělá krejčí Brabec a paní Brabcová, co ti hadi, tygři, sloni, opice a ostatní domorodcové? A jestli pak má Jumbo ještě tu hezkou červenou čepičku a pamatuje se na toho, kdo mu ji kupil? A co Indie? Je vůbec nějaká Indie, či se vyskytuje jenom v atlase?

Nechci se ptát našich, protože oni hned hartusí a chtějí, abych moc nemluvil a bral tu nedobrou meducinu. Ještě jsem si myslil, že bych snad o tom mohl mluvit s Kristýnou, ale jen jsem řekl: „Indie,“ už se začala chechat, pročež jsem jí pravil: „Ty Rampepurdo rampepurdácká, ze všech nejrampepurdovatější!“

Celé noč spím jako špalek a nic se mně nezdá. Tuhle mně Kristýna půjčila zrátka, a já jsem se divil, že mám obličeji docela malilinký jako panenka, co patří naší Mančince. Všichni říkají, že jsem byl velice nemocen a náš Ladislav poslal psaní, ve kterém bylo napsáno: „Doufám, že milý bratr Petr nabude s boží pomocí vbrzku ztraceného zdraví a ještě jednou Vás všecky srdečně zdraví Váš věrný syn Ladislav.“

Dnes byli u mně návštěvou hoši, co s nimi chodí, jelikož pan doktor dovolil, že už mužou přijít, tak oni přišli. Stáli kolem postele a byli čtyři a se mnou jich bylo pět. Byl mezi nimi také Pepek Zilvar a já bysem se ho rád byl otázal, jestli se dopravdicky oženil nebo co s ním je, ale on nic nemluvil, asi se mu nechálelo před ostatními. A hoši mně vypravovali řeči, co je nového. Pravili, že máme nového pana učitele, on je ještě strašlivě mladý, pročež se mu říká učitelský spomocník, ale za to umí strašně rychle utíkat a hraje levé křídlo za S.K. Ctibor. Při posledním mistráku se utrhl a dal sám tři kusy, jeden z nich volejem.

A ještě pravili, že když jsem onemocněl, tak se musilo všecko vybílit a tři dny nebyla škola, z čehož byla mezi žáctvem ukrutná radost a veselí.

Tázel jsem se jich: „Jestlipak, kluci, jste mně za to vděční?“ a oni odvětili, že každý mne chválí a praví, že jsem pašák, jelikož mám spálu, což jest povedená věc a já jsem na to velice hrdý.

Ale porád mne to trápí, jak to bylo s tou Indií a z hlavy mně to nejde. Proto jsem si umínil, že hochy vyzkouším. Jestli se poděknou, tak je to dobré, když ne, tak nic.

A tak, když byli tuhle zase u mně, znadená jsem vybafl silným hlasem: „Indie?“ a pozoroval jsem Istivým zrakem, co bude.

A hoši odvětili jednohlasně silným hlasem: „Indie!“

Znovu jsem se na ně zadíval Istivým zrakem a otázal jsem se ještě silnějším hlasem: „Kalkutta?“

A oni sborem odvětili silným hlasem: „Kalkutta!“

Opět jsem se na ně zadíval Istivým zrakem a najednou jsem se otázel: „Maharadža?“

Oni však odvětili ještě silnějším hlasem: „Maharadža!“ a Bejval pravil, že tohle jest vlastně primovní hra, kterou nazval hrou v Indii a že bysme ji mohli často hrát a já jsem pravil: „To bysme mohli, jelikož všichni dobře víme, jaká ta Indie jest“ a při tom jsem se na ně díval Istivým zrakem, co tomu řeknou, jestli se konečně prozradí. Ale hoši neřekli nic, jenom Eda Kemlink pravil: „To se vr!“

Tak už jsem se neudržel a přímo jsem se zeptal Pepka Zilvarového, co mu řekl tatínek, když se oženil. Pepek se děsně zasmál a pravil: „Jdi, ty votroku!“ a ostatní hoši se také smáli a Cenda Jirsák se divil, kde ty nápadky beru. A já jsem jim pravil, ať si jdou domů, že se mi chce spát a oni šli a pravili: „Tak nazdar!“

A dlouho jsem byl mrzutý, že nemůžu přijít na klub tomu, jak to s tou Indií bylo a strašně mně bylo líto, že by z těch podivuhodných dobrodružství nemělo být nic, že by to mělo být jenom mámení a přelud. I hrozně jsem tesknil po Indii, kde jest všecko krásné, nejkrásnější ze všeho na světě. Doufal jsem, že aspoň na noc mně přijde Indie opět navštívit, ale ona nedala po sobě vědět. A já jsem si porád nemohl v hlavě srovnat: Bylo, a najednou nemí?“

A když přišla jednou ke mně Eva Svobodová, tak jsem přímo na ni uholil: „Evo, ty jseš přece chytrá holka?“

„To jsem,“ odvětila ona.

„Pamatuj se teda na tu veselku v Indii?“

„Jakou veselku?“ divila se.

„No přece — jak se ženil Pepek Zilvar s královskou princeznou.“

Eva otevřela svoje modrá vočadla na celé kolo.

„Pepek Zilvar? S královskou princeznou? No, ne!“

„Evo,“ pravil jsem důtklivým hlasem, „vzpomeň si, jak's sama povídala, že princezna má šaty z těžkého atlasu a vlečku dva metry čtyřycet.“

„Saty z těžkého atlasu? A říkáš, že měla vlečku dva metry čtyřycet? To musela být krásná veselka. A bylo hodně lidí? A co družičky? Co měly na sobě, povídej! A jaké to bylo — byla hudba a zpěv? A měla nevěsta věneček? A jak si řekli před oltářem své neodvolatelně „ano“? Plakala nevěsta hodně? Tak povídej, člověče!“

„Co bych povídala? Viš všecko zrovna tak dobré jako já. Byli jsem tam spolu. Jen si vzpomeň.“

Eva chvíli přemýšlela a pak smutně zavrhlá hlavou.

„Nic nevíš,“ pravila. „Nikde jsem nebyla. Z domova jsem paty nevytáhla. Škoda. Indická veselka — to musí být něco báchoréčného.“

Když Eva odešla, tak jsem se podíval na své nohy. Mám nohy vrabci. Zkoušel jsem se projít po pokoji, ale nesvedl jsem to. Bylo mně dusno a hlava se mně točila. Myslím si, že bych nepřemohl ani Vendu Štěpánkového. Ale já brzy okřeju a zesilím a pak se každému postavím. A-no. To se mně chce — spát —.

KONEC

— Prišiel som k vám na koledu... záber z vystúpenia divadielka z Podvlnky

— Pekne my vám vinšujeme, zdravia a šťastia
prajeme ... pozdravili divákov Kičoranky

HEJ KOLEDA, KOLEDA...

— Ked' mi nedáte odmenu, budem vás strašiť — vyhral sa kominár z malolipického krajanského súboru Kordón

Koledníkov vo Veľkej Lipnici si prišli pozrieť stovky divákov

Túto tradičnú vianočnú pieseň, interpretovanú v oravskom dialekte, sme mohli viackrát počuť na tohoročnej už 7. prehliadke oravských koledníckych skupín vo Veľkej Lipnici a Jablonke.

Vianočné piesne — koledy, pastorály, ako aj vinše pozná vari každy z nás. Plnili a myslí si, že i nadalej plnia, aj keď už v transformovanej podobe, dôležitú úlohu v rodinnom, ale aj spoločenskom živote. Vnášajú do nášho často jednotvárneho života radosť, optimizmus, ale aj túžbu po lepšom a pokojnejšom živote.

Pre zachovanie tejto peknej vianočnej tradície Gminné kultúrne stredisko v Jablonke pravidelne usporadúva prehliadku koledníckych skupín. Tento rok toto kultúrne podujatie bolo rozdelené na dve časti. Dejiskom prvej časti, ktorá sa konala v nedeľu 13. januára 1991, bola Základná škola vo Veľkej Lipnici. Pomerne malá sála s javiskom bola, ako sa to povie, „nabitá do posledného miesta“, hlavné mládežou. V programe prehliadky vystúpilo vyše desať súborov a jednotlivcov. Veľký aplauz mladých divakov si získalo napríklad vystúpenie detského súboru Heródky z Privarovky pod vedením dr. Emila Kowalczyka. S pestrou paletou oravských kolied a vôbec vianoč-

ných i novoročných rodinných zvykov vystúpil náš súbor Kordon z miestnej skupiny KSSCaS v Malej Lipnici pod vedením kr. Kristiny Gribáčovej. Dobre si počína aj hudobná kapela huslistov pod vedením L. Mlynarczyka z Kičor, ako aj najstarší účastník podujatia Karol Bandyk so svojou deväťročnou vnučkou.

Pozdrav z druhej strany Oravy, so Slovenska, priniesla detská skupina Pilsko s Oravského Veselého. Jej program bol veľmi pekný, za čo sa mu divaci odvŕdali dlhotrvajúcim aplauzom.

Druhá časť podujatia, ako som už spomienal, patrila Jablonke. Uskutočnila sa o týždeň neskôr v gminnom kultúrnom stredisku. Tuná však záujem o prehliadku bol o niečo menší, asi nedostatočná bola propagácia.

Jablonské podujatie začalo starodávnym vinšom v predvedení Alojza Šmiecha z Pečelníka. Potom sa predstavila detská skupina z Malej Lipnice s poľskými koledami, buď preloženými do oravského dialektu. Po nej nasledovala skupina s Hornej Zubricou, posobiaca pri základnej škole č. 1. Skupina dievčaťa z tejto oravskej školy oboznámila obecenstvo s niektorými predvianočnými a vianočnými zvykmi na Hornej Orave.

Vari najlepšie sa v Jablonke ukázali členovia nášho známeho divadelka z Podvilk. Vysvitlo, že sú to nielen majstri dramatického prednesu, čo by bolo pochopiteľné, ale aj znamenití speváci. Nečudo, že si za svoje zaujímavé vystúpenie získali búrlivý potlesk. Ani v Jablonke nechybali hostia zo Slovenska, tentoraz z Brezovice, ktorí predstavili bohatú zmes slovenských kolied. Za zmienku stojí aj pekná hra na pišťalkách Romana a Martina Stechurovcov z Kičor (8 a 10 r.), ktorí zahrali niekoľko kolied, vystúpenie dievčaťa zo Základnej školy v Oravke, ako aj súboru Oravské deti z Kičor pod vedením L. Mlynarczyka.

Počas oboch nedeľ sa za niekoľko hodín na scéne vo Veľkej Lipnici a Jablonke vystriedalo vyše 20 účastníkov v rôznych vekových kategóriach, ktorí predstavili bohatý kolednícky repertoár, rozdielny nielen v jeho ponimaní, ale aj vo výbere a vôbec prednese. Okrem množstva rôznych vianočných kolied, pastorál a vinšov sme mali možnosť obdivovať tradičný zvyk koledovania s dávnymi autentickými rekvizitami a postavami, ako napr. hviezda, betlehem, jasle, čert, turoň, anjel atď. Boli však aj scénky a niektoré piesne blízke gýčom, prípade programy spojené s iným ročným obdobím, napr. s jarným vyháňaním dobytka a pod.

Jedno ma však na prehliadke veľmi zaražilo. Žiadnen z jej účastníkov z Oravy nezaspeval ani jednu slovenskú koedu. Neviem, či to bola podmienka účasti na podujatí alebo na príčine bola obava, že slovenský repertoár bude horšie ocenený, čo sa našim súborom stávalo na iných prehliadkach. Bola to chyba, lebo najmä slovenské koledy majú na Orave domovské právo. Chybou bolo tiež násilné prekladanie poľských kolied do oravského nárečia, v súvislosti s čím zneli veľmi umele.

Pre mňa osobne prehliadka, i keď som sa jej zúčastnil po prvýkrát, vyznala príliš jednotvárne najmä preto, že sa príliš často opakoval repertoár jednotlivých účastníkov. No na druhej strane si myslím, že podujatie splnilo svoje poslanie — zachovalo čo najviac zo zanikajúcej ľudovej tradície vianočného koledovania. A to si zaslúži uznanie.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

ŠPORTOVÍ MULTIMILIONÁRI

Urázky by sa mohli objaviť pokoje aj v nejakom kvíze: ktorí športovci zarábajú najlepšie na svete?

V ktorom odvetví možno najviac získať do svojho vrecka?

Ak chcete, hádajte... Zaiste by ste správne došli aspoň k záveru, že prim majú v tomto smere Američania, ale najbohatší Európan — je ním automobilový pretekár Alain Prost — by vám sotva zišiel hned na um.

Mnoho (možno všetko) odhalil nedávno nemecký hospodársky magazín Quelle. Jeho tvorcovia vraj pátrali po všetkých príjmov športovcov a výšlo im poradie, ktoré si postupne „prelúskame“.

Na vrchole stojí boxer Mike Tyson. „Železného“ Mikea možno otriasol jeho rozvod, ale sotva sa musí obávať, že by skrachoval aj finančne. Počas svojej 8-ročnej profesionálnej kariéry (podržte sa!) zarobil z rôznych zdrojov, teda vrátane reklamy, 346,5 milióna mariek. Quelle uzavrel všetky účty na konci minulého roku, v ktorom pribudlo Tysonovi 44,5 milióna.

V tom istom roku ho však svojím ziskom prekonal takisto boxer Sugar Ray Leonard — zarobil 57 miliónov. Hoci je v celkovom poradí hned na druhom mieste, nemá ani polovicu Tysonových príjmov. Sugar Ray sa musí uspokojiť so 155 miliónmi mariek.

Tretí najbohatší nie je nijaky mladík, má 59 rokov. Arnold Palmer sa venuje golfu, už 17 sezón je v najužšej svetovej špičke, má 19 skvelých zmlív s rôznymi firmami a všetko mu dovedna vynieslo 148,5 milióna mariek. A to ho v našich končinách takmer nik nepozná.

Aj ďalší v poradí je Američan, už naozaj svetoznámy tenista John McEnroe. Zhodou okolnosti zarobil práve toľko, čo Palmer. Získal dosť aj tohto roku, a hoci je teraz v rebríčku štvrtý, zrejme sa pred neho dostane Martina Navrátilová. Patrí jej primá najlepšie zarábajúcej športovkyne sveta. Bývalá čs. tenistka zarobila v tomto roku najviac na Wimbledone...

Po nej nasleduje azda najslávnejší futbalista súčasnosti Diego Armando Maradona. Argentínska hviezda v drese SSC Neapol zarába denne 12 tisíc mariek a už sú dávno preč časy, keď si Diego v detstve ozaj nemohol v jedle vyberať.

Po piatich Američanoch a jednom argentiňskom športovcov je na siedmom mieste opäť golfista — Greg Norman z Austrálie. Za 13 rokov svojej kariéry zarobil 124 miliónov mariek, čo naznačuje zárobky Navrátilovej i Maradonu, ktorí ho o zopár miľiónov už predbehli.

Konečne sa objavuje prvý Európan: trojnásobný majster sveta formuly 1 (1985, 1986 a 1987) Alain Prost. Francúzsky „profesor“ za volantom si počas dlhej kariéry „našofoval“ takmer 120 miliónov mariek.

Podľa miesta narodenia nasleduje ďalší Európan, ktorý uzrel svetlo sveta v Ostrave. Ivan Lendl už žije mnoho rokov v USA a do jeho vrecka šlo z rôznych zdrojov dovedna 119 miliónov mariek. Ďalšie k nim pridávajú.

Aj profesionálny hokej patrí medzi dobre vynášajúce športy. A tak nečudo, že v tejto galérii sa na konci prvej desiatky objavuje Kanada Wayne Gretzky, niekdajší hráč Edmontonu Oilers a teraz Los Angeles Kings, so ziskom takmer 80 miliónov mariek.

Ani v ďalšej desiatke nie sú nijaki chudáci... Nasleduje tenista Boris Becker, a pilot formuly 1 Ayrton Senna (tohtoročný majster sveta). Nečakané je, že 47-ročný americký jachtár Denis Conner je aj pred viačerými hviezdami profesionálnej basketbalovej ligy (NBA), pravda, svojmu športu sa už venuje pekných pár rokov. Za ním je španielsky golfista Severiano Ballesteros, známy basketbalista Kareem Abdul Jabbar, ďalej bejzbolista Orel Hershiser z Los Angeles, tenistka Steffi Grafová, hráč americkejho futbalu John Elway a napokon geniálny cyklista Greg LeMond.

Súbor Pilsko z Oravského Veselého

Ja mám rád blondínky

Prirodzene, je to otázka výkusu. Moji priatelia sa so mnou nezhodujú. Jedni uprednostňujú tmavovlásky, iní hrdzavé. No nemám v úmysle ich za to kritizovať.

Palmu víťazstva u mňa získavajú blondínky. Vysoké, nízke, tučné, chudé, chytré i hlúpe. Prosto: plavovlásky, každého typu, mier i váh, či národnosti. Vypočul som si už hromadu námietok. Vraj ich pokožka skôr starne, majú čudné vlastnosti: Sú namyslené a ziskuchitivé. Avšak mne ich črtu neprekážajú, aj keď sú pravdivé.

No nemá zmysel ďalej o tom hovoriť, veď sa nechcem ospravedlňovať. To, čo robím, je moja vec. Ak sa večer o ôsmej rozhodnem postávať na rohu ulíc Reedovej a Templevej, aby som si zbalil nejakú blondínsku, nemusím ešte nikoho prosiť o prepáčenie.

Možno moje umysly boli príliš okaťe a bol som prvejmi ustrojený. Možno som nemal žmurnuknú. Je to len otázka pohľadu na vec. Môj je taký, iný majú iný. Keď to vysoké plavovlasé dievča s pážacím účesom sa rozhodlo vrhnúť na mňa kosý pohľad a za hundrat „nechutný starec“, je to jej vec. Na podobné reakcie som zvyknutý.

Bol krásny, teply letný večer a prechádzalo sa mnoho párikov. Všimol som si jednu blondínsku, čo mala také sexi členky, aké som ešte nevidel. Ibaže sa predvádzala s jedným náromníkom. Potom sa vynorila ďalšia, ale s dekkom, a ešte jedna v hlúčku pišárok. Už som ju chcel osloviť, keď sa zrazu objavil jej chlapec, ktorý práve zaparkoval auto.

Okolo deviatej som sa rozhadol, že najlepšie bude, keď odťahnem. Možno som „nechutný starec“, ale viem zo dva triky a viem i to, kde sa nachádzajú plavovlásky. Najlepším miestom, kde sa dajú nájsť, je Cesta snov tu naproti.

Cesta snov bola v ten večer nabitá. Zíšla sa tam pestrá spoločnosť: pracháci od benzínových čerpadiel s dlhými bokombradami, yankeeovia v strednom veku v neprimeraňe mladistvých oblekoch, zažiadani drobní Filipinci a vojaci na dovolenke. No a, samozrejme, medzi nimi dievčatá.

A tie dievčatá, tie hostesky! Kde nabrali svoje šaty: purpurové róby až po zem, pomarančové a čerešňove obludnosti, čierne príšery s hlubkým výstrihom a fialové hrôzy? A kto im robil účesy: krátke s ofinou, konské chvosty, bohatu nakučerené, či voľne padajúce. Kriklavý, nevkusný bielo-červený make-up a cinkajúca lacná bižutéria mi pristali ako výstavnej jalovici ružové mašle na rohoch.

Bolo tu však zopár výstavných jalovic. Nemám tým na mysli nejaké hrubosti, som iba úprimný. Uprostred hudby, vôni lacných parfumov, dezodorantov, púdrov a cigaretového dymu tu rozkvitla bizarná krásu.

Zbadal som vysoké dievča s postavou kráľovnej, v jej očiach sa odrážali ďaleké sny. Bola to hnedovláška, nepatrími držia predstuvkov. Bola tam aj jedna rusovláška, ktorá tancovala meravo a vznešene. Vyzerala ako biela sviečka ozárená šarlátovočerveným plameňom. A bola tam jedna blondinka...

Pomerne mladá, tvár mala bacuľatú ako dieťa, a očividne bola unavená. Mala všakto, čo som hľadal. Skutočný svetlovlasý typ, do špiku kosti blondinka. Ak existuje dačo, čo z hlbokej duše nenávidím, to sú falosné, od farbené blondinky, alebo tie, ktoré koncom svojich dvadsiatich rokov stmavaňa. Takéma kedy prekabátili, ale dnes sa už v nich vyznám.

Táto bola pravá blondinka ako bohyňa úrody. Jej tančeným partnerom bol drobný chlapík, myslím, že nejaký farmár, ktorý prišiel na návštavu do mesta. Mal drahý oblek, ale jeho červený krk nad bielym golierom, všetko prezrádzal. A ak môžem veriť vlastným očiam, pri taneci žul špáradlo!

Rozhodol som sa. Bude to táto. Šiel som si kúpiť listky za tridsať dolárov a počkal som na koniec tanca. Pravda, v Ceste snov hrajú krátke čísla. O minútu hľuk prestal a moja blondinka zostala stáť na okraji parketu. Farmár si pravdepodobne šiel kúpiť ďalšie listky.

Pomaly som k nej podišiel a ukázal jej plnú brst listkov. — Budeme tancovať? — Prikývala, ani na mňa nepozrela. Mala smaragdovo-zelené dlhé šaty bez rukávov, s hlubkým výstrihom. Naozaj bola unavená. Jej oblé ramená, plecia a celý výstrih v tvare „v“ boli vzrušujúco pehavé. Jej oči hrali do zelenia, zrejme to bol odraz farby šiat. V skutočnosti boli asi sivé.

Muzikanti začali hrať. Možno si myslíte, že keď nemám rád tančené sály i samotný tanec, neovládam ani ľahké baletné kroky. Hoci som skromný, musím povedať, že to vôbec nie je tak. Vytyčil som si cieľ naučiť sa dobre tancovať. Bolo to nevyhnutné kvôli nadvádzaniu kontaktov.

Sotva sme boli na parkete tridsať sekúnd, keď zdvihla ku mne pohľad. Prvýkrát sa na mňa naozaj pozrela.

— Jé, ako dobre tančujete! — povedala.

Presne toto „jé“ som potreboval. Jej naivný hľasok mi umožnil nahliadnúť do jej povahy i pomerov, v ktorých žije. Pravdepodobne to bolo dievča z malomeštiatej rodiny, ktoré po skončení školy prišlo do veľkomesta. Možno prišla s nejakým mužom, a ak nie, čoskoro nejakého stretla. Samozrejme, romana sa neskončila dobре. Asi sa zamestnala v dajakej reštaurácii, či obchode. Potom do jej života vstúpil ďalší muž, až sa jej zdalo, že byt platenou tančenicou je ľahšie.

Vari primnoho záverov z jediného krátkeho výkruku? To je sice pravda, ale v tejto situácii som sa s plavovláskami ocitol mnohokrát, a ich príbeh bol vždy rovnaký.

Z toho, ako sme spolu tancovali, mohla vycítiť, že sa mi páči, a dočkal som sa už toto kokrát počutej poznámky: — Na veku nezáleží. — Usmial som sa na ňu žmurmok som a povedal:

— Som mladší než vyzerám. Viete, bol by som schopný pretančovať celú noc a čosi mi našepkáva, že to ani nie je taký zlý nápad.

— Vy lichotník! — odvetila, ale zdalo sa, že sa pre niečo znepokojuje. Chcel som, aby uverila tomu, čo som povedal. Počkal som asi minútu, a potom som zaútočil:

— Nežartujem, som ako všetci ostatní muži s ktorými ste sa stretli, ibaže osamelý. Nespríťam sa vás, či by ste nezašli so mnou niekom sa porozprávať, lebo už vopred poznám odpoved. Ale viem i to, že ak si kúpim ďalšie tančené listky za päťdesať dolárov, nemusíte sa tu ďalej otravovať. Môžeme sa tiško vytratiť, vypíš si niekde pohárik a vy si konečne budete môcť sadnúť. — Pri poslednom slove som na ňu žmurmok.

— Ani neviem...

— Pravdaže, neviete, ale ja áno. Ak si myslíte, že vás chcem dobehnuť, označujem, že by som vám mohol byť starým otcom.

Bolo to zjavne a ona uverila, vábila ju aj vidina, že si konečne sadne.

— Myslím, že je to okej. Podme, mister...?

— Beers (pivá), — povedal som.

— Čo? To nemôže byť pravda, — povedala, a potlačila chichot.

— Je to pravda. Volám sa Beers. Ak máte na mysli alkohol, môžete si vypíť koňko chcete, slečna...?

— Shirley Collinsonová, — a teraz sa už rozosmiala. — Neuveriteľná náhoda, nemyslite? Beers a Collinsonová! (collins — druh koktailu).

— Tak dotoho! Načo čakáme? — Odviedol som ju z parketu a kým si vybraťa kabát zo šatne, kúpil som potrebné listky a doholod som sa s dozorcem, čo ma stalo ďalších desať dolárov prepitného, ale nebolo mi ľuto. Všetci musíme žiť.

Po tom, čo si zmyla z tváre časť make-upu, vôbec nevyzerala zle. Naozaj mala sivé oči. Zdvorilo som ju odprevdil do jedného baru. Našli sme si príjemný, tichý boks a zavesil som jej kabát. Čašníčka bola vychudnutá, hnedovlasá s kostlivou tvárou. Mala nohavice a v ústach žuvačku. U mňa by vôbec neprišla do úvahy, ale ako obsluha vyhovovala. Objednal som whisky s ľadom, priniesla dva poháre. Zaplatil som a dal som jej vysoké prepitné, aby bola rýchla. Uznanivo nafúkla žuvačku do veľkej bubliny a nechala nás samých. Svoj pohár som posunul Shirley.

— No, čo je? — opýtala sa.

— Nič, ibaže sa nechcem nacengať.

— Počujte, mister Beers, vari ma chcete opít?

— Drahá, mladá dáma! — vyslovil som to tónom, akým starší univerzitný profesor rozpráva so svojimi študentmi. — Nemusíte piť, keď nechcete.

— Ach, — potom je to v poriadku. Viete, dievča musí byť opatrné. — Avšak spôsob, akým hodila do seba whisky, to popieral. Začala sa pohrávať s druhým pohárom, potom sa ozvala:

— Počujte, nie ste bohvieako zábavný, keď len tak sedíte a pozeráte sa, ako pijem.

— Prečo si to myslíte? Napovedal som vám, že som osamelý a rád by som sa s niekým zhováral?

— Žena je často nútensá vypočuť si čudné texty, ale zdá sa mi, že vy ste slušný človek. O čom sa chcete rozprávať?

— Odpoved bola ľahká.

— O vás. — Od tej chvíle som nemusel vymýšľať, čo povedať, všetko šlo automaticky. Mohol som snívať o jej plavosti, zrelem a plnom tele. Nechápam, prečo niekto trvá na tom, aby v takomto tele prebýval aj rozmum? Ja veru netrvám. Spokojný som počúval jej táranie a len čo vyprázdnila pochár, objednal som jej ďalší.

— Prisahám, že si ani neviete predstaviť, ako to monotónne prešlapovanie škodi mojim noham...

— Prepačte, musím pozdraviť starého priateľa. — Zašiel som na druhý koniec baru. Pred chvíľou vošiel istý muž a postával tam s peknou černoškou. Nebol by som ho spoznal, ale spôsob, akým sa na dievča dival, ho prezradil.

— Haló, vidím, že si lámeš hlavu nad starým trikom, — povedal som ticho.

— Počujte, ja vás nepoznám! — pokúsal sa tváriť bojovne, ale nedokázal zakryť úľak.

— Čoby nie! Ako dobre ma poznáš! — Odtiahol som ho nabok a niečo som mu pošepkal. Potom sa zasmial.

— Bolo to od teba hnušné, že si ma nastrašil, ale odpúšťam ti. Netušil som, že ťa tu nájdem. Kde táboriš?

— V činžiaku Shane. A ty?

— Za mestom. Ako sa ti páči? — Drgol do mňa a kývol smerom k dievčatu.

— Pekná. Ale poznáš moju slabosť. Obaja sme sa zasmiali.

— No, nebudem fa ďalej vyrušovať. Bol som iba zvedavý, ako sa ti dari.

— Dobre, nie sú nijaké problémky, — povedal.

— Potom je to v poriadku. Musíme však byť veľmi opatrni kvôli kampani v tlači.

— Viem. Veľa šťastia, — kývol na rozlúčku.

— Aj tebe, — povedal som a vrátil som sa do boxu. Citil som sa výborne. Aj Shirley Collinsonová. Kým som bol preč, objednala

Kresba: Empe

si ďalšiu whisky. Zaplatil som a dal som čašníčke prepitné.

— Fíha! Vy ale sypete prachy, — rozplývalo sa dievča.

— Peniaze pre mňa neznamenajú nič. Tu máte, prijmite ich, — podal som jej pät vejárovito usporiadanych dvadsaťdolároviek.

— Och, mister Beers! Naozaj ich nemôžem prijať. — Tieckli jej pritom sliny.

— Tam, odkiaľ pochádzajú, je ešte celá kopa. Tak, dotoho! Som rád, keď vás vidím šťastnú.

Teraz si ich už vzala. Vždy si ich každá vezme. A navyše, keď sú opité ako Shirley, všetky reagujú rovnako.

— Jé vy ste ale zlatý chlapík. Ešte som sa nestrela s človekom, ktorý by bol taký milý a štedrý, a pritom sa o nič nepokúšal. — Chytla ma za ruku.

— To je pravda. Nepokúšam sa, — a odťahol som ruku. Začudovala sa.

— Mister Beers, ani neviem, čo si mám myslieť. Odkiaľ máte toľko peňazí?

— Zhrabol som ich. Je to jednoduché, ak viete ako na to.

— Strieťte si zo mňa. Nežartujte, z čoho žijete?

— Asi vás to prekvapí. Som dôchodca a všetok čas venujem svojmu hobby.

— Ide o knihy, maľby, alebo niečo podobné? Ste zberateľ?

— Áno. Možno by ste radi pozreli moju zbierku.

— Pozývate ma, aby som si pozrela vaše rytiny? — spýtala sa chichotajúc.

— Presne. Nebudete sa tváriť, že nepôjde, však?

— Nie. Rada pôjdem. — Peniaze vložila do kabelky a postavila sa. — Podľme, tatko!

Bola taká sexy, že mi oslovenie „tatko“ neprekázalo. Ešte aj taká pripitá bola nádherná. Mladí tomu hovoria „dobrá kost“.

Ked sme šli popri barovom pulte, do chrbta sa mi zapichlo pol tucta mužských pohľadov. Viem, čo si mysleli: „Taký vyschutný starý chren a také mladé dievča. Kam kráča svet?“ Potom sa sústredili na svoje poháriky, lebo v skutočnosti nechceli vedieť, kam sa uberať svet. Môžu padať bomby a oblohu križovať lietajúce taniere, ale Ľudia budú posedávať v baroch a pri popijaní vyslovovať súdy. Mne sa to, pochopiteľne, hodí.

Vyhovovala mi aj Shirley Collinsonová. Čoskoro som našiel taxík a naložil som ju.

— Obytný dom Shane, — povedal som šoférovi. Shirley sa pri mne zahniezdila, ja som sa od nej odťahol.

— Nože, tatko! Čo sa stalo? Neľubím sa vám?

— Akoby nie.

— Potom sa netvárte tak, akoby som vás chcela uhryznúť.

— O to nejde. Keď som povedal, že nemám také úmysly, mienil som to vážne.

— Pravdaže, viem. Len si pozriem vaše rytiny — Bola spokojná.

Taxik sa zostavil; spoznal som budovu. Vodičovi som dal desaťdolárovku s tým, aby si výdavok nechal.

— Mister Beers, — začala Shirley, — nechápmem, že niekto môže takto vyhadzovať peniaze.

— Viete, je to čosi, čomu sa hovorí „naposledy si vyhodíť z kopýtku“. Čoskoro odídám. — Vzal som ju pod pazuchu a vovieadol do vestibulu. Výťah bol voľný, stačil som gombík na najvyššie poschodie. Pohlí sme sa nahor. Shirley zrazu vytriedzela. Položila mi ruku na plece, zadivala sa mi do očí a povedala.

— Mister Beers! Premýšľala som... videila som jeden film... keď sa tak rozhadzujete... a povedali ste, že odídete z mesta... slovom, nie ste chorý? Myslim, či ste práve neprišli od lekára, ktorý vám povedal, že zomrieť?

Bola dojemná, ale nevysmial som ju. Povedal som:

— Musím vás ubezpečiť, že váš strach je zbytočný. Až priveďme som živý, a myslím, že ešte dlho budem.

— To som naozaj rada. Páčite sa mi, mister Beers.

— Aj vy mne, Shirley. — Práve včas som ustúpil, aby som sa vyhol bozkú. Výťah sa zastavil, vystúpili sme a zaviedol som ju k schodom.

— O, máte podkrovny byt s terasou! — vykrikla vzrušene.

— Chodťte dopredu, — zamrmial som. Sla. Na konci schodov začudované ostala stát.

— Ved to sú dvere... nevedú na strechu?

— Chodťte ďalej, — povedal som. Vyšla na strechu a ja za ňou. Dvere sa za nami zavreli, utichol všetok ruch. Polnočne ticho bolo prekrásne. Pod nami ležalo tmavé mesto, ktorého svetlá robili dojem, akoby sa vyšperkovalo retiazkami, náramkami a prsteňmi. Často som to už videl z oblohy i striech, domov, ale tento pohľad ma vždy

fascinuje. Tam, odkiaľ prichádzam, je všetko iné. Nie že by som chcel meniť. Je príjemné navštiviť mesto, ale nerád by som v ňom žil.

Obzeral som sa a blondinka robila to isté. Ona sa však nedívala na ulice. Sledovala som jej pohľad k podpornému múru, v tieni ktorého fosforeskovala akási kruhovitá vec. Zo susedných budov ju nebolo vidieť, ba ani od dverí na strechu, ale Shirley podšla trochu ďalej a keď ju uvidela, povedala:

— Jé! No toto! Pozrite sa tam, mister Beers.

Podíval som sa.

— Čo je to? Lietadlo, či lietajúci tanier?

Ja som sa len díval.

— Stalo sa niečo, mister Beers? Nie ste prekvapeny.

Bez slova som zíral ďalej.

— Vy... vy ste o tomto vedeli?

— Áno, je to moje.

— Vaše? To je vylúčené. Lietajúci tanier?

Ved ste človek a...

Pomaly som potriašol hlavou.

— Nie je to celkom tak, Shirley. Tam, odkiaľ som prišiel, nevyzerám takto, — ukázal som na svoju vráskavú pokožku, — požičal som si ju do Rila.

— Rila?

— Áno. Je jedným z mojich kamarátov. Viete, my zberatelia, chodíme dolu na Zem a hľadáme exponáty do svojich zbierok. — Nevidel som jej do tváre, lebo keď som k nej podšiel, sa odtiahla, ale pokračoval som.

— Ril má veľmi čudného konička, zbiera iba „béčka“. Mali by ste vidieť jeho izbu s trofejami. Má tam jedného Bronsona, troch Barkerov... i jedného Beersa, ktorého telo teraz používam. Myslim, že sa volal Ambros Beers. Ril ho získal kedysi dávno v Mexiku.

— Ste šialený, — šepkala Shirley a ustupovala, pričom ma počúvala.

— V Korovej zbierke možno nájsť občanov všetkých štátov. Pred chvíľou v bare ste mohli vidieť Mara, on sa zameriava na melánzske typy. Mnohí z nás sem často prichádzajú napriek tomu, že sa rozmohla kampaň v médiách, čo je pre nás nebezpečné, a zároveň vzrušujúce. — Vtedy som bol celkom pri nej, už nemohla ustúpiť, lebo stála na okraji strechy. — Vis napríklad zbiera len červenovlásky, má krásnu zostavu, každý kus vypchávaný. Ril svoje exempláre nevypcháva, preto ich môžeme využiť na našich cestách. Drží ich v konzervačnej nádrži. Môžem povedať, že táto činnosť je fascinujúca! Co sa mňa týka, ja zbieram blondínky.

Oči sa jej rozšírili a tak dychčala, že sotva vedela rozprávať.

— Vy... ma vypcháte? — Musel som sa usmiali.

— Kdeže, milá moja. Upokoje sa, ja nevypchávam, ani nekonzervujem. Zbieram z úplne iných dôvodov.

Ustupovala nabok, smerom k fosforeskujúcej guli. Iným smerom ist nemohla a ja som ju tesne nasledoval.

— Vy... so mnou žartujete.

— Nie. Moji priatelia sa domnievajú, že mám divné nápady, ale ja sa v nich vyzívam. Pre mňa existujú len blondínky. Už som ich nazbieraný vyše stovky, vy ste stotretá.

Nemusel som urobiť nič zvláštne. Omdlela a ja som ju zachytil. Taktôto to bolo v poriadku, nepotreboval som cirkus na streche. Zaniesol som ju do lode a o minútu sme odišli.

Pravda, bude sa vyšetrovať, mnohí sa na mňa rozpamäťajú. Zanechal som po sebe veľa stôp, ale to ma nevzrušuje. Ril má ešte veľa mŕtvol na použitie okrem starého Beersa, nech už bol kýmkoľvek. Najbližšie to skúsim s nejakým mladíkom. Zmena je sôľou života.

Bol to naozaj príjemný večer. Takmer celou cestou späť som si v duchu pospeval. Dobrý záťah, a to najlepšie ešte iba príde.

Napokon, jam mám rád blondínky. Môžu sa mi smiať, koľko chceú, vždy si ich budem vyberať. Je to vec chute a blondínky sú najchutnejšie.

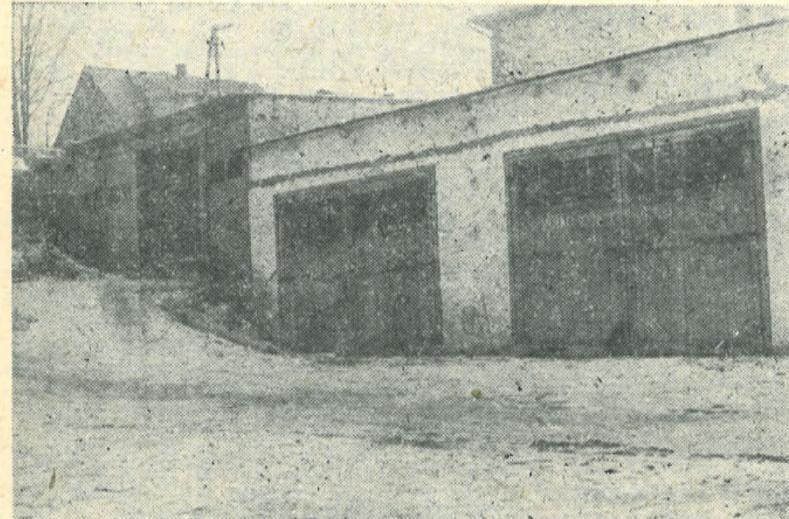
KACVÍN

PROBLÉM PRE SAMOSPRÁVU

Roľnícke krúžky pozná vari každý roľník na Spiši a Orave. Mali, — a tam, kde ešte existujú, — majú aj dnes veľký význam. Začali vznikať v päťdesiatych rokoch ako forma roľníckej svojpomoci. Totiž ako vieme, po vojne strojársky priemysel v zničenom Poľsku neboli schopní zabezpečiť vyhovujúce strojárske zázemie pre roľníkov. Poľnohospodárske stroje boli drahé a na dôvazok prednosť pri kupovaní mali tzv. „zaslúžení“ čiže stranici, kym ostatní museli čakať na prídel, nezriedka celé roky. Z tohto dôvodu sa roľníci sami snažili nájsť cestu ako si pomôcť a začali sa združovať do spomínaných krúžkov. Podmienkou bolo prispieť do krúžku istým finančným vkladom. Za to sa potom kupovalo potrebné stroje, ktoré používali roľníci. Neskôr, po amortizácii, si ich mohli od krúžku odkúpiť.

Podľa mňa by sa roľníci mali dnes vrátiť k tejto forme svojpomoci, zdôvodňuje to aj aktuálna ekonomická situácia. V súčasnosti sice už netreba mať známosti buď „zásluhy“ pre kúpu poľnohospodárskych strojov, ale treba mať peniaze a to veľké. To sú hlavné príčiny, prečo si roľník ani dnes nemôže kúpiť stroje a uľahčiť si svoju namáhavú prácu. Kupná cena strojov často presahuje možnosti roľníkov. Súvisi to s nevhodnými ce-

Bola by škoda, keby sa tieto kacvinske garáže rozpadli

NÁVRAT VOLYŇSKÝCH ČECHŮ

DOKONČENÍ ZE STR. 5

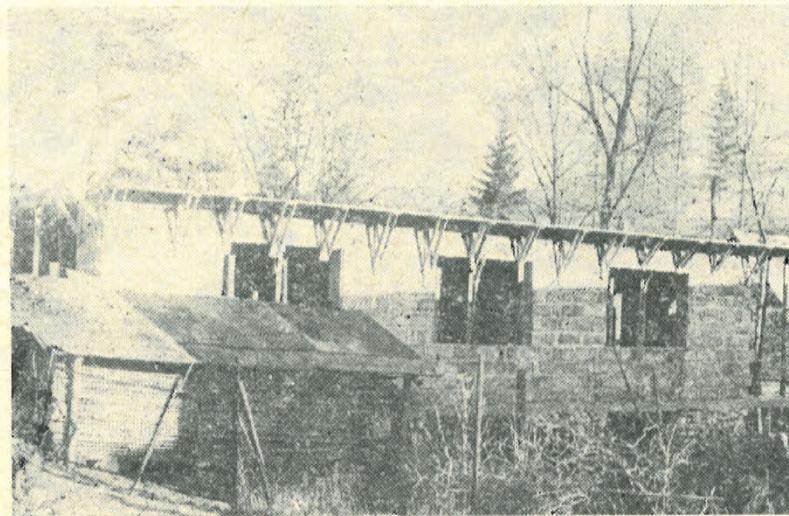
těž na miestnej zdroje vody. Celkový počet zájemcov o přesídlení do Československa z řad krajanů na Ukrajině se odhaduje na 9000 osob. Život v zamoreneném prostředí se krátki. Alespoň v Malinovce a Malé Zubovčině děti umírají.

Jak nedávno informovala Gazzeta Wyborcza, podle zprávy československého ministerstva za-

novými reláciami. Totiž v poslednom období, po prechode našej ekonomiky na trhový systém, ceny výrobných prostriedkov stúpli neúmerne vysoko v porovnaní s cenami poľnohospodárských produktov.

Ja osobne sa však na budúnosť poľnohospodárstva pozeraím optimisticky. Verím, že ekonomická situácia štátu sa predsa len zlepší, no za predpokladu, že riadenie nášho hospodárstva bude v správnych rukách. Ide o to, aby sa gazdovanie roľníkom vyplácalo a aby naše poľnohospodárstvo dokázalo vyrobiť doстатné množstvo zdravých potravín pre domácu spotrebú a na vývoz.

Počiatky roľníckeho krúžku v Kacvini siahajú do šesdesiatych rokov. Za iniciátora tejto formy roľníckej svojpomoci sa považuje vtedajší richtár, dnes už nežijúci krajan Michal Radecký. O vzniku, počiatokých problémoch a vôlebe o činnosti krúžku sa nebudeme podrobnejšie zmieňovať, vedľa sami Kacvincania to najlepšie vedia. Jedno však treba zdôrazniť, že všetci obyvatelia tejto spišskej obce boli s dvadsaťročnou činnosťou krúžku spokojní. Ziaľ, v roku 1980 sa krúžok rozpadol, k čomu prispela aj zlá organizácia. Časť jeho strojovej základnej boly odvezena do Nedece, kde vzniklo družstvo roľníckych krúžkov a časť bola odpredaná miestnym roľníkom. No v Kacvini zostala predsa pamäťka po jeho činnosti. Sú to dve garáže v hornej časti obce, ktoré už viac rokov stojia prázdne, teda úplne nevyužité. Je tam sice stanovený prístup, chýba vhodná príjazdová cesta, ale to nikoho ne-

12-ročné stavenisko hasičskej remízy v Čiernej Hore

ospravedlňuje z márnorátnosti. Všetci dobre vedia, koľko úsilia stala ich výstavba, kofko sa výbor krúžku musel nachodiť, kym zohnal stavebný materiál a vôlebe prostriedky na výstavbu. A dnes sa garáže čoraz viac ničia. Bolo by už načas, aby sa bývalý výbor roľníckeho krúžku, ale aj miestna samospráva spoľene zamyseľi, čo ďalej robiť s touto schátralou stavbou, ako ju zachrániť a čo najlepšie využiť, aby z nej mali osoh všetci obyvatelia Kacvina. Sám som sa na dôm niekoľkokrát zamýšľal, keď som bol v hornej časti obce. Bolo by načim ju čo najskôr opraviť, aby mohla slúžiť nejakému užitočnému cieľu. Napr. dalo by sa v nej zriadit nejaký sklad umelých hnojiv buď iných výrobkov, prípadne vytvoriť nejakú dielňu a pod. Najlepšie to hámam vyliešia sami Kacvincania. Problém je len v tom, aby s rozhodnutím nečakali príliš dlho.

Text a foto:
J. PIVOVARČÍK

ČIERNA HORA

12-ROČNÁ STAVBA

Požiarické stavby na Spiši a Orave sa tešia veľkému záujmu. V ich priestoroch sa popri príslušnom požiarickom náradí často nájde nejaká miestnosť, ktorá slúži všetkym obyvateľom obce. Sú tam niekedy stánky RUCH-u, kluby buď iné miestnosti s kultúrnym zameraním. V hasičských remízach sa nachádzajú aj niekoľko našich klubovní, napr. v Tribši, Repiskách alebo vo Falštine.

Obyvatelia Čiernej Hory sú nícim podobným nemôžu pochváliť. Požiarický zbor v tejto obci bol založený v roku 1974. O štyri roky neskôr sa tamozši občania rozhodli začať výstavbu remízy. Čas neúprosne bežal a my sme počas nedávnej návštevy v tejto obci zistili, že po 12 rokoch tam v podstate neveľa urobili — hámam len tretinu prác.

Je sice pravdou, že Čiernohorania začali výstavbu svojno-

mocne, no zakrátko naďabili na veľké prekážky, ktoré im kladol — ako v obci tvrdia — vtedajší tajomník gminného výboru strany v Bukowinie Tatrzańskiej. Prekážky boli aj neskôr. Asi pred rokom obec dostala od náčelníka gminy prídel plechu na prikrytie stavby. Sami požiarinci zabezpečili jeho prepravu do obce. No aké bolo prekvapenie, keď zanedlho Gminny úrad sa rozhodol odviesť pridelený plech do Jurgova na prikrytie miestnej školy. Čudné sú to spôsoby. Veliť miestnych požiarikov Ján Milon tvrdí, že výstavbu už nemožno dlhšie pretahoval. Mohli by začať už na jar, len čo bude teplejšie. Potrebovali by však pomoc od gminného úradu v podobe 1500 kvádrov, no a možejme plech, ktorý by im gmina mala vrátiť. Všetko ostatné si urobia svojpomocne.

Záverom chcem začať miestnym požiarikom, aby sa im podarilo stavbu rýchlo dokončiť. Požiarinci musia byť stále pripraveni. Vedľa len nedávno bol v obci veľký požiar, ktorý úplne zničil jeden celý gospodársky dvor. Je preto veľmi dôležité, aby požiarna jednotka, mala vlastnú remízu so všetkým potrebným náradím.

Text a foto:
JOZEF SPIŠIAK

POSTNE OBDOBIE

Veľký pôst je výnimcočným obdobím v cirkevnom roku. Trvá 40 dní.

Vyvolený židovský národ prebýval kedysi 40 rokov na pústi, kym sa nevymalil z egyptského otroctva a neprišiel do prisľúbennej zeme slobody a šťastia. Ježiš Kristus — Syn tohto národa a Syn Boží — sa na pústi 40-dňovým pôstom pripravoval k umučeniu a smrti, ktorá otvorila ľudstvu brány spásy a večného života. Preto 40-dňový pôst v cirkevnom spoločenstve pripomína tieto významné udalosti z dejín kresťanstva.

Pôstne obdobie začína populárovou stredou. Kresťania dosta-

nú na čelo štipku popola so slovami: „Pamäťaj, človeče, že si prach... Navráť sa a ver v Evanjelium!“ Praví veriaci nechápu tento obrad ako zadosťučinenie formálnemu zvyku, ale ako symbol opravdivej snahy po pokáni, po vnútornnej zmene. Počas pôstu by si všetci, viac ako inokedy, mali uvedomiť, že sú hriešní a že ich hriechy boli provokáciou pre Kristovú smrť. Rozjímanie o utrpení Krista a jeho Matky, zhrnuté do štrnásťich zastavení, je vynikajúcou pobožnosťou, všade znáomou ako Krížová cesta.

Pod slovom pôst rozumieme aj odriekanie si jedla, nie z čisto zdravotného (diéta), ale z náboženského dôvodu. Pôstem si človek overuje svoju moc nad se-

bou samým. Len ten, kto ovláda seba samého, môže byť úplne slobodný a schopný odovzdať sa Bohu a bližnemu, ako to vyžaduje viera. Pôst pomáha človeku oslobodiť sa z otroctva hriechu. Pôstom a odriekaním sa získava dobro, ktorým sa môže konkretizovať láska k chudobným (almužna). Pôst tak lieči nedostatok jedných a prebytok u druhých. Osobitne sa pôstom a odriekaním obnovuje pokoj medzi národnymi rozdelenými chudobou a bohatstvom. Preto pôst je prostriedkom, ktorým sa uskutočňuje pokoj v duši človeka, v rodine, v spoločnosti a vo sve-

S.C.

LIST Z ČESKO-SLOVENSKA

ZASAĐTE SI RODOSTROM

Pri Členskom ústredí Matice slovenskej v Martine vznikla sekcia, ktorej cieľom je o.i. podporovať záujemcov o hľadanie vlastných predkov a inicovať zakladanie klubov, ktoré by sa venovali vzdelávaniu a výskumu v oblasti genealogie (rodopisu), heraldiky (náuky o erboch) a ďalších príbuzných disciplín.

Matica slovenská by uvítala záujem o túto aktivitu aj medzi krajanmi v Poľsku, kde sa genealogická a heraldická výskum už tradične teší značnej populárnosti i priazni zo strany odborníkov. Slováci v Poľsku môžu účinne využívať podporu Centra genealogického výskumu Piast, ktoré pôsobí pri v r. 1988 obnovenej Poľskej heraldickej spoloč-

nosti vo Varšave. Umožňuje konzultácie o genealogických problémoch pre všetkých obyvateľov Poľska i Poliakov, žijúcich za hranicami. Podobnú funkciu voči Slovákom žijúcim v zahraničí plní Archívna správa Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v Bratislavе, ktorá uskutočňuje genealogický výskum na objednávku. V spolupráci s ňou chce Matica slovenská podporovať predovšetkým vlastný výskum „koreňov“ a výmenu informácií v oblasti genealogie, heraldiky, regionálnej histórie a pod. Na stránkach svojich periodík umožňuje publikovať inzeráty báda-

teľov svojich slovenských predkov, príbuzných či menovcov, prináša resp. pripravuje verejnenie informácií o domácom i zahraničnom dianí v uvedených oblastiach, metodických pokynov pri vlastnom výskume, vzdelávaní sa, zakladaní a vedení genealogicko-heraldických klubov a pod. Záujemci o využívanie týchto služieb i o ďalšie informácie sa môžu obrátiť na adresu: Členské ústredie MS — GH-sekcia, Novomeského 32, 036 01 Martin, Česko-Slovensko.

MILAN ŠIŠMIŠ
Matica slovenská

ODIŠLI OD NÁS

30. novembra 1990 umrel v Dolnej Zubrici vo veku 77 rokov kraján

FERDINAND KUBACKA

Zosnulý, účastník protifašistického odboja, patril k spolužakladateľom našej Spoločnosti na Orave. Bol dlhorčeným funkcionárom a členom výboru MS KSSCaS v Dolnej Zubrici. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel a otec.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSCaS v Dolnej Zubrici

19. januára 1991 umrel v Dolnej Zubrici vo veku 67 rokov kraján

KAROL MASTELA

Zosnulý bol členom našej Spoločnosti od jej vzniku a dlhorčeným aktívistom Miestnej skupiny KSSCaS v Dolnej Zubrici. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý a čestný človek.

Cest jeho pamiatke!

MS KSSCaS v Dolnej Zubrici

Krajano FRANTIŠKOVI MOLITORISOVI, dlhorčenému členovi výboru MS KSSCaS v Kacvinе, hlbokú sústrast v súvislosti s úmrtím

OTCA

vyjadruje
MS KSSCaS v Kacvine

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.									
	29	30	31	32	33	34	35	36	37	
1	0.07	0.07	0.08	0.08	0.09	0.09	0.10	0.10	0.11	
2	0.13	0.14	0.15	0.16	0.17	0.18	0.19	0.20	0.22	
3	0.20	0.21	0.23	0.24	0.26	0.27	0.29	0.31	0.32	
4	0.26	0.28	0.30	0.32	0.34	0.36	0.38	0.41	0.43	
5	0.33	0.35	0.38	0.40	0.43	0.45	0.48	0.51	0.54	
6	0.40	0.42	0.45	0.48	0.51	0.54	0.58	0.61	0.65	
7	0.46	0.49	0.53	0.56	0.60	0.64	0.67	0.71	0.75	
8	0.53	0.57	0.60	0.64	0.68	0.73	0.77	0.81	0.86	
9	0.59	0.64	0.68	0.72	0.77	0.82	0.87	0.92	0.97	
10	0.66	0.71	0.75	0.80	0.86	0.91	0.96	1.02	1.08	
11	0.73	0.78	0.83	0.88	0.94	1.00	1.06	1.12	1.18	
12	0.79	0.85	0.91	0.97	1.03	1.09	1.15	1.22	1.29	
13	0.86	0.92	0.98	1.05	1.11	1.18	1.25	1.32	1.40	
14	0.92	0.99	1.06	1.13	1.20	1.27	1.35	1.43	1.51	
15	0.99	1.06	1.13	1.21	1.28	1.36	1.44	1.53	1.61	
16	1.06	1.13	1.21	1.29	1.37	1.45	1.54	1.63	1.72	
17	1.12	1.20	1.28	1.37	1.45	1.54	1.64	1.73	1.83	
18	1.19	1.27	1.36	1.45	1.54	1.63	1.73	1.83	1.94	
19	1.25	1.34	1.43	1.53	1.63	1.73	1.83	1.93	2.04	
20	1.32	1.41	1.51	1.61	1.71	1.82	1.92	2.04	2.15	
21	1.39	1.48	1.59	1.69	1.80	1.91	2.02	2.14	2.26	
22	1.45	1.56	1.66	1.77	1.88	2.00	2.12	2.24	2.37	
23	1.52	1.63	1.74	1.85	1.97	2.09	2.21	2.34	2.47	
24	1.59	1.70	1.81	1.93	2.05	2.18	2.31	2.44	2.58	
25	1.65	1.77	1.89	2.01	2.14	2.27	2.41	2.54	2.69	
26	1.72	1.84	1.96	2.09	2.22	2.36	2.50	2.65	2.80	
27	1.78	1.91	2.04	2.17	2.31	2.45	2.60	2.75	2.90	
28	1.85	1.98	2.11	2.25	2.39	2.54	2.69	2.85	3.01	
29	1.92	2.05	2.19	2.33	2.48	2.63	2.79	2.95	3.12	
30	1.98	2.12	2.26	2.41	2.57	2.72	2.89	3.05	3.23	
1/2 m	0.03	0.04	0.04	0.04	0.04	0.05	0.05	0.05	0.05	

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.									
	73	74	75	76	77	78	79	80		
1	0.42	0.43	0.44	0.45	0.47	0.48	0.49	0.50		
2	0.84	0.86	0.88	0.91	0.93	0.96	0.98	1.01		
3	1.26	1.29	1.33	1.36	1.40	1.43	1.47	1.51		
4	1.67	1.72	1.77	1.81	1.86	1.91	1.96	2.01		
5	2.09	2.15	2.21	2.27	2.33	2.39	2.45	2.51		
6	2.51	2.58	2.65	2.72	2.79	2.87	2.94	3.02		
7	2.93	3.01	3.09	3.18	3.26	3.34	3.43	3.52		
8	3.35	3.44	3.53	3.63	3.73	3.82	3.92	4.02		
9	3.77	3.87	3.98	4.08	4.19	4.30	4.41	4.52		
10	4.19	4.30	4.42	4.54	4.66	4.78	4.90	5.03		
11	4.60	4.73	4.86	4.99	5.12	5.26	5.39	5.53		
12	5.02	5.16	5.30	5.44	5.59	5.73	5.88	6.03		
13	5.44	5.59	5.74	5.90	6.05	6.21	6.37	6.53		
14	5.86	6.02	6.19	6.35	6.52	6.69	6.86	7.04		
15	6.28	6.45	6.63	6.80	6.98	7.17	7.35	7.54		
16	6.70	6.88	7.07	7.26	7.45	7.65	7.84	8.04		
17	7.12	7.31	7.51	7.71	7.92	8.12	8.33	8.55		
18	7.53	7.74	7.95	8.17	8.38	8.60	8.82	9.05		
19	7.95	8.17	8.39	8.62	8.85	9.08	9.31	9.55		
20	8.37	8.60	8.84	9.07	9.31	9.56	9.80	10.05		
21	8.79	9.03	9.28	9.53	9.78	10.03	10.29	10.56		
22	9.21	9.46	9.72	9.98	10.24	10.51	10.78	11.06		
23	9.63	9.89	10.16	10.43	10.71	10.99	11.27	11.56		
24	10.04	10.32	10.60	10.89	11.18	11.47	11.76	12.06		
25	10.46	10.75	11.04	11.34	11.64	11.95	12.25	12.57		
26	10.88	11.18	11.49	11.79	12.11	12.42	12.74	13.07		
27	11.30	11.61	11.93	12.25	12.57	12.90	13.23	13.57		
28	11.72	12.04	12.37	12.70	13.04	13.38	13.72	14.07		
29	12.14	12.47	12.81	13.16	13.50	13.86	14.21	14.58		
30	12.56	12.90	13.25	13.61	13.97	14.34	14.71	15.08		
1/2 m	0.21	0.22	0.22	0.23	0.23	0.24	0.25	0.25		

Ovos robí kariéru

Začiatky pestovania ovsa siajajú do obdobia spred 2 tisíc rokov. Ešte koncom minulého storočia bola to všeobecna potravina na vidieku. Osuchy, ktoré dnes poznáme už iba z literatúry, robili práve z ovsa. Až potom ovos vytlačili zemiaky.

Dnes v Poľsku je ovos hlavne kŕmnou obilninou a zatial sa všobec neuvažuje o jeho využití vo výžive človeka. Ešte prednávdom sa ovsené vločky vo veľkej mieri používali ako krmivo pre kurčatá. Až po zrušení štátnej dotácií, keď cena vločiek veľmi stúpla, dopyt tak prudko poklesol, že obilné závody majú veľké problémy s odbytom. Odhaduje sa, že tento rok výroba dosiahne iba 30 perc. vlaňajšej produkcie. Z celovej výroby 2,5 mil. ton ovosa priemysel spracúva na potraviny len 10 000 ton.

Naproti tomu v západných krajinách ovos robí kariéru. Hoci Poľsko — keď ide o množstvo — je štvrtým výrobcom ovsa vo svete, jeho spotreba v posledných rokoch klesla u nás až o 50 perc. V tom istom čase v NSR spotreba ovsa stúpla desaťnásobne.

Ovos je výbornou rastlinou pre slabšie pôdy. Nie je tak náročný ako iné obilníny a keď má zaistené dostatočné množstvo vody, možno ho úspešne pestovať na slabších pôdach.

Až 30 perc. ovoseného zrna tvorí plievka čiže buničina po-

trebná pre organizmus. V oblúškanom zrne je bunčiny trochu menej. Pre porovnanie celé pšenice zrno obsahuje len 12 perc. bunčiny a žito 15 perc. Ovsené zrno obsahuje zároveň veľa tuku, priemerne tri až štyrikrát viacej ako iné druhy obilia. V ovse sa totiž nachádza 7,9 perc. tuku, ktoré v iných druhoch obilia len asi 2 perc.

Ovos obsahuje tiež oveľa viacé bielkoviny ako iné obilníny. Má ho priemerne 15 perc, ktoré žito alebo kukurica iba 10 perc. Ovsené bielkoviny majú najväčšiu biologickú hodnotu v porovnaní s inými druhami obilia. Až za ovsem sa nachádza žito a jačmen, potom kukurica a na konci pšenica, ktoré bielkoviny majú najmenšiu biologickú hodnotu zo všetkých druhov obilia.

Ovsené vločky sú tiež bohaté na minerálne soli a vitamíny. Obsahujú 60 mg vápnika, ktorý kukurica len 17 mg. Vo vločkách je tiež hodné zinku, mangánu a železa. Málo súdu, preto vločky môžu byť veľmi dobrou vložkou diéty. V ovsených vločkách sa nachádza aj veľké množstvo vitamínu B₁ (asi 0,66 mg), teda oveľa viac ako v iných druhach obilia, ako aj vitamín B₂ a E.

Ovos je veľmi hodnotnou obilinou, obsahujúcou mnoho rôznych zložiek, nevyhnutných pre organizmus. Podporuje fungova-

nie organizmu a má priaznivý vplyv na žalúzovací trakt. Vo výžive môže byť dodatočným pramenom veľmi hodnotných bielkovín povzbudzujúcich látkovú výmenu a znížujúcich úroveň cholesterolu. Dokázaný je aj priaznivý vplyv ovsa vo výžive chorych na cukrovku. Ovos je teda nielen nedoceňovaným obilím, ale priamo liečebným prostriedkom na mnohé choroby.

Ovoc poskytuje väčšinu zo 60 živin, považovaných za nevyhnutné pre život. Je jedným z najdôležitejších produktov poskytujúcich výživnú bunčinu. Obilné výrobky dodávajú organizmu skoro 60 perc. buničiny, sú teda jej hlavným prameňom. V 100 g ovsených vločiek sa nachádza 5,3 g buničiny. Ovsené istrubky obsahujú až 21,8 perc. bunčiny, teda najviac zo všetkých druhov obilných otrub.

Clovek potrebuje denne 30—40 g výživnej buničiny. Zatial však sa u nás veľmi znižila a naďalej sa znižuje jej spotreba, podobne ako spotreba ovsených produktov. Vo Veľkej Británii budú v Írsku spotreba ovsených vločiek dosahovať 3,7 kg ročne na osobu, čiže denne každý zje 2 polievkové lyžice vločiek. Vo Francúzsku na každého obyvateľa prípadá priemerne 1 polievková lyžica vločiek denne, ktorý u nás je to iba 0,2 čajovej lyžičky denne.

Na svete sa ovos využíva rôzne spôsobom. Pre spotrebu sa vyrába mnoho rôznych produktov: od múky, kaše a otrub až po najrozmanitejšie ovsené vločky. Nehovoria o krmovinách, ovos sa využíva aj na iné účely. Z múky sa v priemyselnej mie-

re vyrábajú enzymy. Ovos sa tiež využíva na výrobu kozmetických prípravkov a liekov. Možno z neho vylúčiť aj látky, ktoré predchádzajú okysličovaniu. V Holandsku využívajú plievky ako prípadok k prsti, na ktorej sa pestujú tulipány.

V Poľsku je 9 výrobní ovseňových vločiek, ktoré poväčšine stoja, lebo nemajú čo robiť a nevyzerá na to, aby chceli zmeniť túto situáciu. Vyrába sa u nás iba jeden druh obyčajných ovsených vločiek, ktorý na západe sa z ovosa vyrába okolo 200 druhov rôznych potravín. V Poľsku sa ovos používa hlavne ako krmivo pre kone a na výrobu vločiek pre kurence, prípadne ako prípadok do mliečnej polievky. Je to chyba.

ZELENÁ KRONIKA

NA UMELOM PODKLADE. V Holandsku sa zeleninu a ozdobné rastliny pestuje v skleníkoch na ploche asi 9200 hektárov, z toho 3000 hektárov má umelý podklad. V priebehu najbližších piatich rokov sa táto plocha zvýsi na 6000 hektárov. Pestovanie na umelom podklade umožňuje úsporniejsiu spotrebu hnojiv a vody a lepšiu ochranu rastlín pred škodcami a chorobami. Zatial najlepšie výsledky prináša pestovanie na umelom podklade ruží, gerberov, paradajok, uhorík a papriky. Najčastejšie používaným podkladom je minéralná vlna.

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.						
	81	82	83	84	85	86	87
1	0.52	0.53	0.54	0.55	0.57	0.58	0.59
2	1.03	1.06	1.08	1.11	1.13	1.16	1.19
3	1.55	1.58	1.62	1.66	1.70	1.74	1.78
4	2.06	2.11	2.16	2.22	2.27	2.32	2.38
5	2.58	2.64	2.71	2.77	2.84	2.90	2.97
6	3.09	3.17	3.25	3.33	3.40	3.49	3.57
7	3.61	3.70	3.79	3.88	3.97	4.07	4.16
8	4.12	4.22	4.33	4.43	4.54	4.65	4.76
9	4.64	4.75	4.87	4.99	5.11	5.23	5.35
10	5.15	5.28	5.41	5.45	5.67	5.81	6.95
11	5.67	5.81	5.95	6.10	6.24	6.39	6.54
12	6.18	6.34	6.49	6.65	6.81	6.97	7.13
13	6.70	6.87	7.03	7.20	7.38	7.55	7.73
14	7.21	7.39	7.57	7.76	7.94	8.13	8.32
15	7.73	7.92	8.12	8.31	8.51	8.71	8.92
16	8.24	8.45	8.66	8.87	9.08	9.29	9.51
17	8.76	9.98	9.20	9.42	9.65	9.87	10.11
18	9.28	9.51	9.74	9.98	10.21	10.46	10.70
19	9.79	10.03	10.28	10.53	10.78	11.04	11.29
20	10.31	10.56	10.82	11.08	11.35	11.62	11.89
21	10.82	11.09	11.36	11.64	11.92	12.20	12.48
22	11.34	11.62	11.90	12.19	12.48	12.78	13.08
23	11.85	12.15	12.44	12.75	13.05	13.36	13.67
24	12.37	12.67	12.99	13.30	13.62	13.94	14.27
25	12.88	13.20	13.53	13.85	14.19	14.52	14.86
26	13.40	13.73	14.07	14.41	14.75	15.10	15.46
27	13.91	14.26	14.61	14.96	15.32	15.68	16.05
28	14.43	14.79	15.15	15.52	15.89	16.26	16.65
29	14.94	15.31	15.69	16.07	16.46	16.85	17.24
30	15.46	15.84	16.23	16.63	17.02	17.43	17.83
1/2 m	0.26	0.26	0.27	0.28	0.28	0.29	0.30

Dĺžka v met- roch	Stredná hrúbka v cm.							
	20	21	22	23	24	25	26	27
1	0.03	0.03	0.04	0.04	0.05	0.05	0.05	0.06
2	0.06	0.07	0.08	0.08	0.09	0.10	0.11	0.12
3	0.09	0.10	0.11	0.12	0.14	0.15	0.16	0.17
4	0.13	0.14	0.15	0.17	0.18	0.20	0.21	0.23
5	0.16	0.17	0.19	0.21	0.23	0.25	0.27	0.29
6	0.19	0.21	0.23	0.25	0.27	0.29	0.32	0.34
7	0.22	0.24	0.27	0.29	0.32	0.34	0.37	0.40
8	0.25	0.28	0.30	0.33	0.36	0.39	0.42	0.46
9	0.28	0.31	0.34	0.37	0.41	0.44	0.48	0.52
10	0.31	0.35	0.38	0.42	0.45	0.49	0.53	0.57
11	0.35	0.38	0.42	0.46	0.50	0.54	0.58	0.63
12	0.38	0.42	0.46	0.50	0.54	0.59	0.64	0.69
13	0.41	0.45	0.49	0.54	0.59	0.64	0.69	0.74
14	0.44	0.48	0.53	0.58	0.63	0.69	0.74	0.80
15	0.47	0.52	0.57	0.62	0.68	0.74	0.80	0.86
16	0.50	0.55	0.61	0.66	0.72	0.79	0.85	0.92
17	0.53	0.59	0.65	0.71	0.77	0.83	0.90	0.97
18	0.57	0.62	0.68	0.75	0.81	0.88	0.96	1.03
19	0.60	0.66	0.72	0.79	0.86	0.93	1.01	1.09
20	0.63	0.69	0.76	0.83	0.90	0.98	1.06	1.15
21	0.66	0.73	0.80	0.87	0.95	1.03	1.11	1.20
22	0.69	0.76	0.84	0.91	1.00	1.08	1.17	1.26
23	0.72	0.80	0.87	0.96	1.04	1.13	1.22	1.32
24	0.75	0.83	0.91	1.00	1.09	1.18	1.27	1.37
25	0.79	0.87	0.95	1.04	1.13	1.23	1.33	1.43
26	0.82	0.90	0.99	1.08	1.18	1.28	1.38	1.49
27	0.85	0.94	1.03	1.12	1.22	1.33	1.43	1.55
28	0.88	0.97	1.06	1.16	1.27	1.37	1.49	1.60
29	0.91	1.00	1.10	1.20	1.31	1.42	1.54	1.66
30	0.94	1.04	1.14	1.25	1.36	1.47	1.59	1.72
1/2 m	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03	0.03

WETERYNARZ

RODZAJE ODKAŻANIA

ODKAŻANIE ZAPOBIEGAWCZE — odkażanie to należy przeprowadzić wtedy, kiedy jeszcze nie ma choroby w gospodarstwie. Przeprowadza się je dwa razy w roku, na wiosnę po wypędzeniu zwierząt na pastwisko oraz jesienią w czasie przygotowania pomieszczeń na zimę. Odkażanie zapobiegawcze przeprowadza się zwykle roztworem świeżej gaszonego wapna. Wapno świeże gaszone jest od dawna znany środkiem odkażającym szybko zabijającym zarazki takich chorób jak: pryszczyca, pomór świń, kur i inne. Aby jednak odkażanie było skuteczne, należy przedtem zarówno pomieszczenia jak i przedmioty starannie oczyścić. Po dokładnym oczyszczeniu można przystąpić do przeprowadzenia właściwego odkażania świeżej gaszoną wapnem za pomocą opryskiwacza lub pędzla. Bielenie ścian i sufitów musi być wykonane bardzo dokładnie, tak aby w pomieszczeniu nie powstało ani jedno miejsce nie zwilżone środkiem odkażającym. Na 1 metr kwadratowy powierzchni odkażanej zużywa się średnio 1 litr mleka wapiennego. Zwykle wapno w postaci proszku nie ma właściwości odkażających.

ODKAŻANIE W RAZIE WYSTĄPIENIA CHOROBY — Jeśli w gospodarstwie pojawi się choroba zaraźliwa, należy przepro-

wadzić odkażanie co 3 dni. Jest to tak zwane odkażanie bieżące i ma na celu niszczenie zarazków w najbliższym otoczeniu zwierzęcia, które bez ustanku wydala zarazki chorobotwórcze. Przez częste odkażanie zmniejsza się możliwość rozprzestrzenienia się zarazy.

ODKAŻANIE KOŃCOWE — przeprowadza się po stłumieniu choroby.

INNE ŚRODKI ODKAŻAJĄCE

SODA ŹRĄCA — inaczej zwana soda kauktyczna jest najczęściej stosowanym środkiem do odkażania bieżącego i końcowego. Sodę źracą w postaci stężonego roztworu można otrzymać w lecznicy. Z takiego stężonego roztworu sporządza się dopiero właściwy 1–2 procentowy roztwór do odkażania. Roztwór 1 procentowy trzymany z 1,8 litra (około 7 szklanek) roztworu stężonego roztoczenionego 100 litrami wody, roztwór 20% zaś z 3,5 litra roztworu stężonego w 100 litrach wody. Przy odkażaniu trzeba zachować ostrożność gdyż soda powoduje dość ciężkie oparzenia. Oczy należy ochronić okularami, a w razie poparzenia skóry chore miejsca smaruje się octem.

WAPNO CHLOROWANE — jest silnym środkiem odkażającym. Wada jego jest szybkie wietrzanie. Do odkażania nadaje się tylko świeże wapno. Stosuje się jako 10–20 procentowy roztwór (1–2 kg wapna na 10 litrów wody).

KREOLINA — stosuje się jako 5 procentowy roztwór. Na 5 lit-

rów wody bieże się 1/4 litra. Roztwór taki nadaje się do odkażania rąk, obuwia oraz sprzętu.

LIZOL — stosuje się tak jak kreoline.

Do odkażonych pomieszczeń wprowadza się zwierzęta dopiero po dobrym przewietrzeniu. Nawzajem pochodzący od zwierząt chorzy często bywa źródłem zarazy, gdyż zawiera liczne zarazki. Najprostszym sposobem zabicia zarazków w nim jest spalenie go. Najczęszszym sposobem odkażania obornika jest kopcowanie. Obornik układają się w kopcu wysokości 1 metra, okrywa słomą oraz warstwą ziemi. Warstwa słomy i ziemi nie może być cieńsza niż po 10 cm kaida. Układając obornik najlepiej jest mieszać obornik od różnych zwierząt. W dobrze i ścisłe ułożonym kopcu temperatura dochodzi do 70 stopni. W takiej temperaturze i przy zachodzących przemianach chemicznych w zarazki giną w ciągu 1 miesiąca. Po tym okresie przy większości chorób nawóz można wywozić na pola.

KRZYWICA U PTAKÓW

Spowodowana jest brakiem w organizmie soli mineralnych (wapnia i fosforu) i witaminy D. Organizm młodych ptaków potrzebuje do rozwoju, do budowy kości większej ilości soli mineralnych i witaminy D. Jeżeli więc będziemy żywić ptaki paszami nie zawierającymi tych składników, kości ich będą miękkie, łatwo ulegają skrzywieniu. Choroba krzywica ptaki kuleją, kości ich nog są wygięte, skrócone a stawy zgrubiałe. Poza tym tracą

one apetyt, przeważnie siedzą, dzwonki i grzebień stają się bladie, a skóra jest sucha, pióra tracą polsk pierzenie się zostaje zatrzymane. Krzywica występuje najczęściej u kurcząt trzy tygodniowych, i u nich objawia się skrzywienie dzioba. Aby zapobiec krzywicy, należy karmić paszami zawierającymi dostateczną ilość witamin i soli mineralnych. Konieczny jest dodatek zielonek, pełnego mleka, tłuczych skorup, węgla drzewnego konieczne jest również wynoszenie kurcząt w dni pogodne na dwór, na działanie promieni słonecznych.

SLEPOTA MIESIĘCZNA KONI

Jest to zakaźna choroba koni, powodująca ślepotę. Najczęściej chorują konie młode w wieku 3–6 lat. Pierwsze objawy występują zwykle w jednym oku, które silni kawii i jest zamknięte. Przy ostrożnym uciskaniu gałki ocznej palcami przez zamknięte powieki, koń odczuwa ból, gdyż cofa gwałtownie głowę. Po podniesieniu górnej powieki widać lekko zmętniałą rogówkę. Po stwierdzeniu powyższych objawów należy niezwłocznie udać się z koniem do lekarza, następnie postawić go w cieplym, zaciepnionym pomieszczeniu i leczyć według otrzymanych wskazówek. Najczęściej jednak jest to choroba nieuleczalna. Ponieważ choroba występuje najczęściej w okolicach podmokłych, o wilgotnym klimacie, melioracja może przyczynić się do zmniejszenia liczby zachorowań. Chorobie zapobiega również częste odkażanie stajni.

HENRYK MĄCZKA

PRAWNIK

MĄŻ ROLNICZKI

Pod koniec ubiegłego roku zlikwidowano zakład i pan D. mający żonę rolniczkę stracił pracę. Zgłosił się do biura pracy, by się zarejestrować i dostać zasiłek dla bezrobotnych. Zasiłku nie dostał, a odmowę uzasadniono tym, że żona ma gospodarstwo rolne. Pan D. pisze, iż gdyby podejrzewał, że ożenek z rolniczką zmienił mu kategorię obywatelską na kategorie, B, zastanowiłby się i poszukał odpowiedniej żony.

Czytelnik ma oczywiście prawo do żony rolniczki i do zasiłku dla bezrobotnych. Ustawa o zatrudnieniu z 28 grudnia 1989 r. (Dz.U. nr 75 z późn. zm.) mówi, że bezrobotnym jest osoba, która min. nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) gospodarstwa rolnego. Okazało się, że według biura pracy współmałżonek rolnika jest posiadaczem zależnym gospodarstwa rolnego.

Sformułowanie posiadaczem zależnym ma jednak w prawie inne znaczenie niż nasuwają potocznego skojarzenia. Definicję posiadania zależnego podaje art. 336 kodeksu cywilnego: posiadaczem zależnym jest osoba, która faktycznie włąca rzeczą jak użytkownik, za-

stawnik, dzierżawca lub mający inne prawo z którym łączy się określone władztwo nad rzeczą.

I jest to definicja, którą musi respektować ministerstwo pracy. Argument, jaki usłyszeliśmy w biurze pracy: żona tego pana jest rolniczką, a więc ma on środki utrzymania, nie nadaje się do orzekania o prawie do zasiłku dla bezrobotnych. Stosując to rozumowanie należałoby odmawiać zasiłku wszystkim, których wspólna małżonka pracuje.

KTO MOŻE DZIEDZICZYC?

Tematyka dziedziczenia gospodarstw rolnych cieszy się nadal dużym zainteresowaniem naszych Czytelników, szczególnie po ukazaniu się nowego rozporządzenia Rady Ministrów z 12.XII. ub. roku w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych (Dz.U. nr 89 poz. 519).

Na wstępnie należy podkreślić, że w przypadku dziedziczenia testamentowego takich gospodarstw nie ma już żadnych absolutnie ograniczeń co do kręgu spadkobierców, którzy mogą być w testamencie ustanowieni do objęcia gospodarstwa. Inaczej jednak wygląda sprawa dziedziczenia w przypadku, gdy testamencie nie ma. Wchodzi bowiem w grę wówczas tzw. dziedziczenie ustawowe, a więc przepisy kodeksu cywilnego dokładnie precyzujące kto może być spadkobiercą.

I tak zgodnie z ustawą nowelizującą kodeks, która obowiązuje od 1.X.I. roku przypominamy, że spadkobiercy dziedziczą z moce ustawy gospodarstwa rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku (tj. śmierci spadkobiercy):

- stale pracują bezpośrednio przy produkcji rolnej albo
- mają przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej albo
- są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół albo
- są trwale niezdolni do pracy.

Wyżej wymienione rozporządzenie, wydane na podstawie delegacji z kodeksu zarządzania natomiast, że spadkobierca ma przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej,

— ukończył zasadniczą lub średnią szkołę rolniczą albo szkołę ekonomiczną, o specjalności przydatnej do prowadzenia produkcji rolnej,

— ukończył szkołę wyższą o kierunku rolniczym lub ekonomicznym jeżeli kierunek ukończonych studiów daje przygotowanie do produkcji rolnej,

— uzyskał przygotowanie zawodowe do pracy w rolnictwie w drodze doskonalenia zawodowego

prowadzonego przez uprawnione do tego zakłady pracy, jednostki organizacyjne i inne osoby prawne lub fizyczne

— wykazuje się pracą w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej przez okres co najmniej roku. Pobieranie nauki zawodu lub uczęszczanie do szkoły w tym do szkoły wyższej uprawnia spadkobiercę do dziedziczenia gospodarstwa rolnego jednak tylko wówczas jeżeli nie miał on stałego zatrudnienia lub innego stałego źródła dochodów.

Natomiast w myśl rozporządzenia spadkobierców gospodarstwa rolnego uważa się za trwale niezdolnych do pracy jeżeli:

— osiągnęli wiek — kobiety 60 lat, a mężczyźni 65 lat i nie wykonują stałej pracy, która stanowiłyby dla nich główne źródło utrzymania lub

— zostali zaliczeni do I lub II grupy inwalidów w trybie i na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Przy czym jeżeli spadkobierca gospodarstwa rolnego nie może być poddany badaniu przez komisję lekarską do spraw inwalidztwa to nie może ustalić daty powstania inwalidztwa ze względu na długi upływ czasu między otwarciem spadku a badaniem lekarskim faktu trwałej niezdolności do pracy może również ustać sąd.

Ovce a pes

Raz sa pobrali ovce za svojím pánom-pastierom a začali pred koľou blačať. Pastier vyšiel z koliby a opýtal sa:

— Čo sa stalo? Prečo tak smutne blačíte?

— Gazda, — priblížil sa najstarší baran. — prišli sme sa ti požalovať.

— Nuž začnite.

— Prišli sme žiadať spravodlivosť. My ti dávame mlieko, z mlieka robíš syr, predávaš ho a uťňíš zaň veľa peňazí. Z našej vlny obliekaš celú rodinu. Každá ovca má v zime po jahňati, stádo je čoraz väčšie, ty si z roka na rok bohatší, ale na nás nemysliš. Ráno nás vyženieš na hoľu a povieš nám: „Paste sa!“, zato psa si chováš ako oho v hlave. Keď svitne, dás mu kraječ chleba a večer mu dás aj chlieb, aj syr. Čím si to vyslúžil? Či ti on dáva vlnu a mlieko? Alebo ti nebodaj rodí jahniatka? Prišli sme ti povedať, že odteraz už nechceme spásť trávu, ale chceme, aby si nám dával chlieb. Ak nesplníš našu prosbu, vzbúrime sa. Podpálime košiar a rozutekáme sa na všetky strany. Vyžen psa a nám dávaj chlieb!

— Dobre! — pristal pastier, vyhnal psa a zamiesil za pec chlebového cesta.

Ovce jedli chlieb a celý deň sa nepohli z košiara. Ale v noci, keď všetci pospali, prišiel vlk. Začal sa krútiť okolo košiara, a keď prišiel na to, že tam nie je pes, jedným skokom preškočil ohradu. Vtedy vybehol starý baran za pastierom a budí ho:

— Gazda, — skrikol, — je s nami koniec! Kde je pes?

— Veď ste sami cheeli, aby som ho vyhnal, nuž som vás poslúchal.

— Ach, nikdy viac nedaj na nás ovčí rozum, — povedal baran.

Verný pes, ktorý neboli daleko od košiara, zacitil vlka, pribehol, skočil mu na chrbát a zvalil ho na zem. Vlk si len horko-ťažko zachránil kožu.

Od toho dňa sú ovce a pes veľkí kamaráti.

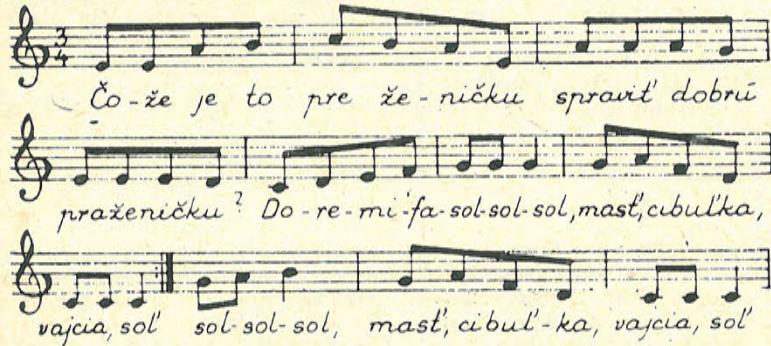
MARIÁN KVASNIČKA

JAR

V orgovánoch
na organoch
vôňa vyhľadáva.
Na jar celý
svet je vcelín.
Zeleni ihrová
vymaľuje listy.
A po zime
poprosíme
nebo a dážď čistý.
Vietor do mája
nech si vystrája
po lesoch a poliach.
Na guľky a na švihadlá
žiara slnka tíško sadla
a deti von volá.

Pre mužička

Hudba: VLADIMÍR FIGAR Text: JOZEF PAVLOVIČ

Vajíčka sú ako noty,
daj sa, žienka, do roboty!
Zadiruj, vareška,
nech večera nemešká

Panvica je ako lutna,
ale je tá skladba chutná.
Do-re-mi-fa-sol-la-si,
praženička, dobrá si!

NAŠA FOTOHÁDANKA

Vyšných Lapšov, Anton Pivovarčík z Kacvina a Vojtech Gronsky z Nedeca.

Naša snímka predstavuje vynikajúcu česko-slovenskú speváčku, známu a oblúbenú aj v nás Poľsku, kde často vystupuje. Práve zavíšila 25 rokov pôsobenia na scéne populárnej hudby. Získala mnoho cien na domácich a zahraničných festivaloch a ďalej sa teší veľkej popularite. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Najlepšie odpovede odmeníme knihami.

V Živote č. 392/91 sme uviedli snímku Bená Johnsona z Kanady. Knihy vyžrebovali: Žofia Vondráčková z Veľkej Lipnice, Pavol Soltýs a Jana Gavendová z Novej Belej, Maria Naczk z Fridmana, Marek Bryja z Krempach, Jozef Bryja z

Ovečky

Hnal pasák ovečky
pries kopce a kopečky,
když je přišiel na břeh k lávce —
máme, děti, po pohádce!

Ted musíme čekat jako oukropci,
až tu lávku přejde ovce po ovcí.
Než ji přejdou pěkně v suchu,
počítejte se mnou v duchu:

Jedna, dvě, tři, čtyři, pět,
dále budu vyprávět,
až přejdou i jehňátka —
to je celá pohádka.

SUPERHviezda

Volá sa Petra Konbergerová, má 21 rokov, pochádza z rakúskeho mestečka Pfarrwerfen a je všeobecne považovaná za najlepšiu zjazdárku na svete. Túto povest nenaštrbil ani neúspech na nedávnych majstrovstvách sveta v alpskom lyžovaní v Sealcabu, kde vybojovala len jednu zlatú medailu, keďže pre zranenie musela z ďalších startov odstúpiť. Lyžuje prakticky od malička a prvé pretekry vyhrala ako desaťročná. Ako 17-ročná začala štartovať v súťaži o Svetový pohár a po troch rekoch, teda vlni ho aj vyhrala. Začiatok tohorodnej sezóny bol ešte úspešnejší. Petra vyhrala pretekry za pretekmi a v polovici sezóny získala taký bodový náskok, že jej už asi nikto neodoberie víťazstvo vo Svetovom pohári. Jej nasilejšou stránkou je všestrannosť, je rovnako dobrá nielen v jazde, ale aj v slalome, obrovskom slalome

lome superobrovskom slalome a tým aj v kombinácii. Skrátka superhviezda.

O zajíčkovi se dvěma kožíšky

Jarní sluníčko svými teplými paprsky zalévalo zemi, vlahý vítr se proháněl mezi holými větvemi stromů a oba společně, slunce a vítr, útočili na bělostný sníh, který se pod jejich dechem rychle rozpouštěl.

Všechna zvířátka se radovala a nedočkavě očekávala příchod jara, jen malý bílý zajíček hořce plakal:

„Snižku, snížku, neodcházej, mne ubohého bílého zajíčka tady nenechávej! Celou zimu jsem si ve tvém pěrovém prachu šlapal cestičky, hrabal chodníčky a před mrazem a nepřáteli se v něm ukýval. Co já si teď počnu? Na tmavé zemi, v zelené trávě mě každý hned uvidí a lehce chytí. Snižku, snížku, neodcházej, mne ubohého tady nenechávej.“

Sněhu se zajíčka zzelelo, a tak mu navrhl:

„Zůstat tu nemohu, můj čas je už dávno pryč, ale budeš-li

chít, vezmu s sebou tvůj bílý kožíšek. A ty si můžeš na léto ušít hnědý kabátek. Až se v zimě zase vrátím, tak ti tvůj kožíšek přinesu.“

Jak sníh řekl, tak se i stalo a je tomu tak dodnes. Když sníh odchází, bere s sebou i zajíčkův bílý kožíšek a zajíček běhá celé jaro, léto i podzim v hnědém kabátku. A v zimě, když se sníh vraci, nosí zajíčkoví jeho bílý kožíšek zase zpátky.

Vyprávěl OLDŘICH KAŠPAR

LUBOMÍR KOTRHA

Váha

Ja mám veľku odvahu,
postavím sa na váhu.
Váha váži časti tela,
ruký, nohy, každú kosť.
Ručička sa rozleteľa,
letí hore... Tak už dosť!

Hviezdy svetovej estrády

FINE YOUNG CANIBALS

Je to známa anglická skupina, populárna nielen na ostrovoch, ale aj v iných krajinách. Jej členmi sú: vedúci skupiny a vokalista Roland Gift, gitarista Andy Cox a basový gitarista David Steele. Samozrejme, kým mladí kanibali vytvorili skupinu, hrávali už skôr v iných formáciach. Cox a Steele pôsobili predtým v skupine Beat. S Giftom sa stretli pri nakrúcaní filmu Sammie And Rosie Get Laid, v ktorom Gift hral jednu z úloh.

Zanedlho po vzniku skupiny sa jej členom naskytla nová príležitosť spolupráce s filmom. Spoločne zložili hudbu pre Levinsonov film Tin Men, ktorý sa

tešíl veľkej obľube. Niekoľko pesničiek z tohto filmu, aj keď vznikli na objednávku, bolo veľmi dobrých, preto ich skupina zaradila aj na svoju prvú dlhohrajúcu platňu. Potom nastala dlhšia prestávka, počas ktorej sa skupina zaoberala o.i. výrobou platní. Vydala napr. pre skupinu The Men, A Drum Machine And A Trumpet veľmi dobrý singel Tired Of Getting Pushed Around, ktorý sa vo V. Británii stal známym hitom. Medzitým dvakrát absolvovala koncertné turné po Spojených štátach, kde získala veľký úspech.

Asi po troch rokoch sa skupina Fine Young Canibals rozhodla opäť predstaviť britským posluchácom. Pripravila niekoľko koncertov a súčasne začala nahrať novú platňu, ktorá dostala názov The Raw And The Cooked. Poznamenajme, že ju nielen nahrala, ale aj sama vyskribila. Napriek vysokému nákladu sa táto elpečka rýchlo vypre-

da. Kupovali ju najmä vďaka jednej veľmi vydarenej pesničke na tejto platni She Drives Me Crazy, ktorá sa stala veľkým hitom nielen na ostrovoch, ale aj v iných európskych krajinách. A tak nečudo, že skupina ju ešte raz nahrala na singel, ktorý bol tak isto okamžite vypredaný. Jeden z hudobných časopisov dokonca zaradil skladbu na prvé

Zo správnych odpovedí z januárového čísla sme vám predstavili dve komiskových hrdinov Kajka a Kokosa. Dnes vám predkladáme ich „priateľov“. Vašou úlohou bude ich pekne vymalovať (fubovoľnou technikou) a uhádnuť ich mená. Vymaľovaný obrázok vystrihnite a zašlite na adresu redakcie (nezabudnite uviesť svoj vek). Výhercom pošleme slovenske knihy.

Zo správnych odpovedí z januárového čísla sme vyžrebovali nasledujúcich výhercov: Annu Grigušovú z Durština, Antona Pivovarcíka z Kacvina, Pavla Plevu z Fridmana, Mariu Pietrzakovú z Podvlnky a Ondreja Vantorčíka z Veľkej Lipnice.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Lojzo, Lojzo, zase máš zle vypočítanú domácu úlohu z matematiky, — hovorí učiteľ.
— Chudák otec, — vzduchne si Lojzo.

— Z ktorého domáceho zvieratá, máme najväčší osoh?

— Prosím, z kurčaťa, lebo ho môžeme zjest pred aj po narodení.

— Vždy keď pišem tak sa strášne unavím...

— A čo, vari pišeš do kopca?

— Môj braček má rád zvieratá,

— hovorí malá Katka.

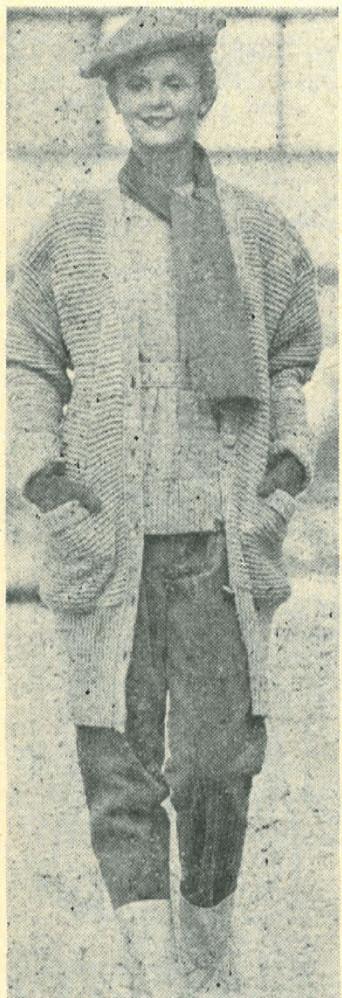
— Keď vyрастie, určite bude z neho mäsiar.

dala. Kupovali ju najmä vďaka jednej veľmi vydarenej pesničke na tejto platni She Drives Me Crazy, ktorá sa stala veľkým hitom nielen na ostrovoch, ale aj v iných európskych krajinách. A tak nečudo, že skupina ju ešte raz nahrala na singel, ktorý bol tak isto okamžite vypredaný. Jeden z hudobných časopisov dokonca zaradil skladbu na prvé

miesto v zozname európskych hitov. Asi oprávnené, lebo ho často vysiela rozhlas vo viacerých krajinách, hrávajú ho v diskotékach a pod.

Skupina sa aj dnes teší veľkej obľube. Vlani získala cenu britského gramofónového priemyslu a v súčasnosti pracuje na príprave albumu, ktorý by mal výjsť už zanedlho.

DORASTAJÚCIM DIEVČATÁM

Charakteristickým prvkom mladistvého oblečenia je spojenie súčasti odlišných žánrov. Obrys odevov sú štíhle alebo polopriehavé. Uplatňuje sa kontrast širokých a priliehavých, krátkych a dlhých odevných súčasti.

Požadovaný efekt dosahujeme strihom, vhodnou kombináciou rozličných štruktúr materiálu a farieb. Typické sú kombinácie tenkého úpletu s hrubším plastickým, keď tmavú alebo neutrálnu farbu ožívajú pestrejšie tóny. Módnu líniu dotvárame proporčným zvýraznením určitých partií odevu.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

FAZUĽOVÁ POLIEVKÁ SO SYROM. Rozpočet: 250 g bielej fazule, 1 litr. mäsového vývaru so zeleninou (seler, cibuľa, pór, mrkvka, petržlen), 75 g oleja, 200 g syra, soľ, mleté čierne koreniny, trochu mlieka, petržlenová vňať.

Vopred namočenú fazuľu uvaríme domäkkou. Pridáme vývar, pokrájanú koreňou zeleniny, ktorú sme predtým podusili na oleji. Necháme prejsť varom, podľa chuti osolime, okorenime a do chutíme trochou mlieka a nadrobno posekanou petržlenovou vňaťou. Tesne pred servírovaním posypeme polievku nastrúhaným syrom.

PLNENÁ TELACIA ROLÁDA. Rozpočet: 600 g tefacieho mäsa z pliecka, soľ, mleté čierne koreniny, 40 g cibule, 50 g teľacieho a 50 g bravčového mäsa, 2 vajcia, soľ, mleté čierne koreniny, 50 g šunky, 1 natvrdo uvarené vajce, 50 g šampiňónov, 20 g hladkej múky, 50 g masla.

Umyté mäso prekrojíme tak, aby vznikol jeden veľký rezeň. Naklepeme ho, osolime, okoreníme a obložíme nadrobno nasekanou cibuľou. Telacie a brav-

čové mäso zomelieme, pridáme vajcia, soľ, mleté čierne koreniny a na malé kocky pokrájanú šunku, huby a vajcia. Plinku dobre premiešame, natrieme na plát mäsa, zvinieme a previažeme nitou. Roládu položíme na pekáč, obložíme plátkami masla, podlejeme horúcou vodou alebo vývarom a pečieme v rúre. Počas pečenia roládu obrátime a z času na čas podlevame vývarom. Plnenú roládu servírujeme so zemiakovou kašou a šalátom.

ZAPEČENÉ VAJCA SO SYROM. Rozpočet: 4 vajcia, 30 g masla, 100 g žltého syra v tenkých plátkoch, 4 plátky žemle, soľ, muškátový orešok.

Misu z jenského skla vymastíme, chlebičky poukládame na dno, obložíme plátkami syra, pridáme rozbité vajcia, trochu osolime a poprášime nastrúhaným muškátovým oreškom. Zapečieme vo vopred vyhriatej rúre a podlávame s čerstvým zeleninovým šalátom ako samostatný pokrm.

ŠKLBANCE S MAKOM. Rozpočet: 1 kg zemiakov, soľ, 200 g polohrubej múky, 50 g maku a 30 g práškového cukru a posypanie, 80 g masti na poliatie.

Očistené pokrájané zemiaky uvaríme do polomäcka a zlejeme z nich vodu, ktorú si odložíme. Zemiaky posypeme múkou, vareškou urobíme do nich niekoľko otvorov až na dno, zalejeme ich trochou vody, v ktorej sa varili, a na okraji spo-

ráka necháme pomaly variť, aby sa múka sparila (asi 15 minút). Potom zemiaky dôkladne popučíme a vymiešame tak, aby cesto bolo hladké a zároveň aj husté. Nakoniec to podľa chuti osolíme. Lyžicou namočenou v horúcej masti vykrajujeme väčšie halušky, ktoré na misie alebo tanieri posypeme zomletým makom zmiešaným s cukrom a polejeme horúcou mastou. Škľbance môžeme posypať aj postrúhaným tvarohom a poliať roztopeným maslom.

SALÁT

JEMNÝ RYBÍ SALÁT. Rozpočet: konzerva ryb ve vlastní šálavé, 6 lžície sterilovaného hrašku, 4 lžície sterilovaného celeru, trochu sterilovaného kvétáku, 100 g majonézy, 2 lžície citrónové šťavy, pažitka nebo petrželka, sůl.

Ryby zbavené kostí dáme i s nálevom do misky a rozterieme. Pridáme, hrašek, drobně nakrájený celer a na malé růžičky rozebraný kvéták. Majonézu smícháme s citrónovou šťavou, mírnou osolíme a lehce vmičháme do ostatních surovin. Salát rozdělíme na talířky a ozdobíme nadrobno posekanou pažitkou nebo petrželkou. Podáváme s pečivem.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

POLÉVKA ZE STARÝCH ZEMLÍ. Rozpočet: 4 žemle, 1,25 l

vývaru z kostí nebo vody s polévkou kostkou, sůl, polévková zelenina, 50 g másla, 1/8 l mléka, špetka muškátového kvetu.

Zemle nakrájíme na plátky, zalijeme vývarem, pridáme na kousky nakrájenou očisteneou zeleninu a vše vaříme tak dlouho, že se žemle a zelenina rozvaří. Polévkou prolisujeme nebo umixujeme a vyvařenou vodu doplníme. Nakoniec pridáme kousek čerstvého másla, žloutky rozkvedlané v mléce a okořeníme květem.

LEVNE „ITALSKÉ“ SPAGETY

Rozpočet: balíček špaget, čtyři cibule, deset stroužků česneku, rajský protlak, kečup, polévková lžíce majoránky, dvě špetky kmín, špetka kari, špetka sladké papriky, 1/2 kg klobásy, strouhaný sýr.

Na oleji se zpění do růžova nakrájená cibule, nakonec se přidá 10 stroužků rozdroceného česneku, menší krabička rajského protlaku, půl sklenice kečupu, lžice majoránky, kmín, špetka kari a sladké papriky. Zalije se skleničkou vody a dusí za stálého míchání na mírném ohni, až vznikne hustá omáčka. Ke konci vaření v ní prohřejeme 1/2 kg nakrájené klobásy a osolíme podle chuti. Uvařené špagety na talíři poléváme omáčkou a posypeme strouhaným sýrem.

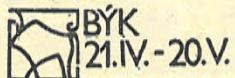
HVĚZDY O NÁS

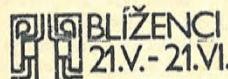
BERAN

21.III.-20.IV.

Možnost vážnějších změn na tvém pracovišti. Nebude ti to po chuti, ale nediskutuj a nehádej se, nic to nepomůže a ještě vytvoří nepříjemné ovzduší. Raději se zamysli nad novými metodami práce. Jen to může přinést konkrétní zlepšení a výsledky nejen pro tebe, ale i pro celou instituci.

BYK
21.IV.-20.V.

Ceká tě spousta práce, které se nemůže vyhnout. Ukaž, že dovedeš všechno zvládnout, aniž bys ztratil dobrou náladu. Úspěch je zaručen. Změna práce by se ti v této chvíli naprostě nevyplatila, mohl bys jen ztratit, finančně i po odborné stránce.

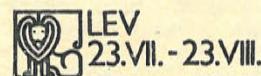
BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Nelam si hlavu složitou situaci na pracovišti. Nic nezměníš, a zničíš si nervy. Ostatně tobě osobně zatím nenehrozí, drž se raději stranou a počkej, až se věci vyjasní. Nebude to pro tebe

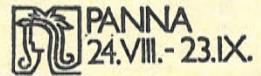
tak zlé. Neočekávané peníze ti konečně umožní dávno plánovaný nákup.

RAK
22.VI.-22.VII.

Bude to měsíc dost klidný, bez konfliktů. Budeš mít konečně čas na to, co je pro tebe nejdůležitější: pro domov a rodinu. Přinese ti to mnoho radosti, uvolnění a pohody ducha. Krátká dovolená v rodinném kruhu upevní vzájemné svazky a všem přinese potěšení.

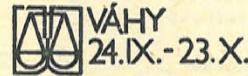
LEV
23.VII.-23.VIII.

Budeš potřebovat sílu a sebeovládání. Budeš ve stálém napětí a pod nátlakem. V takové situaci si nemůžeš dovolit žádat o chybou. Konec měsíce se všechno vrátí do normálních kolejí a budeš si moci dovolit krátký odpoinek. Tvoje zdraví a nervy to budou opravdu potřebovat.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Bude to měsíc dost bouřlivý, ale nebudeš si moci stěžovat na nedostatek úspěchů pracovních, finančních i osobních. Úspěšně vyřešíš mnoho problémů, i když cestou narazíš na překážky. Počkaj tě zneklidňují určité zdravotní potíže. Neodkládej návště-

vu u lékaře, výsledky vyšetření tě uklidní.

VÁHY
24.IX.-23.X.

Drobné pracovní úspěchy posílí tvou sebejistotu a autoritu v práci. Budeš-li se snažit, můžeš dosáhnout více, než jsi očekával. Nezádej však příliš mnoho, mohl bys všechno pokazit. Tvoje finanční situace bude dobrá, nemusíš počítat, zda ti stačí peníze do výplaty.

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Budeš potřebovat hodně vytrvalosti a energie, ale zároveň musíš na pracovišti prokázat rozhahu a sebeovládání. V soukromém životě tvoji blízci čekají na trochu pochopení a srdečnosti. Všechna drobná nedorozumění musí vysvětlit bez otálení, nedopustit, aby se konflikt prohloubil.

STŘELEC
23.XI.-21.XII.

Cekají tě těžké pracovní úkoly. Budeš se muset přizpůsobit novým, složitým pracovním podmínkám a nevyhnutelným změnám, což tě bude stát dodatečné úsilí. Vyplati se ti to, najdeš díky tomu nově úspěšné řešení nějakého problému. Doma pohoda a harmonie.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Bude to trochu ospalý, klidný, ba dokonce nudný měsíc. Svou roztržitostí nebo nedostatkem soustředění však můžeš zavinit chybu, která v budoucnosti přinese vážné potíže. Nedej se tedy uspat a klidné období využij k zvýšení svých odborných kvalifikací, které se ti mohou užít při realizaci dalších plánů.

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

Měsíc bude dost napjatý a nervózní, a to nejen v práci. Snaž se všechny povinnosti a úkoly plnit přesně a dobré, jinak se můžeš dostat do vážných potíží. Vyhněj se konfliktům, mohl bys za ně draze zaplatit. A hlavně nelehce hromosvod pro svou špatnou náladu v rodině, která přece za nic nemůže.

RYBÝ
19.II.-20.III.

V nejbližší době nebudeš mit důvody k naříkání. V práci se dočkáš uznání, povýšení a finanční odměny. Trochu horší to bude v osobním životě, ale i tu krizi šťastně překonáš a po manželských přeháňkách a bouřkách se nebe vyjasní. Pomůže v tom neočekávané setkání s osobou, které si vážíš a které důvěřuješ.

NÁŠ TEST

Si aktívny?

Väčšina z nás vie približne oceniť svoju aktivitu a v súlade s tým ju prejaví. Na druhej strane existuje mnoho osôb s veľkými dispozíciami k aktivite, ale ju nerealizujú a ani nevedia o jej existencii. Keď odpovieš na otázky našej psychozábavy, bud si potvrdiš svoju mienku o sebe, alebo odhalíš niečo nové. Pokús sa!

1. Si presvedčený (á) o užitočnosti „školy života“ pre rozvoj a spoľočenské postavenie človeka? áno — 5 nie — 0
2. Cítis sa dobre v ovduši boja, dobývania, súťaženia? áno — 5 nie — 0
3. Ktorú z funkcií súčasných vodcov považuješ za najdôležitejšiu?
 - a) realizáciu praktických cieľov, (5 b.)
 - b) vzbudzovanie úcty k ľudskej hrdosti a k právam spoluobčanov (0 b.)
4. Naše konanie by malo byť určované (zvoľ si jednu možnosť):
 - a) náboženskými príkazmi (0 b.)
 - b) ideálmi krásna (0 b.)
 - c) materiálnymi hľadiskami (0 b.)
 - d) všeobecným spoločenským dobrom (5 b.)
5. Ak si máš vybrať priateľa(ku), vyberieš si:
 - a) podnikavú, pracovitú, praktickú, (0 b.)
 - b) rozmyšľavú, snívajúcu, vzdialenu od skutočnosti, (5 b.)
 - c) s riadiacimi a organizačnými schopnosťami (0 b.)
6. Máš vždy dostatok energie pri prekonávaní ťažkostí? áno — 5 nie — 0
7. Myslíš si, že môžeme byť radi, že žijeme v tak dynamickej dobe? áno — 5 nie — 0
8. Rád hľadíš do ohňa? áno — 5 nie — 0
9. Narodil si sa v jednom z týchto znamení: Baran, Lev, Strelec? áno — 5 nie — 0
10. Ťažko sa zmieruješ s odmietnutím, hoci vieš, že tvoja prosba je nesplnitelná? áno — 5 nie — 0
11. Si zhvorovčivý(á)? áno — 5 nie — 0
12. Súhlasíš s príslovím: „Účel sväti prostriedky“? áno — 5 nie — 0
13. Máš rád činnosť, ktorá si vyžaduje rýchlosť? áno — 5 nie — 0

TERAZ SI SPOČÍTAJ BODY:

AK SI DOSIAHOL(A) OD 65 — 45 BODOV:

Máš radostnú a veselú povahu, dobre vychádzaš s ľuďmi. Máš nepochybne vodcovské črty a vyznačuješ sa rýchlosťou konania. Ne rád si závislý na iných (napr. na nadriadených). Myslíš si, že to čo robíš v živote, vyplýva z tvojich vlastných plánov, pretože vieš efektívne pracovať a vnucovať okoliu svoje názory. Prevyšuješ iných rýchlosťou svojho konania, rozhodovania. Máš schopnosť niesť zodpovednosť za problémy svojho okolia. Si všeobecne obľúbený a žiadúci vo svojom okoli pre dynamickú povahu a neobvyklú aktivitu.

AK SI ZÍSKAL(A) OD 40 — 0 BODOV:

Ziaľ, energia nie je tvojou najsilnejšou stránkou. Ľahko sa unaviš, nerád berieš na seba zodpovednosť za problémy svojho okolia. O vlastných názoroch radšej nehovoríš. Je to tebe príliš veľa lahostajnosti a opatrnosti vo vzťahu k okoliu. Máš veľké ťažkosti s rozhodovaním. Tvoja energia a konanie sú spojené s tvojou predstavivosťou a niekedy s bezdôvodným strachom, ktorý fa zvázuje. Skús sa otvoriť!

SNÁŘ

se vám o:

Zápasení s priatelem — smutek; s děckem — neštěstí; s cizím — upadneš do nebezpečí; se zvířetem — bude ti na cti utrhané.

Zápasníckich — budeš zapleten do procesu.

Zármutku — pokoj a spokojenosť.

Zastavárne — upadneš do bidy.

Zástavé dané — nemůžeš dodržet své slovo; obdržené — nebudz arputilý.

Zážraku — oddáváš se ťažkému klamu.

Zásobáč — později získáš bohatství.

Zatčení — bezdůvodně upadneš v nebezpečí.

Zatykači — máš odčinit bezpráví.

Zatmění slunce — přechodné utrpení; měsíce — nevěra.

Závore — nenarazíš na překážky.

Závinu — rozepře, nesvář.

Závěti — radost; sepsati ji — dosáhneš vysokého stáří.

Závoji nošeném — své mínění si musíš ponechat pro sebe; na jiných — nebudz důvěřivý.

Vražde — mírní svůj hněv; být zavražděným — musíš přinést velké oběti.

Závodění na koni — překonáš překážky; závod na koni viděti —

nepodečnuj svou práci.

Závodní dráze koňské — ztráta majetku.

NEUŠLI KRITIKE. Sarah, princezná Yorku, manželka mladšieho syna britskej kráľovnej — Andreja, bola prednedávnom na oficiálnej návštive v Austrálii. Sympatická Fergie si aj tento raz znepríjemnila konzervatívnych rodákov, ako aj podaktoričov Austrálčanov, podporujúcich tradiče britskej koruny. Je vôbec možné, aby príslušníčka kralovskej rodiny ukázala predstaviteľom najvyšších orgánov, ktorí ju vitali na letisku, ako aj davu, odhalené stehná a košielku?

Hoci v Anglicku je zima, na druhej pologuli, ako všetci vieme, je práve horúce leto. Princezná Sarah vystúpila z lietadla v Melbourne v tenkej blúzke a v tenkej, širokej sukni. Silný vietor, ktorý fúkal na letisku, netakne zdvíhol princeznej sukňu. To však nebolo všetko. Senzáciechtiví fotoreportéri zvečnili túto scénu. A fotografie uvideli svet na stránkach mnohých časopisov. Ešte väčšej kritike, ako samotná Sarah, bola podrobenná dvorná dáma Carolyne Cottrellová, ktorá princeznú sprevádzala. Práve ona, v súlade s jej povinnosťami, zvolila pre Sarah spomínané oblečenie. Je pravdou, že sebe Miss Cottrellová vybraťa ešte tenšie a širšie šaty. A tak náhlý závan vetra jej odhalil do konca aj nohavičky. Na snímke: princezná na letisku v Melbournene.

dost podezrelými životopisy — dobrodruzi, lidé, jimž hrozí vysoké tresty. Poprvé v dějinách Španělské legie v ní slouží žena, devátadvacetiletá Pilar Hernandez Floresová. Je lékařkou oddilu na ostrově Fuerteventura.

Pani doktorka si s legionáři dobре radí, i když se její představení na začátku obávali, zda jako jediná žena nebude mít nepríjemnosti.

„Nebojím se jich,“ ujišťuje lékařka. „Když vejdou do nemocničního sálu nebo na ošetrovnu, všichni s úctou stojí v pozoru.“ Na snímku: doktorka Pilar Hernandez Floresová

ZÁZRACNÉ DIETA Z JAPONSKA. Má len 19 rokov a už je jednou z najslávnejších huslistiek sveta. Je Japonka a volá sa Midori. Narodila sa v Osake, no už dôvano žije v New Yorku s matkou.

Midori začala hrať na husliach ako dvojročná. Husle dostala do daru od svojej matky. Otec, povolaním inžinier, nechcel zo svojej malé dcérky robiť umelkyniu. Prvé Midorine husle rozobil a dolámal. Midore však hrala na husliach ďalej proti vôle otca a zanedlho sa stala „zázračným dieťaťom,“ na ktoré bolo hrdé celé Japonsko. Midori zostala s matkou a vzťah s otcem sa skončil.

Pekná Japonka mala len 14 rokov, keď hrala v Bostonskom symfonickom orchestri pod takto kouhou, dnes už nežijúcou, dirigenta a hudobného skladateľa Leonarda Bernsteina. Hrala jeho Serenádu. Zrazu praskla jedna struna husiel. Midori bleskove vytrhla husle z rúk prvého huslistu a hrala ďalej. Struna opäť praskla. Vtedy Japonka vytrhla husle druhému huslistovi a nádherne dohrala Serenádu. Obe-

censtvo nadšene tlieskalo. Veľký Bernstein si kľakol pred Midori a vzdal hold jej talentu. To bol začiatok jej svetovej kariéry. Midori je neobvykle pracovitá a denne cvičí niekoľko hodín. Ročne absolvuje až 90 koncertov. Nemá a nikdy nemala chlapca. Vo voľných chvíľach piše svoj denník, a rozprávky, ktoré si sama vymýšľa a vari. Nikdy nepozera televíziu... Na snímke: Midori.

DOZVUKY VIANOC. Radosť z Vianoc a vianočných darčekov sa pomaly rozpílyva v rytme nových dní. Aj dnes nás však môže pobaviť a zaujať nevšednosť darčekov, ktorími boli obdarované slávne hviezdy filmového plátna. Originalita iste nechýbala darčeku pre Genu Lollobrigidi, odoslaného zo Spojených štátov. Americký väzeň, ktorého meno zostało v anonymite, poslal známej talianskej herečke mandolinu, zhotovenú vlastnoručne z niekoľko tisíc zápaliek. K darčeku pripojil venovanie: „Filmy s vami, ktoré som videl do väzenia, aj keď dnes už staré, mi dali toľko potešenia, že aj ja som vám chcel niečo darovať.“

Audrey Hepburn nesmierne zbožňovala svojho psika. Sučke Jessie však na jednej z ulíc Ríma, kde hviezda býva, zachutila otrávenú potravu. Zdochla a tak Audrey zostala veľmi smutná. Naštastie len do uplynulých Vianoc. Jeden z priateľov jej daroval suku Penny, ktorá sa veľmi podobá na zdochnutú Jessie. „Je to najkrajší dar, aký som dostala!“, tešila sa Audrey.

Samozrejme, nevieme ako druhé dary tentokrát dostala Joan Collins, čiže Alexis z Dynastie. Tvrdi, že najcennejšie boli pre ňu darčeky vlastných detí: Tary, Sachu a Katę. Dali mame vlastnoručne zhotovenú vázu, verše, ktoré napísali, namaľovali pre ňu

obrázky, urobili fotografie, ktoré samy vyvolali. Na snímke: Audrey s novým psíkom.

POD PANTOFLEM... Ženy slavných hercov nemají lehký život. Jejich manželé sú obdivovaní a zbožňovaní, ženy žijí v jejich stínu. Niekedy sa však stává, že filmový hrdina a svúdcen žen je doma pod pantoflem a poslušne plní rozkazy své ženy.

Prikladem môže byť Roger Moore, filmový detektív a potom superagent James Bond. Jeho italská žena Luisa vládne manželovými miliónmi. Moore dostáva 50 dolarov kapesného denně, obľeky kupuje hotové v obchodných domech. Luisa tvrdí, že stačí, když je elegantní na filmovém plátně. Když byl dnes už 63letý Roger mladší, paní Luisa neličovala peněž na soukromé detektivity, kteří hlídali jejího muže, zda nemá nějaká milostná dobrodružství.

Rovněž v rodině Seana Conneryho, prvního a nejslavnějšího představitele Jamesa Bonda, vládne jeho manželka, temperamentní Micheline. Nedávno přistihla svého muže v kavárně s půvabnou blondýnkou. Nereagovala s temperamentem sobě vlastním. Upozornila blondýnku, že manžel v soukromí není žádný superman. „Abyste nebyla zklamána“, dodala.

Rovněž Frank Sinatra byl konečně zkrocen. Dokázala to jeho poslední aktuálni manželka Barbara. V „černé knize“ osob, ktorým je k Sinatrovým vstup zakázaný, sú zapsaní všichni, ktorí pijí, kouřia a vedou bujný život. Sinatra rád pil whisky. Když ho nyní žena přistihne se skleničkou v ruce, slavný Frank musí za trest desetkrát přeplavat bazén. A to všechno v péči o zdraví čtyřasedmdesátičetného herce... Na snímku: Roger Moore s manželkou

SNOUBENCI SMRTI — tak si řikají členové Španělské legie. Podobně ako ve francouzské Cinézinecké legii zde slouží vojaci s

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI.
WYDAWCZA: ZARZĄD GŁÓWNY TSKCIS.

ODZNACZONE: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Ján Spernoga (redaktor naczelny), Józef Pivočarčík, Henrieta Zatková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnická, Alžbeta Stojszewska (tłumaczka).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogačíková, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje redakcja Život w Warszawie lub Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w terminach: do dnia 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz na cały rok następny; do dnia 20 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: 1 numer 1000 zł, kwartalnie — 3000 zł, rocznie — 12 000 zł + opłata pocztowa.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje także redakcja Život w Warszawie oraz Zarząd Główny TSKCIS w Krakowie w podanych wyżej terminach. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 31.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótów.

Numer oddano do składu 5.2.1991 r., podpisano do druku 7.3.1991 r.